

ბავშვთა უფლებები

№1. 2024

განათლებისა და
მეცნიერების სამინისტრო

სსიპ მასშტაბიანობის
პროექტიანი განვითარების
პროექტული ცენტრი

საკრედიტო კოლეჯი

ლავით სიომონი

თურიდული დახმარების სამსახურის დირექტორი

ნათია ალიაშვილი

არასრულწლოვანთა რეფერირების ცენტრის
უფროსის მოვალეობის შემსრულებელი

მორის ბაკაშვილი

განრიდებისა და მედიაციის დეპარტამენტის
უფროსი

ნინო გვახეიაშვილი

მსჯავრიდებულთა და ყოფილ პატიმართა
რესოციაციისა და რეაბილიტაციის
დეპარტამენტის უფროსი

მთავარი რედაქტორი

ანი ქულუხაშვილი

კორექტორი

ბაიანი ნიკაშვილი

დიზაინერი

მარიამ ელიზაბაშვილი

ფოტოგრაფი

გელა ბელიანაშვილი

საკონტაქტო ინფორმაცია:

ტელ.: +995 (32) 2 200 220

ელ.ფოსტა: info@tpdc.ge

მისამართი:

თბილისი, მ.ანჭავაძისის I შესახვევი, N6

ISSN 2720-8621

ჟურნალში გამოქვეყნებულ
პუბლიკაციებში გამოთქმული
ზოგიერთი მოსაზრება, შესაძლოა, არ
ემთხვეოდეს მასწავლებელთა
პროფესიული განვითარების
ერთგულ ცენტრისა და
ჟურნალის რედაქციის
შეხვედრებებს. ცადკედ
სტატიის დანახვებზე
ფაქტების უტყუარობაზე
პასუხისმგებელია სტატიის ავტორი

ანი ქულუხაშვილი

მთავარი რედაქტორი
არაფორმალური განათლების პროგრამის მენეჯერი

ყველა საერთაშორისო თუ ეროვნულ დონეზე მიღებული კანონით, არასრულწლოვანთა, და არამხოლოდ, პერსონალური ინფორმაციის დაცვა გადამწყვეტია კონფიდენციალურობისა და უსაფრთხოების შესანარჩუნებლად. რაც უფრო მატულობს რისკები, მით უფრო განახლებადი და მზადია იმ რეკომენდაციების რიცხვი, რომლებიც უზრუნველყოფს პერსონალური ინფორმაციის ეფექტურად დაცვას. ახალი არაფორმალური იქნება თუ ვიტყვით, რომ პერსონალური ინფორმაციის მიღება-დამუშავებისას განსაკუთრებული სიფრთხილე მართებს სასწავლო და სალმზრდელო დაწესებულებებს, რომლებიც მნიშვნელოვანი ინფორმაციის გამტარები არიან არასრულწლოვანთა შესახებ.

ამ მხრივ, პირველი რეკომენდაცია შეეხება მონაცემთა ბაზის სამართლიანად და კანონიერად დამუშავებას; ეს გულისხმობს, რომ ინფორმაციის დამუშავებისას დაცული უნდა იყოს ყველა რეგულაციური სამართლებრივი მოთხოვნა, უნდა არსებობდეს დევიტიზირი მიზანი, მონაცემთა დამუშავება უნდა მოხდეს კანონიერად და არასრულწლოვანის შესახებ პერსონალური ინფორმაცია გამოყენებული უნდა იყოს ბავშვის გონივრული მოლოდინის შესაბამისად.

პერსონალური მონაცემების დამუშავების მიზნები უნდა განისაზღვროს თავიდანვე, პერსონალური მონაცემების შეგროვების მომენტიდან. ყოველთვის უნდა გავითვალისწინოთ, რომ კანონიერი დამუშავება შემოიფარგლება მხოლოდ საწყისი მიზნით და ნებისმიერი ახალი მიზანი საჭიროებს ცალკე სამართლებრივ საფუძველს. შესაბამისად, პერსონალური მონაცემები სასწავლო დაწესებულებებში უნდა შეინახონ ისეთი ფორმით, რომ მონაცემთა სუბიექტების იდენტიფიცირების შესაძლებლობა განისაზღვროს არაუმეტეს იმ დროით, რომელიც აუცილებელია მონაცემთა დამუშავების მიზნებისთვის. პერსონალური მონაცემების კანონიერად დასამუშავებლად საჭიროა არსებობდეს პერსონალური მონაცემთა დამუშავების საფუძველი. ბავშვების კონტექსტში, ერთ-ერთი ყველაზე აქტუალური საფუძველია თანხმობა, რაც ნიშნავს, რომ მშობელს/ბავშვს გააზრებული უნდა ჰქონდეს, რაზე აცხადებს თანხმობას, რა შედეგები მოჰყვება მისი პერსონალური ინფორმაციის დამუშავებას და ა.შ..

სასურველია, სასწავლო დაწესებულებამ შეიმუშაოს სკოლის კონფიდენციალურობის პოლიტიკის დოკუმენტი, სადაც დეტალურად იქნება აღწერილი, როგორ ხდება პირადი ინფორმაციის შეგროვება, გამოყენება და დაცვა.

რასაკვირველია, მშობელი/მეურვე/კანონიერი წარმომადგენელი უნდა გაეცნოს სკოლის კონფიდენციალურობის პოლიტიკას, დასვას კითხვები და, გაურკვევლობის შემთხვევაში, განმარტება სთხოვოს ადმინისტრაციას და/ან კონფიდენციალურობის დაცვაზე პასუხისმგებელ პირს.

სასწავლო დაწესებულების კონფიდენციალურობის პოლიტიკის დოკუმენტი უნდა განსაზღვრავდეს არა მარტო ფიზიკური უსაფრთხოების ზომებს, არამედ ციფრული უსაფრთხოების დაცვასაც. სენსიტიური დოკუმენტაციის უსაფრთხოება უნდა განაპირობოს მათმა ჩაკეტილ/დაკულ ადგილებზე განთავსებამ, ციფრული უსაფრთხოებისათვის კი აუცილებელია პროგრამული უზრუნველყოფის, ოპერაციული სისტემებისა და აპლიკაციების რეგულარული განახლება. გარდა ამისა, ძალიან მნიშვნელოვანია, ბავშვმა თავად იგრძნოს პასუხისმგებლობა და განსაზღვროს საკუთარი უფლებები პირად ინფორმაციასთან მიმართებით, მაგალითად, მის მიერ ატვირთულ ინფორმაციაზე (ფოტოები, ვიდეოები) სოციალურ ქსელებში თუ სხვა პლატფორმაზე.

სასწავლო დაწესებულებაში მომუშავე ყველა პირი ფრთხილად უნდა იყოს პირად ინფორმაციასთან დაკავშირებით და მხოლოდ იმ შემთხვევაში გააზიაროს ის, როცა ამისი თანხმობა არის კონფიდენციალურობის პოლიტიკაზე ზედამხედველი პირისაგან ან როცა აუცილებელია და მხოლოდ სახელმძაგრი ანდობს ამ ინფორმაციას. სკოლამ მაქსიმალურად უნდა აირიდოს პირადი ინფორმაციის არასასურველი მოთხოვნები, გადაამოწმოს მოთხოვნის ვინაობა და მოთხოვნის კანონიერება.

სასურველია, თუ სასწავლო დაწესებულება გაზრდის სასკოლო საზოგადოების ინფორმირებულობის დონეს; ჩაატარებს საუბრებს, სემინარებს, ტრენინგებს მონაცემთა კონფიდენციალურობისა და უსაფრთხოების შესახებ; ინტენსიურად მიანდის მას განახლებულ ინფორმაციას საკანონმდებლო ბაზისა თუ სხვა რეგულაციების, მონაცემთა დაცვის საუკეთესო პრაქტიკის შესახებ; ასევე, რეგულარულად ჩაატარებს მონაცემთა უსაფრთხოებისა და პირადი ინფორმაციის შენახვის აუდიტს, შეადგენს აუდიტორის გვერდს და/ან შეიმუშავებს მონაცემთა დარღვევებსა და უსაფრთხოების სხვა ინციდენტებზე რეაგირების მექანიზმს.

სასწავლო დაწესებულებაში კონფიდენციალურობის კულტურის შესაქმნელად, ადმინისტრაციამ და მასწავლებლებმა უნდა შექმნან კონფიდენციალურობის კარგი უნაქტივის მოდელი და ნაახალი-სონ მოსწავლეები, თავიანთ ყოველდღიურ საქმიანობაში ყურადღება მიაქციონ მონაცემთა უსაფრთხოებას.

ის, რაზეც ჩვენ ვისაუბრეთ, სკოლებთან ამ მიმართულებით მუშაობის მხოლოდ შესავალია. ჩვენი ჟურნალის მომდევნო ნომრებში კვლავ დავუთმობთ ყურადღებას სასწავლო დაწესებულებებში პერსონალური ინფორმაციის დაცვის საკითხებს, კვლავიციურ სპეციალისტებთან ერთად ვიმსჯელებთ მონაცემთა დარღვევების რისკების შემცირებასა და მოსწავლეებისა და პერსონალის შესახებ კონფიდენციალურობის დაცვის პოლიტიკაზე.

ბავშვის უფლებათა დაცვისა და ხელშეწყობის უზენაესი უწყისეობა ბაია კვიციანი	5
გაეროს ბავშვის უფლებათა დეკლარაცია (1959) ლესან ხალილი	12
სოსიელური უნარები ნონა მაღაზონია	16
რა შემთხვევაში მიიჩნევა ბავშვი ოჯახში ძალადობის მსხვერპლად ლელა ქოროღლიშვილი	21
პირადი ცხოვრება და უსაფრთხოება მარიამ ბაგიაშვილი	26
სიძულვილის ენა მარიამ ბაკათაშვილი	30
ბავშვის დაცვის ეროვნული სისტემა თეონა ბრეგვაძე	34
როგორ განდეს ზოგადსაგანმანათლებლო დანახვებზე ბავშვის უფლებებთან მემოზრული სკოლა (უხსოვთის გამოცდილება) თამარ ვანიშვილი	38

ბავშვის უფლებათა დაცვისა და ხარჯენის უზრუნველყოფა

ბაია კიშიანი

საქართველოს პარლამენტის წევრი, ბავშვის უფლებათა დაცვის მუდმივმოქმედი საპარლამენტო საბჭოს თავმჯდომარე.

ბავშვის უფლებებისა და კეთილდღეობის ადვოკატირება ჩვენი მუდმივი ვალდებულებაა. როგორია თქვენი შეხედულებები და პერსპექტივები ბავშვის უფლებებთან დაკავშირებულ რამდენიმე მნიშვნელოვან საკითხზე.

1. რა ცვლილებები ტარდება ამჟამად ბავშვის უფლებათა ეფექტური აღსრულების უზრუნველსაყოფად ჩვენს საკანონმდებლო ჩარჩოში?

ბავშვის უფლებათა დაცვის მუდმივმოქმედი საპარლამენტო საბჭო, როგორც ბავშვის უფლებებთან დაკავშირებულ საკითხებზე გადაწყვეტილებების აღსრულების საზედამხედველო ორგანო, რამდენიმე მიმართულებით ახორციელებს ღონისძიებებს ბავშვის უფლებების ეფექტიანი რეალიზებისა და აღსრულების ხელშეწყობის თვალსაზრისით.

საბჭოს სამოქმედო გეგმა, რომელიც განერილია მიმდინარე წლის ოქტომბრის ჩათვლით, ითვალისწინებს ბავშვის უფლებათა დაცვის სფეროს მარეგულირებელი საკანონმდებლო აქტების გადასინჯვის ხელშეწყობას, საზოგადოების ცნობიერების ამაღლების ღონისძიებების განხორციელებას, ბავშვის უფლებების დაცვის საკითხებზე სისტემური და კოორდინირებული მუშაობის ხელშეწყობას, აგრეთვე, ბავშვის უფლებათა კოდექსის აღსრულების მონიტორინგის გეგმას. ამ უკანასკნელი ამოცანის შესრულების მიზნით, საბჭომ საზედამხედველოდ განსაზღვრა პრიორიტეტული მიმართულებები, კერძოდ, დეინსტიტუციონალიზაციის პროცესი; ალტერნატიული ზრუნვის სისტემის ეფექტიანობა; პრევენციული და ოჯახის მხარდაჭერის პროგრამების ეფექტიანობა; ბავშვთა სიღარიბის მაჩვენებლის დინამიკა; ბავშვთა მიმართ ძალადობის დინამიკა და რეფერირების მექანიზმის ეფექტიანობა; შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ბავშვთა შეფასების და სტატუსის დადგენის სისტემის რეფორმის მიმდინარეობა; „ბავშვთა დაცვის მიმართვიანობის (რეფერირების) პროცედურების დამტკიცების თაობაზე“ საქართველოს მთავრობის N437 დადგენილების განახლების პროცესი.

აღნიშნულ პრიორიტეტულ მიმართულებებზე ზედამხედველობის განხორციელება უაღრესად მნიშვნელოვანია ბავშვის უფლებები მდგომარეობის გაუმჯობესების ხელშეწყობისთვის, რამდენადაც სწორედ ამ მიმართულებებით პროგრესი საქართველოს მიერ საერთაშორისოდ ნაკისრი ვალდებულებების შესრულებას და გაეროს მდგრადი განვითარების მიზნების მიღწევას უკავშირდება.

ამასთან, აღსანიშნავია, რომ ბავშვის უფლებების ეფექტიანი განხორციელების ხელშეწყობისთვის დამტკიცდა ადამიანის უფლებათა დაცვის 2022-2030 წლების სტრატეგია, რომელიც ითვალისწინებს ადამიანის უფლებათა დაცვის საერთაშორისო და ევროპული დოკუმენტებიდან გამომდინარე ვალდებულებებს, ასევე, თანხვედრაშია გაეროს მდგრადი განვითარების მიზნებთან. სტრატეგიის მიზნებისა და ამოცანების ეფექტიანად აღსასრულებლად 2023 წელს შემუშავდა და დამტკიცდა ადამიანის უფლებათა დაცვის 2024-2026 წლების სამოქმედო გეგმა, რომლის III პრიორიტეტში (თანასწორობის კონსტიტუციური გარანტიების ასახვა სახელმწიფო პოლიტიკაში და მათი დანერგვა პრაქტიკაში; ადამიანის უფლებებითა და თავისუფლებებით სარგებლობა დისკრიმინაციის გარეშე) დეტალურად გაიწერა ბავშვის უფლებებთან დაკავშირებული სხვადასხვა საკითხი.

2. მიმდინარეობს თუ არა ბოლო დროს რაიმე სახის საკანონმდებლო მუშაობა, რომელიც მიმართულია ბავშვის უფლებათა დაცვის გაძლიერებლად? შეგიძლიათ დეტალურად განმარტოთ ის?

ამჟამად მიმდინარეობს საყოველთაო სახალხო განხილვა „ოჯახურ ღირებულებათა და არასრულწლოვანთა დაცვის შესახებ“ საქართველოს კონსტიტუციური კანონის პროექტთან დაკავშირებით, რომელიც ემსახურება ქალისა და მამაკაცის კავშირზე დაფუძნებული ოჯახური ღირებულებებისა და არასრულწლოვნის საუკეთესო ინტერესების დაცვის მექანიზმების გაძლიერებას.

3. რამდენადაა თანხვედრაში ჩვენი კანონმდებლობა საერთაშორისო კონვენციებთან, როგორცაა მაგალითად, გაეროს ბავშვის უფლებათა კონვენცია და რა ნაბიჯები გადაიდგმება მათი სრული შესაბამისობის უზრუნველსაყოფად?

ბავშვის უფლებათა კოდექსი, რომელიც ძალაში შევიდა 2020 წელს, ყოველსმომცველი აქტია. ის შეიქმნა სწორედ გაეროს ბავშვის უფლებების შესახებ კონვენ-

ციის პრინციპებისა და მასში აღიარებული ბავშვის ძირითადი უფლებების გათვალისწინებით. კონვენციის მსგავსად, კოდექსი აღიარებს ოთხ ძირითად პრინციპს, კერძოდ, ბავშვის საუკეთესო ინტერესებისთვის უპირატესობის მინიჭების, ბავშვის სიცოცხლისა და პიროვნული განვითარების, ბავშვთა თანასწორობის და ბავშვის აზრის მოსმენის, მისი მონაწილეობის პრინციპებს. კოდექსით განერილია, ასევე, ბავშვის ყველა ის ძირითადი უფლება, რომელიც კონვენციით არის აღიარებული. ამასთან, კოდექსი ქმნის ყოვლისმომცველ გარანტიებს ბავშვის უფლებების დაცვის უზრუნველყოფისთვის და ამ უფლებების დარღვევის პრევენციისთვის. ეს გამოიხატება შესაბამისი სახელმწიფო უწყებების, კონსტიტუციური ორგანოებისთვის კონკრეტული პოზიტიური ვალდებულებების განხრით, რათა დაცული იყოს, მათ შორის, ბავშვის უფლება ოჯახზე, მისი უფლებები სახელმწიფო ზრუნვაში, ხარისხიანი განათლების მიღების, ჯანმრთელობის, სოციალური დაცვისა და ცხოვრების სათანადო პირობების ქონის, ბავშვის ძალადობისა და მავნე ზეგავლენისგან დაცვის, ბავშვზე მორგებული მართლმსაჯულების უზრუნველყოფის უფლებები. გარდა ამისა, ბავშვის უფლებათა კოდექსი ქმნის ბავშვის უფლებებისა და თავისუფლებების დაცვის, მხარდაჭერის ინსტიტუციურ გარანტიებს.

აღსანიშნავია საქართველოს კანონმდებლობის საერთაშორისო სტანდარტებთან შესაბამისობაში მოყვანის არაერთი სხვა ღონისძიებაც. კერძოდ, 2016 წელს მიღებულ იქნა საქართველოს კანონი „საერთაშორისო დაცვის შესახებ“, რომელიც შეესაბამება „ლტოლვილთა სტატუსის შესახებ“ ჟენევის 1951 წლის კონვენციას. ამასთან, საქართველო არის სისხლის სამართლის საერთაშორისო სასამართლოს რომის სტატუტის, 1949 წლის ჟენევის კონვენციებისა და 1977 წლის დამატებითი ოქმების, ასევე ბავშვის უფლებების შესახებ კონვენციის დამატებითი ოქმის - „შეიარაღებულ კონფლიქტებში ბავშვთა მონაწილეობის შესახებ“ - მონაწილე სახელმწიფო. იმავე წელს საქართველო შეუერთდა „შეტყობინებების პროცედურების თაობაზე“ ბავშვის უფლებების შესახებ კონვენციის დამატებით ოქმს.

2017–2018 წლებში განხორციელდა მნიშვნელოვანი საკონსტიტუციო რეფორმა, რომელშიც განსაკუთრებული აქცენტი გაკეთდა სოციალურ უფლებებზე, ბავშვთა უფლებებზე, შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა უფლებებზე, გენდერულ თანასწორობაზე, საჯარო ინფორმაციაზე წვდომის უფლებაზე. 2020 წელს პარლამენტმა მიიღო საქართველოს კანონი „შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა უფლებების შესახებ“, რომელიც მიზნად ისახავს ეროვნული კანონმდებლობის ჰარმონიზებას გაეროს „შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა უფლებების შესახებ“ კონვენციასთან. ახალი კანონის თანახმად, შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა უფლებების დაცვა ეფუძნება სოციალური მოდელის მიდგომას, რომელიც ორიენტირებულია ამ პირთა რეალური საჭიროებების გამოვლენასა და მათზე რეაგირებაზე. კანონის მიხედვით, შშმ-ის სტატუსი განისაზღვრება ბიოფსიქოსოციალური მოდელის საფუძველზე. იმავე დროულად, ახალმა კანონმა დაადგინა ბიოფსიქოსო-

ციალურ მოდელზე ეტაპობრივი გადასვლის ვადები. გარდა ამისა, მიმდინარეობს საქართველოს საკანონმდებლო აქტების გაეროს „შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა უფლებების“ 2006 წლის კონვენციის სტანდარტებთან დაახლოების პროცესი, რომლის მიზანია შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირებთან დაკავშირებული მოძველებული ტერმინების გადახედვა, საქართველოს ცალკეულ საკანონმდებლო ნორმებში არსებული ხარვეზების აღმოფხვრა, ნორმათა დაზუსტება, შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა მიმართ სტერეოტიპების გამყარებისა და სტიგმატიზაციის თავიდან აცილების, მათ მიმართ ღირსების შემლახავი და დისკრიმინაციული მოპყრობის აღმოფხვრის ხელშეწყობის მიზნით.

2023 წელს საქართველოს პარლამენტმა მოახდინა „ბავშვის დახმარების საერთაშორისო აღდგენისა და ოჯახის შენარჩუნების სხვა ფორმების შესახებ“ 2007 წლის 23 ნოემბრის ჰააგის კონვენციის და „შენარჩუნების ვალდებულებებზე გამოსაყენებელი სამართლის“ დამატებითი ოქმის რატიფიცირება.

აღსანიშნავია, ასევე, 2023 წელს საქართველოს პარლამენტის მიერ „ბავშვის სასარგებლოდ აღიმენტის საერთაშორისო გადახდევინებისა და ოჯახური რჩენის სხვა ფორმების შესახებ“ ჰააგის 2007 წლის 23 ნოემბრის კონვენციისა და „რჩენის ვალდებულების საკითხებზე გამოსაყენებელი სამართლის შესახებ“ ჰააგის 2007 წლის 23 ნოემბრის ოქმის რატიფიცირება. კონვენციისა და დამატებითი ოქმის მთავარი მიზანია ბავშვის საუკეთესო ინტერესების დაცვა, მისთვის სათანადო ცხოვრების პირობების შექმნა, ოჯახის წევრების რჩენის მიზნით აღიმენტის საერთაშორისო გადახდევინების ხელშეწყობისა და უზრუნველყოფის გზით და ამ მიზნით საერთაშორისო თანამშრომლობის გაძლიერება.

საქართველოს კანონმდებლობის ბავშვის უფლებების დამცავ საერთაშორისო სტანდარტებთან ჰარმონიზაციის ხელშეწყობის ნათელი დადასტურებაა სახელმწიფოს მიერ გაეროს ბავშვის უფლებათა კომიტეტის წინაშე „ბავშვის უფლებების შესახებ“ კონვენციისა და მისი დამატებითი ოქმების შესრულების თაობაზე მე-5 და მე-6 გაერთიანებული პერიოდული ანგარიშების წარდგენა, რომელიც მოიცავს საქართველოს მიერ მიღწეული პროგრესს და კონკრეტულ გამოწვევებს. ბავშვის უფლებათა დაცვის მუდმივმოქმედი საპარლამენტო საბჭო მიმდინარე წელს პირველად ჩაერთო ანგარიშების მომზადების პროცესში და, საქართველოს მთავრობასთან ერთად, წარმატებით წარადგინა ანგარიშები გაეროს ბავშვის უფლებათა კომიტეტის წინაშე.

აღნიშნულ ღონისძიებებთან ერთად, 2016 წელს შექმნილი ბავშვის უფლებების შესახებ კონვენციის განმარტაციულ-განმარტაციული უწყებათაშორისი სამთავრობო კომისია კოორდინაციას და მონიტორინგს უწევს ბავშვის უფლებების დაცვის ერთიან პოლიტიკას. კომისიის მთავარი მიზანია უზრუნველყოს საქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისობა კონვენციასთან და სხვა საერთაშორისო სტანდარტებთან.

შეიძლება ითქვას, რომ საქართველოს კანონმდებლობა, ძირითადად, შესაბამისობაშია გაეროს ბავშვის უფლებების შესახებ კონვენციასთან, მის პრინციპებთან, დამატებით ოქმებთან და ბავშვის უფლებების დამცავ სხვა საერთაშორისო ინსტრუმენტებთან. ცხადია, არსებობს გამოწვევებიც ბავშვის უფლებების დამცავ საერთაშორისო ინსტრუმენტებთან საქართველოს კანონმდებლობის სრული ჰარმონიზაციის თვალსაზრისით.

4. რა ინიციატივები ხორციელდება ხარისხიანი განათლების ხელმისაწვდომობის უზრუნველსაყოფად ყველა ბავშვისთვის?

ბავშვისთვის ხარისხიანი, ინკლუზიური განათლების მიღებისა და თანაბარი ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფის თვალსაზრისით, საქართველოს განათლების, მეცნიერებისა და ახალგაზრდობის სამინისტროს უფლებამოსილებები მოიცავს ერთიანი სახელმწიფო პოლიტიკის შესაბამისად სათანადო პროგრამებისა და ღონისძიებების განხორციელებას, ინკლუზიური განათლების ყველა ბავშვისთვის თანაბარი ხელმისაწვდომობის მიღწევის მიზნით.

საქართველოს მასშტაბით, საჯარო სკოლებში არსებობს ინკლუზიური განათლების მხარდაჭერის სპეციალისტების პოზიციები: ინკლუზიური განათლების კოორდინატორი, სპეციალური მასწავლებელი, ფსიქოლოგი. მუშაობს მულტიდისციპლინური გუნდი, რომელიც მთელ საქართველოს მოიცავს. გუნდი შედგება სხვადასხვა სპეციალისტისგან (ფსიქოლოგი, სპეციალური პედაგოგი, ოკუპაციური თერაპევტი, ფსიქიატრი), რომელთა ფუნქციაა სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროებების განსაზღვრა სტანდარტიზებული ტესტების შესაბამისად და რეკომენდაციების შემუშავება სკოლებისთვის სწავლებისა და სწავლის კუთხით.

მოქმედი კანონმდებლობა იძლევა შესაძლებლობას, რომ მულტიდისციპლინურმა გუნდმა შეაფასოს დარეგისტრირებული პირველკლასელები, მათი სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროებების გამოვლენის მიზნით. ეს პროცედურა საშუალებას აძლევს სკოლას, ახალი სასწავლო წლის დაწყებამდე ჰქონდეს ინფორმაცია მომავალი პირველკლასელების საგანმანათლებლო საჭიროებების შესახებ. ამგვარი ინფორმაცია მნიშვნელოვანია იმის დასადგენად, თუ რა არის საჭირო მოსწავლის საჭიროებებზე მორგებული სასწავლო პროცესის ორგანიზებისთვის.

2018 წელს „ზოგადი განათლების შესახებ“ საქართველოს კანონში შევიდა ცვლილება, რომლითაც სპეციალური მასწავლებელი მასწავლებლის ერთ-ერთ სახეობად განისაზღვრა. დამტკიცდა სპეციალური მასწავლებლის სტანდარტი და განისაზღვრა კარიერული წინსვლისა და პროფესიული განვითარების სქემა.

მოქმედი ინკლუზიური განათლების დანერგვის, განვითარებისა და მონიტორინგის პროცედურა და სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე

მოსწავლეთა იდენტიფიცირების მექანიზმი არეგულირებს სკოლაში ინკლუზიური განათლების პროგრესირებას, ასევე მულტიდისციპლინური გუნდის მიერ სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროებების სტატუსის განსაზღვრის პროცესს.

საქართველოს განათლების, მეცნიერებისა და ახალგაზრდობის სამინისტრო იყენებს სხვადასხვა დამხმარე რესურსს, ქმნის სახელმძღვანელოებს, რომლებიც ემსახურება სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლეების განათლების ხელშეწყობას და განკუთვნილია სპეციალისტებისთვის, მასწავლებლებისთვის და მშობლებისთვის. ალტერნატიული სასწავლო გეგმები ეროვნული სასწავლო გეგმის ნაწილია. თუ ეროვნული სასწავლო გეგმით განსაზღვრული ზოგიერთი საგნის სწავლა შეუძლებელია სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლისთვის, გამოიყენება ალტერნატიული სასწავლო გეგმა.

ამასთან, ინკლუზიური განათლების ხელშეწყობის მიზნით, სსიპ - მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ეროვნული ცენტრი ახორციელებს ტრენინგმოდულებს, რომლებიც მიზნად ისახავს სკოლის ადმინისტრაციის, სპეციალური მასწავლებლების, მასწავლებლების, მშობლების გაძლიერებას ინკლუზიური განათლების სფეროში.

2023 წელს ცვლილება განხორციელდა „ზოგადი განათლების შესახებ“ საქართველოს კანონში, რომელიც საფუძველს ქმნის სსიპ - საგანმანათლებლო დანესებულების მანდატურის სამსახურში ინკლუზიური განათლების მხარდაჭერი ახალი სისტემის ასამოქმედებლად. ცვლილებას საფუძველად დაედო ნორვეგიის სპეციალური ინკლუზიური განათლების მხარდაჭერი ახალი სისტემის მოდელი, რომელიც გულისხმობს სხვადასხვა პასუხისმგებლობისა და მომსახურების ერთ სივრცეში მობილიზებას, რაც მეტად შეუწყობს ხელს არსებული რესურსების კოორდინირებულად მართვას, ეფექტიანად გამოყენებასა და კომპეტენციების გაძლიერებას.

მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, აგრეთვე, რომ 2023 წელს დამტკიცდა ინკლუზიური განათლების 2023-2024 წლების სამოქმედო გეგმა, რომელიც ეფუძნება სამ პრიორიტეტს:

1. ინკლუზიური განათლების სისტემატური გაძლიერება და განვითარება;
2. ინკლუზიური განათლების მიდგომების, მეთოდოლოგიისა და სერვისების შემუშავება განათლების ყველა საფეხურზე;
3. ინკლუზიურ განათლებაში ჩართული ადამიანური რესურსების პროფესიული განვითარების ხელშეწყობა.

ზოგადსაგანმანათლებლო ინფრასტრუქტურის განვითარების მიმართულებით, უკანასკნელი ათი წლის განმავლობაში (2013-2023) აშენდა 63 საჯარო სკოლის ახალი შენობა.

5. როგორ უჭერს მხარს არსებული პოლიტიკა ადრეული ასაკის ბავშვთა განვითარებასა და განათლებას და იგეგმება თუ არა არსებული პროგრამების გაფართოება?

საქართველოში სკოლამდელი განათლება დეცენტრალიზებულია. მუნიციპალიტეტები ბავშვებს სთავაზობენ სრულ უფასო მომსახურებას (კვების ჩათვლით) საჯარო საბავშვო ბაღებში 2 წლიდან სკოლაში ჩარიცხვამდე. დანყებითი სკოლის დანყების ასაკი არის 6 წელი. სკოლამდელი განათლების სერვისი შეიძლება გაგრძელდეს სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე ბავშვებისთვის, სკოლის ასაკის მიუხედავად.

აღსანიშნავია, რომ ადრეული და სკოლამდელი განათლების განახლებული სახელმწიფო სტანდარტი ადრეული ასაკისა და სკოლამდელი განათლების ინკლუზიური განათლების ასპექტებზე ამახვილებს ყურადღებას, რაც გულისხმობს შემდეგს: ადრეული და სკოლამდელი განათლების დანესებულების თანამშრომლების მიერ რელიგიური ინდოქტრინაციისა და პროზელიტიზმისგან თავისუფალი არაძალადობრივი და არადისკრიმინაციული გარემოს უზრუნველყოფას; პერსონალის მიერ უნივერსალური დიზაინის პრინციპების გააზრებას და სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე ბავშვების საგანმანათლებლო პროცესებში ჩართვას, ასევე, მათი ემოციური უსაფრთხოების საჭიროებების დამოუკიდებელი შეფასების შესაძლებლობას; შშმ ბავშვებთან მუშაობის დამხმარე ტექნოლოგიების ფლობას; ეთნიკური უმცირესობების ბავშვებისა და მშობლებისთვის ინფორმაციის მიწოდებას მშობლიურ ენაზე.

მნიშვნელოვანია, რომ ეთნიკურ უმცირესობებს საქართველოში წვდომა აქვთ განათლების ყველა საფეხურზე: სკოლამდელ, ზოგად, პროფესიულ და უმაღლეს საფეხურებზე. ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენლებს სახელმწიფო აძლევს შესაძლებლობას, სკოლამდელი და სასკოლო განათლება მშობლიურ ენაზეც მიიღონ. საქართველოში ფუნქციონირებს 50-ზე მეტი არაქართული სკოლამდელი დანესებულება და 300-მდე არაქართული სკოლა/სექტორი. 2020 წლიდან განათლების, მეცნიერებისა და ახალგაზრდობის სამინისტრო ახორციელებს „ორენოვანი განათლების პროგრამას“ არაქართულ საბავშვო ბაღებსა და სკოლებში. პროგრამა ბილინგვური განათლების დაწესებულება და განვითარებით ამაღლებს სახელმწიფო ენისა და მშობლიური ენის ნიგნიერების დონეს, ხელს უწყობს შესაბამისი რესურსების შექმნას, არსებული კადრების გადამზადებასა და ახალი კადრების მოზიდვის მექანიზმების შექმნას. პროგრამა ეფუძნება ბილინგვური განათლების შერეულ მოდელს.

ცხადია, სახელმწიფო აგრძელებს მუშაობას ადრეული და სკოლამდელი განათლების ხელმისაწვდომობის გაზრდისა და ეფექტიანობის უზრუნველყოფის მიმართულებით.

6. როგორ აგვარებს ბავშვთა დაცვის არსებული სისტემები ისეთ საკითხებს, როგორცაა ძალადობა, უგულვებელყოფა?

ბავშვების ყველა სახის ძალადობისაგან დასაცავად, 2016 წელს საქართველოს მთავრობამ დაამტკიცა ბავშვის მიმართვის პროცედურები, რამაც გააფართოვა პროცესში ჩართული უწყებების წრე (მოიცვა ყველა პირი, რომელსაც შეიძლება ჰქონდეს ბავშვებთან კონტაქტი). ადმინისტრაციული პასუხისმგებლობა დაწესდა პროცესში ჩართულ პირებზე, რომლებიც არ ასრულებენ ვალდებულებას, შესაბამის ორგანოს მიაწოდონ ინფორმაცია ბავშვზე ძალადობის შესახებ.

გაზრდილია შესაბამისი კვალიფიკაციისა და გამოცდილების მქონე პირის - სოციალური მუშაკის როლი, რომელიც უფლებამოსილია, გადაწყვიტოს გადაუდებელი ვითარების დროს ბავშვის მოძალადისგან დაუყოვნებლივ განცალკევების საკითხი. ბავშვის განცალკევებასთან დაკავშირებით სოციალური მუშაკის მიერ მიღებული გადაწყვეტილების შეუსრულებლობისთვის დადგენილია ადმინისტრაციული პასუხისმგებლობა, ხოლო გადაწყვეტილების შეუსრულებლობისთვის ადმინისტრაციულად დაჯარიმებულ პირს სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა ეკისრება.

აღსანიშნავია, აგრეთვე, რომ საგანმანათლებლო დანესებულებების მანდატურის სამსახური აიდენტიფიცირებს სკოლებში ძალადობის/სავარაუდო ძალადობის პირველად ნიშნებს და, საჭიროების შემთხვევაში, მიმართავს სახელმწიფო ზრუნვის სააგენტოს ან საგანმანათლებლო დანესებულებების მანდატურის სამსახურის ფსიქო-სოციალური მომსახურების ცენტრს. გარდა ამისა, საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს ადამიანის უფლებათა დაცვის დეპარტამენტის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ამოცანას წარმოადგენს ოჯახში ძალადობის, ქალთა მიმართ ძალადობის, შეუწყნარებლობის საფუძველზე დისკრიმინაციის, ტრეფიკინგის, არასრულწლოვანთა მიმართ ჩადენილ დანაშაულებზე დროული რეაგირება და მიმდინარე გამოძიების ეფექტურობა.

2020 წლიდან მოქმედებს საქართველოს კანონი „სექსუალური თავისუფლებისა და ხელშეუხებლობის წინააღმდეგ დანაშაულთან ბრძოლის შესახებ“, რომელიც საშუალებას აძლევს სასამართლოს, ჩამოართვას კონკრეტული უფლებები მსჯავრდებულს, რომელიც მსჯავრდებულია, მათ შორის, არასრულწლოვნის მიმართ სექსუალური თავისუფლებისა და ხელშეუხებლობის წინააღმდეგ ჩადენილ დანაშაულებში (მათ შორის, სასწავლო, საგანმანათლებლო დანესებულებებში მუშაობის უფლება).

7. რა დამხმარე სერვისებია ხელმისაწვდომი ძალადობის ან ტრეფიკინგის მსხვერპლი ბავშვებისთვის და როგორ იხვეწება ეს სერვისები?

ქვეყანაში მოქმედი ტრეფიკინგის მსხვერპლთა თავშესაფრები და კრიზისული ცენტრები ფუნქციონირებს სახელმწიფო ზრუნვის სააგენტოს დაქვემდებარებაში, სადაც სოციალური მუშაკები, ფსიქოლოგები და იურისტები აღჭურვილნი არიან საჭირო უნარები-

თა და პროფესიული ცოდნით, რათა უზრუნველყოფს ეფექტური მომსახურება, მათ შორის, სექსუალური ძალადობის მსხვერპლი ბავშვებისთვის. გარდა ამისა, სააგენტოს სპეციალისტები თანამშრომლობენ სხვადასხვა არასამთავრობო ორგანიზაციასთან თერაპიასა და გამოჯანმრთელებასთან დაკავშირებული სერვისების მიწოდების პროცესში.

2020 წლიდან მოქმედებს „ბავშვთა ძალადობისა და უგულვებელყოფისგან დაცვის სტანდარტული ოპერაციული პროცედურები“, რომელიც მოიცავს სამედიცინო შემონმებისა და ექიმის მიერ იდენტიფიკაციის პროცედურებს, თუ არსებობს რაიმე ეჭვი ძალადობასთან დაკავშირებით.

ამავე წლიდან ფუნქციონირებს ბავშვთა ცხელი ხაზი - 111 - სწრაფი რეაგირებისთვის, რომელიც უზრუნველყოფს ბავშვებისა და მათი ოჯახების ხელმისაწვდომობას სახელმწიფო პროგრამებზე. აღნიშნული ცხელი ხაზის საშუალებით, ბენეფიციარებს გაენევათ კონსულტაცია სოციალურ, ჯანდაცვის, განათლების, ძალადობის, ფსიქოლოგიურ, სამართლებრივ და სხვა საკითხებთან დაკავშირებით.

ბავშვთა მიმართ ძალადობაზე რეაგირების ეფექტიანი მექანიზმების შემუშავების/დანერგვის თვალსაზრისით, აღსანიშნავია ძალადობის მსხვერპლი ბავშვების ფსიქო-სოციალური მომსახურების ცენტრის (ბარნაჰუსი) არსებობა, რომლის მიზანია სექსუალური ძალადობის მსხვერპლი ბავშვების მეორეული ვიქტიმიზაციისგან დაცვა და საგამოძიებო და სარეაბილიტაციო მოქმედებების ერთ სივრცეში თავმოყრა. თბილისის ტერიტორიაზე, გარდა კანონით გამოწვეული შემთხვევებისა, ყველა საგამოძიებო და საპროცესო მოქმედება „ბარნაჰუსში“ ტარდება. ცენტრის საშუალებით ხდება არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების პროცესში ჩასართავი პირების დროულად მობილიზება, რაც ხელს უწყობს ბავშვთან განსახორციელებელი საგამოძიებო და საპროცესო მოქმედებების დაყოვნების გარეშე წარმართვას.

აღსანიშნავია, ასევე, საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს საშუალოვადიან სამოქმედო გეგმაში (2024-2027) გათვალისწინებული ბავშვზე მორგებული სივრცეების შექმნის კომპონენტი, რომელიც მოიცავს არასრულწლოვანთა სპეციალიზებული დანაყოფის შექმნასა და ბავშვზე მორგებული სივრცეების მოწყობას სამინისტროს ყველა სტრუქტურულ ერთეულში. გარდა ამისა, პროკურატურის სტრატეგიით განსაზღვრულია ყოველწლიურად მინიმუმ ერთ სტრუქტურულ ერთეულში ბავშვზე მორგებული სივრცის მოწყობის ვალდებულება.

8. რა არის მთავრობის სტრატეგიები იმისათვის, რომ ყველა ბავშვს ჰქონდეს ადექვატური ჯანდაცვის სერვისები?

სახელმწიფოს პრიორიტეტია ოკუპირებულ ტერიტორიაზე ყოველგვარი დაბრკოლების გარეშე მცხოვრები ადამიანებისთვის, მათ შორის ბავშვებისთვის, ჯანდაცვის პროგრამებსა და სერვისებზე ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა. ამ მიზნით, 2010 წლი-

დან ფუნქციონირებს „სახელმწიფო რეფერალური ჯანდაცვის პროგრამა“, რომელიც უზრუნველყოფს ოკუპირებული რეგიონებიდან ჩამოსული პაციენტებისთვის უფასო სამედიცინო სერვისების მიწოდებას საქართველოს ხელისუფლების მიერ კონტროლირებად ტერიტორიაზე მდებარე სამედიცინო დაწესებულებებში.

გარდა ამისა, დედათა და ახალშობილთა ჯანმრთელობის ხელშეწყობის 2017-2030 წლების ეროვნული სტრატეგიის მიზანია დედათა და ახალშობილთა ავადობისა და სიკვდილიანობის შემცირება და რეპროდუქციული ჯანმრთელობის სერვისებზე ხელმისაწვდომობის გაზრდა. სტრატეგია განსაზღვრავს ქვეყნის პოლიტიკას დედათა და ახალშობილთა ჯანმრთელობის, ასევე ოჯახის დაგეგმვის, სექსუალური და რეპროდუქციული ჯანმრთელობის კუთხით. ამასთან, დედათა და ახალშობილთა ჯანმრთელობის ხელშეწყობის მიზნით, მომზადდა და დამტკიცდა 2017-2030 წლების ეროვნული სტრატეგიის განახლებული სამოქმედო გეგმა, რომლის ერთ-ერთი პრიორიტეტია ოჯახის დაგეგმვისა და რეპროდუქციული ხელმისაწვდომობის მონიტორინგი, ჯანდაცვის სერვისები, სელექციური აბორტის პრევენციული გარემოს გაუმჯობესება და მისი პრაქტიკაში განხორციელება.

ბავშვთა და მოზარდთა ფსიქიკური ჯანმრთელობის დაცვა, მათი მხარდაჭერა და ოჯახების კეთილდღეობა არის საქართველოს ფსიქიკური ჯანმრთელობის 2022-2030 წლების სტრატეგიის ერთ-ერთი მთავარი პრიორიტეტი.

9. არსებობს თუ არა ბავშვების ფსიქიკური ჯანმრთელობის საჭიროებებზე მიმართული სპეციალური პროგრამები?

საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო ახორციელებს ფსიქიკური ჯანმრთელობის სახელმწიფო პროგრამას, რომელიც გათვალისწინებული სერვისები ანაზღაურდება სრულად და არ საჭიროებს მოსარგებლის მხრიდან დამატებით თანაგადახდას.

აღნიშნული პროგრამით მოსარგებლები არიან 18 წლამდე ასაკის მოზარდები, რომლებსაც აღნიშნულათ ფსიქიკური მდგომარეობისა და ქცევის ცვლილება, სოციალური ფუნქციონირების გაუარესება და დეზადაპტაცია. სერვისები მოიცავს:

- ➔ დღის სტაციონარის პირობებში, მოსარგებლის მდგომარეობის შესწავლას/დიაგნოსტიკას;
- ➔ ნეიროგანვითარებითი და ფსიქიატრიული გუნდის მომსახურებას;
- ➔ ექიმის დანიშნულებით, მედიკამენტებით (დიაგნოსტიკის პერიოდში), კლინიკო-ლაბორატორიული გამოკვლევებით, სხვა ექიმ-სპეციალისტების კონსულტაციებით უზრუნველყოფას.

გარდა ამისა, პროგრამა ფსიქიკური აშლილობის მქონე ბავშვებს სთავაზობს ფსიქიატრიულ სტაციონარულ მომსახურებას, აგრეთვე, კვებითა და პირადი ჰიგიენის საგნებით უზრუნველყოფას.

ბავშვების ფსიქიკური ჯანმრთელობის მომსახურება ხელმისაწვდომია მუნიციპალურ დონეზეც. მაგალითად, თბილისის მერიის ფსიქიკური ჯანმრთელობის სათემო მომსახურების ქვეპროგრამა მოიცავს მულტისისტიკურ ინტერვენციას ბავშვებსა და მოზარდებში, რომელიც გულისხმობს შემდეგს: მულტიდისციპლინური გუნდის მიერ მულტისისტიკური ინტერვენციის განხორციელებას მულტისისტიკური ინტერვენციის ცენტრში და მულტიდისციპლინური გუნდის სოციალური მუშაკის მიერ პაციენტის საცხოვრებელ ადგილზე და/ან სასწავლო დაწესებულებაში პროგრამაში ჩართვისას და დასრულებისას; გეგმიურ ამბულატორიულ კონსულტაციებს; მულტიდისციპლინური გუნდის მიერ მოსარგებლეთა შეფასებას, ინტერვენციის ინდივიდუალური გეგმის შემუშავებას, იმპლემენტაციას და მონიტორინგს; ინტერვენციის ინდივიდუალური გეგმის ფარგლებში, ინდივიდუალური თერაპიების განხორციელებას და საჭიროების შემთხვევაში, დამატებით ფსიქიატრიულ კონსულტაციებს; მულტიდისციპლინური გუნდის სოციალური მუშაკის მიერ მოსარგებლის მონიტორინგს ბინაზე და/ან სასწავლო დაწესებულებაში პროგრამაში ჩართვისას და დასრულებისას.

ქვეპროგრამა ითვალისწინებს, აგრეთვე, აქტიური ფსიქიატრიული მკურნალობის კომპონენტს, რომელიც მოიცავს: მულტიდისციპლინური მობილური გუნდის მიერ მოსარგებლეთა შეფასებასა და ინდივიდუალური მართვის გეგმის შემუშავებას; რეგულარულ ვიზიტებს (არანაკლებ 6 ვიზიტისა თვეში) საცხოვრებელ ადგილზე, 24-საათიან სატელეფონო კონსულტაციას; მოსარგებლეთა სოციალური უნარ-ჩვევების ტრენინგს; მოსარგებლისა და ოჯახის ფსიქოლოგიურ მხარდაჭერას და ფსიქოგანათლებას; ფსიქიატრიულ საავადმყოფოში სტაციონირების კრიტერიუმების დაკმაყოფილების შემთხვევაში, პაციენტის სტაციონირების უზრუნველყოფას; 24 საათის განმავლობაში სერვისის ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფას; საჭიროების შემთხვევაში, მულტიდისციპლინური გუნდის წევრი ექიმი-ფსიქიატრის მიერ დანიშნული მედიკამენტებით უზრუნველყოფას.

10. არსებობს თუ არა მექანიზმები შშმ ბავშვების სრულად ჩართულობისა და მათი უფლებების დაცვის უზრუნველსაყოფად?

გარდა იმისა, რაც უკვე აღვნიშნეთ ინკლუზიური განათლების უზრუნველყოფის ღონისძიებების თაობაზე, ამ თვალსაზრისით ხაზგასასმელია ჯანდაცვის სისტემაში მიმდინარე რეფორმა. განსაკუთრებით მონაცვლად მდგომარეობაში მყოფი ბავშვების, მათ შორის, შეზღუდული შესაძლებლობის სტატუსის მქონე ბავშვების მიმართ ყველა ფორმის უთანასწორო მოპყრობის შემცირება სახელმწიფოს საერთაშორისო ვალდებულებათაგან ერთ-ერთს მიეკუთვნება. ამ მიმართულებით უთანასწორო მოპყრობის შემცირება მნიშვნელოვნადაა დაკავშირებული შეზღუდული შე-

საძლებლობის მქონე ბავშვების შეფასების და სტატუსის დადგენის სისტემის რეფორმის სრულყოფასთან. რეფორმა მოიცავს ბიოფსიქოსოციალური მოდელის დანერგვის ღონისძიებათა გეგმის დამტკიცებას, შესაბამისი სამართლებრივი აქტების შემუშავებას და სპეციალისტთა გადამზადებას.

საქართველოში შესაძლებლობის შეზღუდვის შეფასებისა და სტატუსის დადგენის სისტემა ეფუძნება იმ სამედიცინო მოდელს, რომელიც არ შეესაბამება შშმ პირთა უფლებების შესახებ კონვენციის მოთხოვნებს. იმის გათვალისწინებით, რომ სტატუსის დადგენა ნებისმიერი პირისთვის, მათ შორის, ბავშვებისთვის უკიდურესად მნიშვნელოვანია, მიზანშეწონილია არსებული სამედიცინო მოდელის ჩანაცვლება ბიოფსიქოსოციალური მოდელით.

„შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა უფლებების შესახებ“ საქართველოს კანონის აღსრულებისკენ მიმართულ ღონისძიებათა ერთიანი საკოორდინაციო საბჭოს შესაბამისი კომიტეტის მიერ ამჟამად შემუშავებულია სამოქმედო გეგმის პროექტი შესაძლებლობის შეზღუდვის სტატუსის დადგენის მექანიზმის ბიოფსიქოსოციალური მოდელის დანერგვასთან დაკავშირებით განსახორციელებელი ღონისძიებების თაობაზე.

11. რა ძირითადი და ყურადსაღები პრიორიტეტები იკვეთება, სამომავლოდ, ბავშვის უფლებებთან დაკავშირებით?

როგორც აღვნიშნა, ბავშვის უფლებათა დაცვის მუდმივმოქმედი საპარლამენტო საბჭოს სამოქმედო გეგმის ამოცანები მოიცავს იმ აქტივობების განხორციელებას, რომლებიც პრიორიტეტად განსაზღვრა საბჭომ.

პრიორიტეტულ საკითხთა შორის, საბჭომ მიზნად დაისახა ბავშვის უფლებათა დაცვის სფეროს მარეგულირებელი კანონმდებლობის გადასინჯვის ხელშეწყობა, რომელიც მოიცავს ბავშვის უფლებათა სფეროს მარეგულირებელი კანონმდებლობის გადასინჯვაში მონაწილეობას საბჭოს უფლებამოსილების ფარგლებში და ემსახურება ფსიქოსოციალური მომსახურების ცენტრის „ბარნაჰუსის“ ეფექტიანი ფუნქციონირების, არასრულწლოვანთა შრომითი ექსპლუატაციის შემცირების, მიუსაფარი ბავშვების უფლებების გაძლიერებისა და არასრულწლოვანთა შრომითი უფლებების უფრო მაღალი სტანდარტით დაცვის ხელშეწყობას.

ცნობიერების ამაღლების ღონისძიებებთან მიმართებით, საბჭომ პრიორიტეტად აირჩია განსაკუთრებით მონაცვლად მდგომარეობაში მყოფი ბავშვების უფლებების შესახებ ცნობიერების ამაღლება და ამ გზით ბავშვებისა და მათი ოჯახების გაძლიერება, მხარდაჭერა. გეგმის ეს ნაწილი ორიენტირებულია შეზღუდული შესაძლებლობისა და სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროებების მქონე ბავშვების უფლებების შესახებ ცნობიერების ამაღლებაზე.

საზედამხედველო უფლებამოსილების თვალსაზრისით, როგორც უკვე აღვნიშნა, საბჭო რამდენიმე პრიორიტეტული მიმართულებით ახორციელებს მონიტორინგს, რითაც ნვლილი შეაქვს ბავშვის უფლებათა კოდექსის ეფექტიანად აღსრულების ხელშეწყობაში.

აღსანიშნავია, აგრეთვე, საბჭოს მიერ ბავშვის უფლებების დაცვის საკითხებზე სისტემური და კოორდინირებული მუშაობის ხელშეწყობა. ამ მიზნით, მნიშვნელოვანია ადგილობრივი ხელისუფლების მხარდაჭერა და ცენტრალური ხელისუფლების უწყებებთან კოორდინირებული მუშაობის გაძლიერება. მოცემულ შემთხვევაში, საბჭო კონცენტრირდა მაკოორდინირებული ფუნქციის შესასრულებლად მუნიციპალიტეტებში ადგილობრივი მოსახლეობის საჭიროებების კვლევის ჩატარების მიმართულებით, რომლის შედეგების შესაბამისადაც უნდა განისაზღვროს კონკრეტული პროგრამები და სერვისები.

გარდა ამისა, საბჭო უფლებამოსილია დაგეგმოს და განახორციელოს ცალკეული ღონისძიებები, რომლებიც ბავშვის უფლებების რეალიზებასა და გაძლიერებას შეუწყობს ხელს. ამ შემთხვევაშიც, საბჭო კონცენტრირდა განსაკუთრებით მონყვლადი ბავშვების - შშმ და ეთნიკური უმცირესობის წარმომადგენელი ბავშვებისა და მათი ოჯახების მხარდაჭერის გაძლიერების ხელშეწყობი ღონისძიებების ორგანიზებაზე, ასეთი ოჯახების საჭიროებების გამოვლენისა და მათზე ეფექტიანი რეაგირების ზომების გატარების მიზნით.

12. როგორ შეუძლიათ სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციებს და, ზოგადად, საზოგადოებას ნვლილი შეიტანონ ამ საკანონმდებლო ძალის-ხმევის ჩამოყალიბებასა და მხარდაჭერაში?

სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციებს და, ზოგადად, საზოგადოებას, ცხადია, მნიშვნელოვანი ნვლილის შეტანა შეუძლიათ ბავშვის უფლებათა დაცვის გაძლიერების პროცესში. ძირითადი გამოწვევებისა და საზოგადოების საჭიროებების იდენტიფიცირებაში აუცილებელია არასამთავრობო სექტორის, საზოგადოებრივი ორგანიზაციების მონაწილეობა პრიორიტეტული მიმართულებებით მუშაობის დასაგეგმად და განსახორციელებლად.

სახელმწიფო, მათ შორის, საბჭო უწყვეტ რეჟიმში თანამშრომლობს არასამთავრობო სექტორთან სხვადასხვა ფორმატში, რათა ქვეყანაში ბავშვის უფლებების დაცვის უფრო მაღალი სტანდარტები დამკვიდრდეს. სამოქალაქო საზოგადოების წარმომადგენლები აქტიურად მონაწილეობენ თითოეული პოლიტიკის დოკუმენტის შექმნაში, ადამიანის უფლებათა დაცვის სტრატეგიებისა და სამოქმედო გეგმების შემუშავებაში.

გაეროს ბავშვის უფლებათა დეკლარაცია (1959)

ლასან სალილი

ლიდერობის, კულტურისა და განვითარების პროფესორი, გორის სახელმწიფო უნივერსიტეტის მოწვეული პროფესორი

მეორე მსოფლიო ომის შედეგად, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის დაარსება 1945 წელს მნიშვნელოვანი გარდატეხა იყო ადამიანის უფლებებისა და ბავშვის უფლებების განვითარების პროცესში. გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია შექმნის დღიდან გამოირჩეოდა მისი წინამორბედი "ერთა ლიგისგან" საერთაშორისო სამართლის სრულყოფით კონვენციებისა და ინსტრუმენტების მეშვეობით.

ბავშვის უფლებების დაცვის საერთაშორისო ნება გაჩნდა გაეროს ქარტიიდან გამომდინარე, რომელიც მიღებულ იქნა 1945 წელს (იხ. ამ წიგნის I ნაწილი). მიუხედავად იმისა, რომ ქარტიაში მკაფიოდ არ იყო გათვალისწინებული ბავშვის უფლებების დაცვა, ორგანიზაციის ფუნდამენტური პრინციპები, რომელთა დაცვაზეც შეთანხმდნენ წევრი სახელმწიფოები, წარმოადგენს ბავშვის უფლებების დაცვის მყარ გარანტიას.

გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის მიზნები ჩამოთვლილია წესდების პირველ მუხლში, რომლის მეშვეობით პუნქტში წერია: "განახორციელოს საერთაშორისო თანამშრომლობა ეკონომიკური, სოციალური, კულტურული და ჰუმანიტარული პრობლემების გადასაჭრელად და ხელი შეუწყოს ადამიანის ძირითად უფლებათა საყოველთაო პატივისცემას ყველასთვის, რასის, სქესის, ენისა და რელიგიის განურჩევლად".

აღნიშნულმა ქარტიამ, ყველა წინამორბედ საერთაშორისო დოკუმენტთან და ინსტრუმენტთან ერთად (ბავშვის უფლებების პირველი გენერაცია), გზა გაიკაფა 1959 წელს, როდესაც მიღებულ იქნა გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ბავშვის უფლებათა დეკლარაციის სრული ტექსტი. დეკლარაცია შედგება ათი ძირითადი პრინციპისგან, რომლებიც უშუალოდ ეხება ბავშვის უფლებების დაცვას. იგი მიღებული იქნა ერთხმად, 1959 წლის 20 ნოემბერს, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის გენერალური ასამბლეის მე-14 სესიაზე. ამრიგად, იგი ითვლებოდა ბავშვთა დაცვის კანონად და 1924 წლის დეკლარაციის ლოგიკური და ბუნებრივი განვითარების გარდაუვალ შედეგად. დეკლარაცია წარმოადგენს ბავშვის ინტერესების დასაცავად კერძო და საზოგადოებრივი ქმედებებისთვის ერთგვარ სახელმძღვანელოს.

დეკლარაციის ძირითადი დებულება, რომელიც მერვე პრინციპშია ჩადებული, ადგენს, რომ ბავშვი ნებისმიერ ვითარებაში უნდა იყოს მათ შორის, ვინც პირველი მიიღებს დაცვას და დახმარებას. მისი პრეამ-

ბულა ემყარება ადამიანის უფლებათა დაცვის ძირითად პრინციპებს, რომლებიც გაეროს ქარტიითა და ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციით არის გათვალისწინებული. 1959 წლის დეკლარაციაში აღიარებულია, რომ ფიზიკურად და გონებრივად მომწიფებულ ბავშვს სჭირდება შესაბამისი დაცვა და განსაკუთრებული ზრუნვა, მათ შორის, სამართლებრივი დაცვა როგორც დაბადებამდე, ასევე დაბადების შემდეგ.

1959 წლის დეკლარაციამ ბავშვის უფლებებს დაამატა ახალი კონცეფცია - დაცვის პრინციპი ყველა ასპექტში, იქნებოდა ეს ფიზიკური, გონებრივი თუ მორალური. რაც მთავარია, მან გააფართოვა დაცვის სფერო, რომელიც უნდა დაინყოს მის დაბადებამდე და არა დაბადებიდან, როგორც ეს ადრე იყო. ეს მიჩნეულია უპრეცედენტო ნაბიჯად ბავშვთა უფლებების მოძრაობაში.

1959 წლის დეკლარაციაში წარმოდგენილი დაცვის პრინციპი მხოლოდ მისი საერთო ფილოსოფიის ნაწილი იყო, ანუ: "კაცობრიობა ვალდებულია უზრუნველყოს ბავშვი ყველაფერი საუკეთესოთი", რაც აუცილებლად და თანაბრად შეესაბამება ბავშვისა და საზოგადოების ინტერესებს.

მიუხედავად იმისა, რომ 1959 წლის დეკლარაცია სახელმწიფოებისთვის არ ატარებდა რაიმე სამართლებრივ ვალდებულებით ხასიათს, იგი მიჩნეულ იქნა გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ისტორიის ქვაკუთხედად. დეკლარაცია, აგრეთვე ფართოდ იქნა გამოყენებული მთავრობების ნახალისებისთვის, რათა მათ მოეხდინათ თავიანთი კანონმდებლობების სრულყოფა ბავშვთა დაცვის დებულებების შემუშავების თვალსაზრისით. უფრო მეტიც, აღნიშნული დეკლარაცია გახდა საფუძველი გაეროს მნიშვნელოვანი რეზოლუციისა, რომელიც მიღებულ იქნა გენერალური ასამბლეის მიერ 1961 წელს და რომლის მიხედვითაც გაფართოვდა გაეროს ბავშვთა ფონდის სამოქმედო არეალი.

აღნიშნულ დეკლარაციაში გათვალისწინებული ათი პრინციპი შეიძლება დაიყოს უფლებების ორ ჯგუფად: პირველი, წესები, რომლებიც მიზნად ისახავს ბავშვის ფიზიკური ხელშეუხებლობისა და ცხოვრების დონის დაცვას და მეორე, ბავშვის გონებრივი და მორალური განვითარება. ზოგიერთი ტექსტი მოიცავს ორივე ჯგუფს, რომლებიც ეხება დისკრიმინაციას, ექსპლუატაციისგან დაცვას და დაკავშირებულია რასობრივი ფორმის ძალადობისგან დაცვასთან.

ბავშვის ფიზიკური ხელშეუხებლობისა და ცხოვრების დონისგან დაკავშირებული უფლებების პირველ ჯგუფში გაბატონებულია თანასწორობის პრინციპი. ნათქვამია, რომ ყველა ბავშვს გააჩნია თანაბარი უფლებები რასობრივი კუთვნილების, ფერის, სქესის, ენის, პოლიტიკური ან სხვა შეხედულებების, ეროვნული და სოციალური წარმომავლობის, საკუთრების, დაბადებისა და სხვა სტატუსის საფუძველზე არსებული განსხვავებისა და დისკრიმინაციის გარეშე.

ამიტომ აუცილებელია ბავშვებთან დაკავშირებით შესაბამისი საკანონმდებლო ზომების მიღება, როგორცაა მაგალითად, ბავშვის უფლება - ჰქონდეს სახელი, მოქალაქეობა, სოციალური დაცვა, კვების და სამედიცინო მომსახურება.

ბავშვის ფსიქიკურ და ზნეობრივ განვითარებასთან დაკავშირებული უფლებების მეორე ჯგუფში გაბატონებულია ბავშვის პიროვნების სრული და ჰარმონიული განვითარება. რაც შეეხება ბავშვის შესაძლებლობების განვითარებას, უნდა იყოს გათვალისწინებული თანაბარი შესაძლებლობები, როგორცაა მინიმალური უფასო სავალდებულო განათლება.

უფრო მეტიც, ეს ჯგუფი ხაზს უსვამს ბავშვების ზნეობრივი და სოციალური პასუხისმგებლობის გრძნობის გაღრმავების აუცილებლობას; ამასთან ერთად, ადრეული ასაკიდან სწავლების გაძლიერებას, რათა შემდგომში ისინი გახდნენ საზოგადოების აქტიური წევრები.

ამ ორი ჯგუფის მეშვეობით, გაეროს ბავშვის უფლებათა დეკლარაციამ შემოიტანა ახალი წესები და პრინციპები, რომელთა შესახებ ადრე საუბარი არ იყო. მიუხედავად იმისა, რომ იგი წარმოადგენს მნიშვნელოვან საერთაშორისო ეტალონს, რომელიც გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის დანიშნულებიდან გამომდინარეობს, მისი პრინციპები არ წარმოადგენს საერთაშორისო სამართლის ნაწილს და, შესაბამისად, წევრი სახელმწიფოებისთვისაც არ არის სავალდებულო.

დაბოლოს, 1959 წლის ამ დეკლარაციას აქვს რეკომენდაციის ფორმა, ტექსტური თვალსაზრისით თუ კანონმდებლობით, თუმცა მისი ზოგიერთი პრინციპი სავალდებულო ფორმით არის წარმოდგენილი. მაგალითად, მეორე პრინციპი ადგენს, რომ ქვეყნებმა უნდა მიიღონ ეროვნული კანონები, რომლებიც უზრუნველყოფს ამ დეკლარაციის პრინციპების განხორციელებას. მეორე ტექსტში ნათქვამია, რომ ბავშვთა უფლებების განხორციელება მოითხოვს გლობალური ეროვნული პოლიტიკის გატარებას, დეკლარაციის პრინციპების შესაბამისად.

ფაქტობრივად, ბავშვთა უფლებები არ იქნებოდა დაცული სამთავრობო და არასამთავრობო სექტორების ერთობლივი ძალისხმევით გარეშე. ამ ერთობლივმა ძალისხმევამ, სავარაუდოდ, საფუძველი ჩაუყარა 1989 წელს ბავშვის უფლებების კონვენციას, რომელიც დიდი ენთუზიაზმით და ეფექტურობით იქნა მიღებული. დეკლარაციები, ისევე როგორც ყველა სხვა არასავალდებულო ინსტრუმენტები, მოიხსენიება როგორც “რბილი კანონი”. კონვენციებს, რომლებიც სავალდებულო რატიფიკაციისთვის, “მძიმე კანონს” უწოდებენ. მიუხედავად ამისა, ეს არის სახელმწიფოს მიერ კეთილი განზრახვა ნამდვილად შეასრულოს დოკუმენტის ვალდებულებები. ამის საფუძველზე, ბევრმა ქვეყანამ მიიღო სარგებელი 1959 დეკლარაციის ძირითადი პრინციპებიდან, ბავშვთა უფლებების კულტურის გაფართოების თვალსაზრისით, ეროვნულ და საზოგადოებრივ დონეზე.

1950-იანი წლების ბოლოს და 1960-იანი წლების დასაწყისში, ცვლილებების ქარმა დაარღვია შემორჩენილი კოლონიალური წესრიგი აფრიკაში და კარიბის ზღვისპირეთში. განვითარების ეპოქამ ახლებურად წარმოაჩინა ბავშვების ინტერესები. ბავშვები მანამდე განიხილებოდნენ, როგორც ჰუმანიტარული დახმარების და კეთილდღეობაზე ზრუნვის ობიექტები - როგორც “გასაჭირში მყოფი ბავშვები” ან “სიღარიბეში მყოფი ბავშვები”, რომლებმაც ზრუნვა ან დამატებითი დახმარება უნდა მიიღონ.

განათლებაში დისკრიმინაციის სანიშნავად კონვენცია (1960)

აღნიშნულ კონვენციას უდიდესი მნიშვნელობა აქვს ბავშვების უფლებებისათვის. იგი მიღებულ იქნა გაეროს საგანმანათლებლო, სამეცნიერო და კულტურული ორგანიზაციის გენერალური კონფერენციის (იუნესკოს) მეთერთმეტე სესიაზე 1960 წლის 14 დეკემბერს. ძალაში შევიდა 1962 წლის 22 მაისს, მე-14 მუხლის დებულებების შესაბამისად.

აღნიშნული კონვენცია ემყარება ადამიანის უფლებების საყოველთაო დეკლარაციაში აღიარებულ თანასწორობის პრინციპს და თითოეული ადამიანის უფლებას განათლებაზე.

ვინაიდან იუნესკოს მისია განათლებაში არ შემოიფარგლება მხოლოდ დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აკრძალვით, მან ასევე უნდა უზრუნველყოს განათლებაზე ყველასთვის თანაბარი წვდომა, შესაძლებლობები თუ მიდგომები.

იუნესკოს გენერალურმა კონფერენციამ თავის მეთერთმეტე სესიაზე მიიღო ცხრამეტი მუხლი, რომლებიც წარმოადგენს განათლების სფეროში დისკრიმინაციის წინააღმდეგ კონვენციის ტექსტს. კონვენცია საერთაშორისო სამართლის მნიშვნელოვან გარდამტეხ პუნქტად ითვლება ბავშვთა უფლებების მიმართულებით საგანმანათლებლო და კულტურული მოძრაობისთვის.

იგი დისკრიმინაციას შემდეგნაირად განსაზღვრავს: „ტერმინი „დისკრიმინაცია“ მოიცავს ნებისმიერ განსხვავებას, გამორიცხავს შეზღუდვას ან უპირატესობას, დაფუძნებულს რასაზე, კანის ფერზე, სქესზე, ენაზე, რელიგიაზე, პოლიტიკურ ან სხვა მოსაზრებაზე, ეროვნულ ან სოციალურ წარმომავლობაზე, ეკონომიკურ მდგომარეობაზე ან დაბადებაზე და მიმართულია ან ზემოქმედებს განათლებაში თანასწორი მოპყრობის გაბათილებაზე ან შესუსტებაზე.“

პირველ მუხლში ძირითადად არ ინიშნებოდა დისკრიმინაციის შემდეგი შემთხვევები:

- ნებისმიერი პირისთვის ან პირთა ჯგუფისთვის ნებისმიერი სახის/ნებისმიერი დონის განათლებაზე წვდომის ხელყოფა;
- ნებისმიერი პირის ან პირთა ჯგუფის შეზღუდვა დაბალი სტანდარტის განათლებით;
- ამ კონვენციის მეორე მუხლის დებულებების გათვალისწინებით, პირებისთვის ან პირთა ჯგუფებისთვის განცალკევებული საგანმანათლებლო სისტემების ან დაწესებულებების შექმნა/უზრუნველყოფა;
- პირის ან პირთა ჯგუფის ისეთ პირობებში ჩაყენება, რომელიც შეუთავსებელია ადამიანის ღირსებასთან.

ცალკეული საგანმანათლებლო სისტემებისა და ინსტიტუტების შექმნის ან შენარჩუნების მიზნით, მე-2 მუხლი აწესებს სპეციფიკურ პირობებს ორი სქესის მოსწავლეებისთვის: განცალკევებული საგანმანათლებლო სისტემების ან დაწესებულებების შექმნას, თუკი ეს სისტემები ან დაწესებულებები სთავაზობენ თანაბარ წვდომას განათლებაზე, უზრუნველყოფენ სასწავლო პერსონალს ერთნაირი სტანდარტის კვალიფიკაციით, ასევე უზრუნველყოფენ სასკოლო შენობებისა და აღჭურვილობის ერთნაირ ხარისხს და სთავაზობენ ერთნაირ ან თანაბარი სასწავლო კურსების მიღების შესაძლებლობას.

მე-2 მუხლის დებულებების მნიშვნელობა ხაზგასმულია გენდერული თვალსაზრისით, რადგან გოგონები ისტორიულად არ სარგებლობდნენ პოპულარობით და ჩამორჩებოდნენ განათლების ხელმისაწვდომობის მხრივ. უფრო მეტიც, ეს არ არის მშობლებისა და, ზოგადად, საზოგადოების დამოკიდებულება გოგონების განათლების მიმართ. სკოლებმა უნდა განიხილონ გოგონებისა და ბიჭების საუკეთესო ინტერესები, უზრუნველყონ მათი სრულფასოვანი განვითარება და მათი აზრის გამოხატვის უფლების პატივისცემა. როდესაც ამ კუთხით განათლების მიღების უფლება გოგონებისთვის სრულად იქნება დაკმაყოფილებული, მათ უფრო ხშირად შეეძლებათ მიიღონ ისეთი გა-

დანიყვებილები, რომლებიც ხელს შეუწყობს საკუთარი პოტენციალის სრულად განვითარებას. გაეროს ბავშვთა ფონდის (UNICEF) მონაცემების თანახმად, დანყვებით სკოლებში ჩარიცხული ბიჭების რაოდენობა სულ ცოტა 10%-ით აღემატება გოგონების რაოდენობას; მინიმუმ 30%-ით მეტი ბიჭია სკოლებში აფრიკისა და აზიის მრავალ ქვეყანაში. მსოფლიოში გაუნათლებელთა ორ მესამედს ქალები შეადგენენ.

აღნიშნული კონვენციის მე-3 მუხლი ასევე მოიცავს ბევრ პრინციპსა და ზომას, რომლებიც მიმართულია განათლების სფეროში დისკრიმინაციის აღმოფხვრისკენ. აღნიშნულ მუხლში ნათქვამია: „ამ კონვენციის მნიშვნელობის ფარგლებში დისკრიმინაციის აღმოფხვრისა და თავიდან აცილების მიზნით, კონვენციის მონაწილე სახელმწიფოები ვალდებულია იღებენ:

- (ა) გააუქმონ ნებისმიერი სადამფუძნებლო დებულება და ნებისმიერი ადმინისტრაციული ინსტრუქცია; შეწყვიტონ ნებისმიერი ადმინისტრაციული პრაქტიკა, რომელიც იწვევს დისკრიმინაციას განათლებაში;
- (ბ) საკანონმდებლო წესით უზრუნველყონ, სადაც აუცილებელია, რომ მოსწავლეების საგანმანათლებლო დაწესებულებებში მიღებისას არ იყოს დისკრიმინაცია;
- (გ) არ დაუშვან განსხვავებები მოქალაქეების მიმართ მოპყრობაში საჯარო ხელისუფლების მიერ (გარდა იმ შემთხვევებისა, რომლებიც გამომდინარეობს დამსახურების ან საჭიროებიდან) სასკოლო გადასახადის ან სტიპენდიის მიღების, ან მოსწავლეების დახმარების სხვა ფორმების მიხედვით, საჭირო ნებართვების მიღებისა და შეზღუდვების საქმეში, რაც საჭიროა უცხო ქვეყნებში სასწავლებლად;
- (დ) არ დაუშვან საჯარო ხელისუფლების მიერ საგანმანათლებლო დაწესებულებებისთვის ნებისმიერი სახის დახმარება, ნებისმიერი შეზღუდვა ან უპირატესობების დაწესება, რომელიც ეფუძნება მხოლოდ იმ გარემოებას, რომ მოსწავლეები მიეკუთვნებიან რომელიმე კონკრეტულ ჯგუფს;
- (ე) მისცენ მათ ტერიტორიაზე მცხოვრებ უცხო ქვეყნის მოქალაქეებს იგივე წვდომა განათლებაზე, რაც გააჩნიათ მათ საკუთარ მოქალაქეებს“.

1962 წელს მე-12 სესიაზე იუნესკოს გენერალურმა კონფერენციამ მიიღო ოქმი, რომელიც ითვალისწინებდა შერიგებისა და კეთილი მომსახურების კომისიის შექმნას. კომისიას დაევალა განეხილა ნებისმიერი დავა, რომელიც შეიძლება წარმოიშვას განათლებაში დისკრიმინაციის წინააღმდეგ კონვენციის მონაწილე სახელმწიფოებს შორის. 24-ე მუხლის დებულებების შესაბამისად, ეს ოქმი ძალაში შევიდა 1968 წლის 24 ოქტომბერს.

ამრიგად, განათლების სფეროში დისკრიმინაციის წინააღმდეგ კონვენციამ წარმატებით დაუჭირა მხარი ბავშვის უფლებებს, განსაკუთრებით იმ პრინციპის დამტკიცებისას, რომ თითოეული ადამიანის ან ჯგუფისთვის აუცილებელია განათლება დისკრიმინაციის გარეშე, ადამიანის უფლებების ცოდნის, მოთხოვნისა და დაცვის მიზნით.

კონვენსია მოქალაქეობის არმოწესი პირთა შეპირების შესახებ (1961)

1954 წლის 4 დეკემბერს, გაეროს გენერალურმა ასამბლეამ მიიღო რეზოლუცია 896 (IX) მოქალაქეობის არმქონე პირთა შემცირების აუცილებლობის შესახებ.

ვინაიდან ამ მიზნის მისაღწევად საჭიროა საერთაშორისო კონვენციის მიღება, 1959 და 1961 წლებში მონვეულ იქნა სრულყოფილებიანი წარმომადგენლების კონფერენცია. 1961 წლის 30 აგვისტოს მიღებულ იქნა კონვენცია მოქალაქეობის არმქონე პირთა შემცირების შესახებ.

შედარება ამ კონვენციასა და 1954 წლის კონვენციას შორის, მოქალაქეობის არმქონე პირთა სტატუსის შესახებ, ცხადყოფს ცნობიერების მნიშვნელობის გაუმჯობესებას და ევოლუციას ჰუმანიტარული ცნებებისა და უფლებების შესახებ საერთაშორისო დონეზე.

1954 წლის კონვენცია არის მონოდება მოქალაქეობის არმქონე პირთა სტატუსის გაუმჯობესებისა და მათთვის საჭირო დახმარების განევის თაობაზე. 1961 წლის კონვენცია კიდევ უფრო წინ წავიდა და დაადგინა, რომ თითოეული ახალშობილის უფლება მოქალაქეობაზე ადამიანის ფუნდამენტური და თანდაყოლილი უფლებებია.

1961 წლის კონვენციის პირველი მუხლი განმარტავს დეტალებს, რომლებიც ეხმარება მოქალაქეობის მიღებაზე განცხადების წარდგენის პროცედურას და ხელშემკვრელი სახელმწიფოს ტერიტორიაზე ყოფნის პირობების განსაზღვრას. მასში ნათქვამია, რომ ხელშემკვრელი სახელმწიფოს ტერიტორიაზე ქორწინების შედეგად დაბადებულ ბავშვს, რომლის დედა არის ამ სახელმწიფოს მოქალაქე, დაბადებიდანვე ეძლევა მოქალაქეობა, სხვა შემთხვევაში, იგი იქნება მოქალაქეობის არმქონე.

მე-2 მუხლი უზრუნველყოფს ე.წ. „ნაპოვარას“ მოქალაქეობის უფლებას, ხელშემკვრელი სახელმწიფოს ტერიტორიაზე ნაპოვნი ბავშვისთვის. სანააღმდეგო მტკიცების არარსებობის შემთხვევაში, ბავშვი ჩაითვლება დაბადებულად იმ ქვეყნის ტერიტორიაზე, რომლის მოქალაქეობასაც ფლობენ მისი მშობლები.

მე-3 მუხლის თანახმად, საპაერო ან საზღვაო ხომალდზე დაბადება ჩაითვლება იმ სახელმწიფოს ტერიტორიაზე დაბადებად, რომლის დროშითაც დაცურავს გემი ან რომლის ტერიტორიაზეც რეგისტრირებულია საპაერო ხომალდი.

ადგილობრივი სამართლებრივი შედეგების გათვალისწინებით, რომლებიც დგება პირადი სტატუსის ნებისმიერი ცვლილების შედეგად, მე-5 მუხლი შეიძლება ეწინააღმდეგებოდეს კონვენციის სულისკვეთებას. ამ თვალსაზრისით, მე-5 მუხლი ადგენს შემდეგს:

1. „თუ ხელშემკვრელი სახელმწიფოს კანონმდებლობით გათვალისწინებულია მოქალაქეობის დაკარგვა პირადი სტატუსის შეცვლისას, მაგალითად: ქორწინება, განქორწინება, არარეგისტრირებული ქორწინებით დაბადებული ბავშვის შვილება ან აღიარება, მაშინ სავალდებულო წინაპირობა უნდა იყოს სხვა ქვეყნის მოქალაქეობის ფლობა ან მიღება.“

2. თუ ხელშემკვრელი სახელმწიფოს კანონმდებლობის შესაბამისად, ქორწინების გარეშე დაბადებული ბავშვი კარგავს მოქალაქეობას მამობის აღიარების შედეგად, მას უნდა მიეცეს შესაძლებლობა, დაიბრუნოს მოქალაქეობა უფლებამოსილი ორგანოსათვის წერილობითი განცხადების წარდგენის გზით: განცხადების მარეგულირებელი პირობები არ უნდა იყოს უფრო მკაცრი, ვიდრე ამ კონვენციის პირველი მუხლის მე-2 პუნქტით გათვალისწინებული მოთხოვნებია“.

მე-6 მუხლში ნათქვამია შემდეგი:

„თუ ხელშემკვრელი სახელმწიფოს სამართლით გათვალისწინებულია, რომ პირის მიერ მოქალაქეობის დაკარგვისას ან ჩამორთმევისას მისი მეუღლე ან შვილი კარგავს მოქალაქეობას, მაშინ მოქალაქეობის ჩამორთმევის პირობა უნდა იყოს ის, რომ მეუღლე და შვილი ფლობენ ან მოიპოვეს სხვა ქვეყნის მოქალაქეობა“.

დაბოლოს, მე-9 მუხლი ითვალისწინებს სახელმწიფოთა შესაძლებლობებს, შემოიტანონ დამატებითი შეზღუდვები თავიანთი მოქალაქეობისთვის მოქალაქეობის ჩამორთმევისასთან დაკავშირებით და მასში ნათქვამია შემდეგი:

„ხელშემკვრელ სახელმწიფოს არ შეუძლია პირს მოქალაქეობა ჩამოართვას რასობრივ, ეთნიკურ, რელიგიურ ან/და პოლიტიკურ საფუძველზე“.

ეს კონვენცია, რომელიც უზრუნველყოფს თითოეული ბავშვის მოქალაქეობის უფლებას, ითვლება მთავარ ინსტრუმენტად ბავშვისა და ადამიანის უფლებათა ინტორიაში. მოქალაქეობის უფლების გარეშე საფრთხე ემუქრება ყველა სამოქალაქო უფლებას, ეკონომიკური, სოციალური ან კულტურული ხასიათის სხვა უფლებებთან ერთად. აღნიშნული ფუნდამენტური უფლება ხელახლა დადასტურდა და განმტკიცდა მოგვიანებით, 1989 წლის ბავშვის უფლებათა კონვენციაში.

სოციალური უნარები

მონა კალაშვილი

მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ეროვნული ცენტრი საქართველო, არაფორმალური განათლების პროგრამის კოორდინატორი

არსებობს კონსენსუსი ბავშვებში და ახალგაზრდებში სოციალური უნარების შექმნის მნიშვნელობაზე. სოციალური განათლება ფოკუსირებულია (პრო)სოციალური ქცევისა და ღირებულებითი ორიენტაციის სწავლებაზე - და უფრო ფართო კონტექსტში - საზოგადოების ცხოვრებაში მონაწილეობაზე. სოციალური განათლების თემისადმი მრავალი თეორიული მიდგომა არსებობს და მხოლოდ რამდენიმე სისტემური უნარის განხორციელება არის შესაძლებელი პრაქტიკაში. ეს სტატია განსაზღვრავს ტერმინს „სოციალური უნარები“; გარდა ამისა, სოციალურ გარემოში ოჯახის, თანატოლებისა და მასწავლებლების მნიშვნელობას, რაც, ასევე, მოიცავს კულტურულ ფაქტორებს.

სოციალური უნარები აერთიანებს სხვადასხვა უნარსა და შესაძლებლობას ერთ ადამიანში. ადამიანს, რომელსაც აქვს სოციალური უნარები, შეუძლია გაუმკლავდეს სხვადასხვა სიტუაციას, აქვს საკუთარი თავის აღქმა და უნარი, რომ სათანადოდ შეაფასოს როგორც საკუთარი თავი, ასევე მეორე ადამიანი. ადამიანს შეუძლია სოციალურად კომპეტენტური ქცევის დემონსტრირება თუ მას აქვს შემდეგი სოციალური უნარები:

- საკუთარი თავის კონცეფცია;
- თავდაჯერებულობა;
- როლების აღქმისა და აღების უნარი;
- ურთიერთქმედების უნარი;
- საკუთარი თავის მტკიცების უნარი.

უკვე ბევრი რამ ისწავლა თუ არა ადამიანმა ამ მიმართულებით, ამის გარკვევა შესაძლებელია მხოლოდ მისი სოციალურად კომპეტენტური ქცევის დემონსტრირებით. პირველ რიგში, მის მიმართ ჩნდება მოლოდინი, რომ იცის საკუთარი თავის ძლიერი და სუსტი მხარეები, აქვს ეფექტური და შესაბამისი ქცევითი რეპერტუარი და საკუთარი შესაძლებლობების ნდობა. მეორე მხრივ, უნდა შეძლოს სხვების სიყვარული, საკუთარი თავის ვინმეს ადგილზე დააყენება და სათანადოდ მოქმედება; უნდა ჰქონდეს კონფლიქტის მართვის სტრატეგიები.

ბავშვის განვითარების პროცესი, გარდა უკვე აღნიშნულისა, მოიცავს ენობრივი უნარების სფეროს (ლინგვისტური უნარები, ანუ ენის გაგება). ხოლო ენის მეშვეობით შინაგანი თვითრეგულირება არის საფუძველი განვითარებისა. ენის მეშვეობით ხდება წესების გაცნობიერება. შედეგად, მიღებული უნარი ხელს უწყობს ემოციების რეგულირებას, თვითკონტროლს და მის გარემოსთან ურთიერთქმედებას. ბავშვების ურთიერთქმედება გარემოსთან სასარგებლოა და მომავალში გამოადგებათ სოციალური უნარების განვითარებისთვის. ის ეხმარება ადამიანს, უადვილებს კონტაქტების დამყარებას და სოციალურ ინტეგრაციას. ენობრივი უნარები მნიშვნელოვანი ნაბიჯია სოციალური უნარების ათვისებისკენ. ბავშვებისა და ახალგაზრდების სოციალური გარემო, ჩვეულებრივ, შედგება მათი ოჯახებისგან, თანატოლებისა და მასწავლებლებისგან.

ოჯახში სოციალიზაციის გამოცდილება გავლენას ახდენს ბავშვის სოციალური უნარების განვითარებაზე. მშობლების აღზრდისა და ინტერაქციის სტილი ფუნდამენტურია მათი შვილებისთვის და მათი განვითარების საფუძველია. მშობლები შვილებთან ურთიერთობისას თანმიმდევრული ქცევით გამოირჩევიან, რაც ძალიან ეფექტურია. მშობელთა არათანმიმდევრულმა ქცევამ შეიძლება გამოიწვიოს ბავშვების დაბნეულობა და მშობლების მიმართ უპატივცემულობა. როდესაც მშობლები იქცევიან თანმიმდევრულად, მაგრამ გამოხატავენ ნაკლებ სიყვარულს შვილების მიმართ, ამან შეიძლება გამოიწვიოს წინააღმდეგობა და არამიზნობრივი ლიდერობა. სიყვარულზე აგებული ურთიერთობა განვითარებისთვის ძალიან მნიშვნელოვანია. ბავშვებში, რომლებიც იზრდებოდნენ უსიყვარულოდ და არათანმიმდევრულად, რთულია ორიენტაციის პოვნა და პატივისცემის გრძნობის განვითარება. ბავშვს, რომელიც იზრდება მოსიყვარულე, მაგრამ არათანმიმდევრულ გარემოში, ალბათ მხოლოდ იმედგაცრუებისადმი დაბალი ტოლერანტობა აქვს და ასევე გააჩნია ცხოვრებისეული ამოცანებისადმი შიში. ბავშვები, რომლებიც უსიყვარულოდ და თანმიმდევრულად იზრდებოდნენ უფრო მეტად განიცდიან დანაშაულის გრძნობას, დეპრესიას და უჭირთ გაბრაზებასთან გამკლავება. სასიყვარულო ურთიერთობის კომბინაცია თანმიმდევრულობასთან სასარგებლოა ბავშვების განვითარებისთვის, ამიტომ არის ყველაზე მეტად მოთხოვნილი მშობლებისგან: ბავშვი მიიღება ისეთი, როგორიც არის, არ უნდა დაეხსნა თავს (არც სიტყვიერად, არც უესტურად და არც სახის გამომეტყველებით), როცა პრობლემები წარმოიქმნება. განათლების ეს იდეა მოითხოვს მშობლებისგან, ისწავლონ საკუთარი ემოციების დარეგულირება. განსაკუთრებით ისეთ შემთხვევებში, როდესაც სტანდარტებს აჭარბებენ. ძალიან მნიშვნელოვანია, როდესაც მშობლები შვილებთან ობიექტურად და სათანადოდ იქცევიან. ეცადეთ, თქვენმა შვილებმა სირცხვილისა და უხერხულობის გამოწვევის გარეშე იგრძნონ დანაშაული. მოსიყვარულე და თანმიმდევრული მშობლები ამზადებენ შვილს ახლო

გარემოს შესასწავლად. ასევე, მხარდაჭერილია მათგან ემოციების რეგულირების ადრეული სწავლის პროცესი. პოზიტიური გამოცდილების მქონე მშობელთან ურთიერთობა შეიძლება დაეხმაროს ბავშვს საძიებო უნარების განვითარებაში. ბავშვის განვითარება ნიშნავს, სხვა საკითხებთან ერთად, ბავშვსა და მშობელს შორის საუკეთესო კომუნიკაციას. ბავშვი სწავლობს გარემოსგან - ისარგებლოს წარმოდგენილი შესაძლებლობებით და დაეყრდნოს მხარდამჭერ ურთიერთობას, რომ შეძლოს წინსვლა. ეს განსაკუთრებით მიიღწევა მშობლისგან პირდაპირი, მუდმივი ნახალისებითა და თანაგრძნობით. ბავშვი გრძნობს თავს უსაფრთხოდ, როდესაც ემოციურ სიტუაციაში მხარს უჭერენ და ეხმარებიან ემოციებთან გამკლავებაში. ეს დადებითად მოქმედებს მისი ემოციების რეგულირებაზე. თუ ბავშვებმა არ ისწავლეს ემოციების რეგულირება, მათი ქცევა იქნება ანტი-სოციალური და დესტრუქციული. ძლიერ ემოციებთან კონსტრუქციულად გამკლავება მნიშვნელოვანია. სწავლის პროცესში ემოციის რეგულირება არის ჰარმონია გამოცდილებასა (შიდა ემოციური რეგულირება) და ექსპრესიას (გარე ემოციური რეგულაცია) შორის. შინაგანი ემოცია და მისი გამოხატვა შეიძლება იყოს ძალიან განსხვავებული. შინაგანი ემოციების არგამოვლენა ძირითადად გვხვდება სიმწიფის ასაკში. მოზარდებს შეუძლიათ ხელი შეუწყონ შინაგანი მოტივაციის განვითარებას, თუ მშობლები გამამხნევებლად პასუხობენ მათი შინაგანი ცხოვრებისეული მიზნების განვითარებას. ეს პოზიტიური ოჯახური ატმოსფერო იქმნება შექებისა და ნახალისების, თანმიმდევრულობის, გამჭვირვალობისა და გაგების გზით. თუ მშობლები ძირითადად მიმართავენ იძულებას და დასჯას, ეს არახელსაყრელი ოჯახური ურთიერთობებია და ხელს უწყობს სოციალური ქცევის დარღვევების გაჩენას და შენარჩუნებას. მშობელთა კომპეტენტურმა ქცევამ კი, შეიძლება შეამციროს სხვა რისკ-ფაქტორები და შეამსუბუქოს მათი გავლენა ბავშვისა და მოზარდის განვითარებაზე.

თანატოლები არიან ადამიანები, რომლებიც სხვა ადამიანთან ურთიერთობენ სხვადასხვა ფაქტორის საფუძველზე. ინტერესები მსგავსია, მაგალითად, ასაკი და იდენტური მოთხოვნები. ახალგაზრდებს აქვთ სხვადასხვა ინტენსივობის ურთიერთობები თანატოლებთან, რაც აძლევს მათ შემდგომი სოციალიზაციის, საკუთარი თავის განსხვავებულობის აღქმის შესაძლებლობას. თანატოლთა ჯგუფებში მონაწილეობა ახალგაზრდებისთვის გამოწვევაა: ისინი, ერთი მხრივ, აღიარებულნი არიან საზოგადოების წევრებად, მეორე მხრივ, ვალდებულნი არიან, დაიცვან ამ საზოგადოების მიერ განსაზღვრული წესები და ამოცანები. თანატოლთა ჯგუფებში მონაწილეობამ შეიძლება გააძლიეროს ახალგაზრდების განვითარება თვითკონტროლისა და თვითორგანიზაციის ფარგლებში. შეიძლება მოხდეს ისეც, რომ ახალგაზრდები არ მიიღონ თანატოლთა ჯგუფებმა ან არ ჩათვალონ სრულყოფილებიან წევრებად, რამაც შეიძლება გამოიწვიოს პოპულარობის ნაკლებობა ან ნაკლები აღიარება. უარყოფამ თანატოლთა ჯგუფში შეიძლება გამოიწვიოს დაუცველობა ბავშვების თვითაღქმაში. ამიტომ თანატოლებთან ურთიერთობა შეიძლება ჩაითვალოს, ერთი მხრივ, დადებითად მხარდამჭერ გარემოებად, მაგრამ, მეორე მხრივ, ძალიან სტრესულ ფაქტორად. შესაძლო რეაქცია შეიძლება იყოს თანატოლების უარყოფა, სოციუმიდან გასვლა და საკუთარი თავის იზოლაცია, ასევე, დანაშაულებრივი ქცევა. ამ ფაქტორების იგნორირება არ შეიძლება. ასევე მნიშვნელოვანია თანატოლთა ჯგუფებში არსებული არასასურველი ურთიერთობები, რომელთა

საშუალებითაც შესაძლებელია ბავშვებმა სოციალურად შეუფერებელი ქცევა ისწავლონ. განსაკუთრებული რისკის ქვეშ არიან მცირე სტაბილურობის მქონე ბავშვები, რადგან უფრო სწრაფად ექცევიან თანატოლების ზენოლის ქვეშ.

გარდა თანატოლთა ჯგუფებში მონაწილეობისა, სოციალური პროცესები, თანატოლებთან ურთიერთობა მნიშვნელოვან როლს თამაშობს ყოველდღიურ ცხოვრებაში, კონკრეტულად, ყოველდღიურ სასკოლო ცხოვრებაში; მაგალითად, მოსწავლეს შეუძლია აიმაღლოს მოტივაცია თანაკლასელებთან მიმართებით და თავადაც გააკეთოს ის, რისი გაკეთებაც თანაკლასელებს შეუძლიათ. ეს ფაქტორი მოქმედებს მასზე როგორც ყოველდღიური სასკოლო ცხოვრების მოდელი. მაგრამ შესაძლებელია, მისთვის მოდელი არასასურველი თანატოლიც გახდეს. კვლევებმა აჩვენა, რომ მოსწავლის სასწავლო პროცესში ჩართვა უმეტესწილად სწორედ მასწავლებლისგან არის მიზანშეწონილი და დადებითი შედეგის მომტანი.

მასწავლებლები არიან მნიშვნელოვანი პარტნიორები მოსწავლეებისთვის განკუთვნილ ინტერაქციაში. მასწავლებლებს აქვთ ძალიან დიდი გავლენა მოსწავლეთა სწავლებაზე. სასურველი შედეგის მიღწევა შესაძლებელია კლასის მართვის კარგი უნარების მქონე მასწავლებლებისგან, რომლებიც ქმნიან წარმატებულ სასკოლო გარემოს; ამიტომ ძალიან აქტუალურია და მნიშვნელოვანი მასწავლებლის კომპეტენციები სოციალური განათლების მიმართულებით. ისინი ყოველდღიურ სასკოლო ცხოვრებაში უნდა

ეხებოდნენ სოციალური განათლების თემას, მაშინაც კი, როცა ამის საჭიროებას ვერ ხედავენ კონკრეტულ მომენტში. შესაძლებელია სპეციალური პროგრამის შემუშავება, შეხვედრები მოსწავლეებთან, როგორც შემდგომი ურთიერთგანვითარების საშუალება. ამ მიმართულებით ის მასწავლებლები მოქმედებენ მაღალი პროფესიონალიზმით, რომლებსაც აქვთ ცოდნა შემდეგ სფეროებში: „პიროვნება და მოტივაციური ფსიქოლოგია, კონფლიქტის მართვა, ძალადობის პრევენცია, თვითმოტივაცია და სტრესის მართვა“. კვლევები აჩვენებს, რომ მასწავლებლები, რომლებმაც ისწავლეს ემოციების დარეგულირება, ნაკლებად განიცდიან პროფესიულ წვას და უფრო მაღალია მათში პროფესიული კმაყოფილება. მასწავლებელთა სოციალური უნარები მნიშვნელოვანია მოსწავლეებთან ინტერაქციისთვის. ეს უნარები მათ შორის უკეთესი ხარისხის ურთიერთობას განაპირობებს. მასწავლებლებისა და მოსწავლეების მოლოდინები და დადებითი ქმედებები, ხელს შეუწყობს მოსწავლეებში სოციალური და ემოციური უნარების განვითარებას. სასარგებლო იქნება, თუ მასწავლებლები მონაწილეობას მიიღებენ ტრენინგ პროგრამებში, რათა შეძლონ პროფესიული განვითარება და უფრო მაღალ დონეზე შეასრულონ მათზე დაკისრებული მოვალეობები. მასწავლებელთა მიერ ამ მიმართულებით ტრენინგების გავლა შემდგომი წარმატების პირველი ქვაკუთხედი.

მოსწავლეებს უარყოფითად აფასებენ უფრო ხშირად, ვიდრე ისინი ამას იმსახურებენ. ხშირად დაუყოვნებლივ არ აფასებენ და ტოვებენ მათ, რასაც არაერთგვაროვანი შედეგები მოჰყვება. მიზნობრივი ტრენინგი და განათლება შეიძლება დაეხმაროს მასწავლებლებს აღნიშნულის თავიდან აცილებაში, რადგან მიზნობრივ განათლებაში ყველა ის ფაქტორია გაერთიანებული, რომელმაც შეიძლება გავლენა მოახდინოს მოსწავლეთა ურთიერთობებზე. მასწავ-

ლებლები ყოველთვის არიან მოდელები მოსწავლეებისთვის. ვარაუდი, რომ მოსწავლეები აირჩევიან საკუთარ მოდელს, თუ მასწავლებლები ყოველთვის არ მოიქცეოდნენ როგორც მოდელები, არასწორია. მასწავლებლებს ყოველთვის აქვთ გავლენა მოსწავლეებზე. თუ მასწავლებლები პატივისცემით იქცევიან მოსწავლეებთან და მოქმედებენ გამჭვირვალედ, ეს დადებითად აისახება მოსწავლეთა სოციალურ და სასწავლო ქცევაზე. მასწავლებლებს შეუძლიათ ინტეგრირებული იყვნენ სხვა საგნების მასწავლებლებთან, რაც ქმნის თანამშრომლობის საფუძველს. იდეალური იქნებოდა, მასწავლებლებმა გამოავლინონ საკუთარი სოციალური უნარ-ჩვევები ყოველდღიურ ქცევაში, რითაც ხელს შეუწყობდნენ მოსწავლეებს სოციალური უნარების შექენაში. მოსწავლეები ცოდნას იძენენ არა მხოლოდ მაშინ, როცა ამას შეგნებულად (ფორმალურად) აკეთებენ, არამედ მაშინაც, როცა არაცნობიერად (არაფორმალურად) მოქმედებენ; შესაბამისად, ლებულობენ სასარგებლო კონსტრუქციულ სოციალურ განათლებას, იღებენ ორიენტაციასთან და უსაფრთხოებასთან დაკავშირებულ გამჭვირვალობის ჩარჩოს. აქ მნიშვნელოვანია, რომ მასწავლებლებმა შეგნებულად განახორციელონ თავიანთი საგანმანათლებლო მისია.

კულტურის მოთხოვნები ადამიანისთვის შესაბამისი, სოციალურად კომპეტენტური ქცევის თვალსაზრისით, შეიძლება ძალიან განსხვავდებოდეს. კულტურა გავლენას ახდენს ემოციური ტერმინების ლინგვისტურ გამოყენებაზე და იმაზე, თუ რომელი ემოციებია სოციალურად სასურველი ან პირიქით, შეუსაბამო. ემოციური გამომხატველობა განსხვავებულია კულტურებში. კონფლიქტები შეიძლება წარმოიშვას სხვადასხვა კულტურული მოდელის შეჯახებისას. კულტურები შეიძლება დიფერენცირებული იყოს ინდივიდუალიზმის დონის მიხედვით, როგორც

ინდივიდუალისტური და კოლექტივისტური. ინდივიდუალისტურ კულტურაში სასურველია პიროვნების შემდეგნაირი ქცევა: „ადამიანი უნიკალურია, „სხვებისაგან განცალკევებული ერთობაა; „მე“ განისაზღვრება, როგორც დამოუკიდებელი და თვითმართული“. ინდივიდის მოთხოვნები და მიზნები პრიორიტეტულია კოლექტიურთან შედარებით. ინდივიდისთვის ფოკუსი არის ავტონომია, საკუთარი იდენტობის განვითარება და ემოციური დამოუკიდებლობა. დასავლური საზოგადოებები, როგორცაა აშშ და ევროპის ქვეყნები, დიდი ბრიტანეთი ან ნიდერლანდები, ინდივიდუალისტურ კულტურებად ითვლებიან. კოლექტივისტურ კულტურებში წევრები საკუთარ თავს ხედავენ უფრო დიდი მთლიანობის ნაწილად და თითოეულ ინდივიდს ევალება ამაში წვლილის შეტანა. ამ საზოგადოებებში არ არის აქცენტირებული ინდივიდუალური ქმედებები პირად მიზნებთან მიმართებაში. საზოგადოების კეთილდღეობა, ჰარმონია, დახმარება და თანამშრომლობა არის კოლექტივისტური კულტურის ფუნდამენტური სამშენებლო ბლოკები; აქედან გამომდინარე, ნეგატიური ემოციების გამომხატვა მაქსიმალურად არის თავიდან აცილებული, რადგან ეს არღვევს სოციალურ ერთიანობას და მშვიდობას. ბევრი აზიის ქვეყანა, მაგალითად, ტაილანდი და სინგაპური, ითვლება კოლექტივისტურ საზოგადოებებად.

თუ შეადარებთ კოლექტივისტური და ინდივიდუალისტური საზოგადოებების შესაბამისი ქცევის პოზიტიურ მიზნებს, დაინახავთ, რომ არსებობს ძალიან განსხვავებული შეხედულებები, რომლებიც არ ეთანხმება ერთმანეთს. ასე რომ, როდესაც საუბრობთ სოციალურად კომპეტენტურ ქცევაზე, უნდა გაითვალისწინოთ, რომელ კულტურაზე გსურთ გააკეთოთ

განცხადება და მიუთითოთ ამ კულტურის სოციალურად აღიარებული ნორმები და ღირებულებები. შესაძლოა, ინდივიდუალისტურ ან კოლექტივისტურ კულტურებში არსებობდეს ქვეჯგუფები, რომლებიც ხელს უწყობენ და მხარს უჭერენ თავიანთ წევრებში ზუსტად იმ მახასიათებლებს, რომლებიც არ არის აქტუალური კონკრეტულ კულტურაში. რაც შეეხება ბავშვებისა და ახალგაზრდების განვითარებას, ეს შეიძლება ნიშნავდეს, რომ ბავშვები და ახალგაზრდები სწავლობენ სოციალურად კომპეტენტურ ქცევას ოჯახის კონტექსტში, მაგრამ ეს ქცევა არ შეესაბამება საზოგადოებას, რომელშიც ისინი ცხოვრობენ, რადგან მათი მშობლები სხვადასხვა კულტურიდან არიან. ამან შეიძლება გამოიწვიოს გაღიზიანება და კონფლიქტი შესაბამისი ქცევის მოლოდინებთან დაკავშირებით, მაგალითად, საგანმანათლებლო დაწესებულებებში. მასწავლებლებმა შეიძლება ბავშვი/მოზარდი ჩათვალონ სოციალურად არაკომპეტენტურად, მიუხედავად იმისა, რომ იგი ავლენს მის მიერ შესწავლილ შესაბამის სოციალურ უნარებს. ის, რაც სოციალურად კომპეტენტურად ითვლება, დიდწილად დამოკიდებულია კულტურულ ნორმებსა და ღირებულებებზე. ამიტომ სასურველია ამ ასპექტის გათვალისწინება, როდესაც სხვადასხვა კულტურის ბავშვები ხვდებიან და ურთიერთობენ ერთმანეთთან.

ჩვენი სტატიის მიზანი იყო მოსწავლეებში სოციალური უნარების განვითარების აუცილებლობის წარმოჩენა. ამ მიმართულებით ჩატარებულმა კვლევებმა ცხადყო, რომ შედეგის მომტანია ახალგაზრდობის მხარდაჭერა მათი სოციალური უნარების განვითარებისთვის.

ხელმისაწვდომია მასალები კონცეფციის განსახორციელებლად. ვებწყაროები:

buddY E.V - ფორუმი *New Learning Culture-* (n.d.). მეგობრების პროგრამა (www.buddy-ev-de, იყავი მაგარი - იყავი მაგარი (ნ.დ.). იყავი მაგარი - იყავი მაგარი - კონცეფცია (www.coolsein-coolhalten.de)

ფაუსტლოსი (ნ.დ.). *Faustlos* (www.h-p-z.de/faustlos)

Villigst ძალადობის აკადემია (n.d.). იყავი მაგარი. (www.violentakademie.de/gaeste/html/cool_sein.html)

Haep, A. (2011). მოსწავლეების სოციალური განათლების აუტოსორსინგი: სარისკო ტრენდი. ლექცია კონფერენციის ფარგლებში: სოციალური ქცევა სკოლაში. (www.uni-due.de/biwigst/tagungen.php#tagungen)

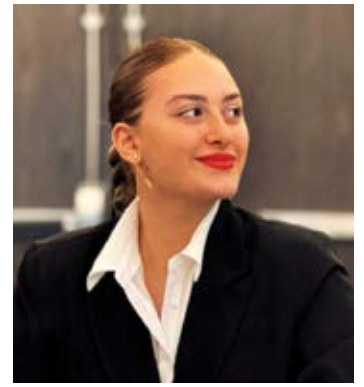
განათლებისა და კულტურის მინისტრთა კონფერენცია (2000 წ.). მასწავლებლების ამოცანები დღეს «პროფესიონალები სწავლისთვის». (http://www.kmk.org/fileadmin/veroeffentlichungen_beschluesse/2000/2000_10_05-Tasks-Teacher.pdf,

განათლებისა და კულტურის მინისტრთა კონფერენცია (2004). მასწავლებელთა მომზადების სტანდარტები: განათლების მეცნიერებები. (http://www.kmk.org/fileadmin/veroeffentlichungen_beschluesse/2004/2004_12_16-Standards-Teacher Training.pdf,

ჩრდილოეთ რაინ-ვესტფალიის შტატის სკოლებისა და შემდგომი განათლების სამინისტრო (2012). ძირითადი სასწავლო გეგმა მოსამზადებელ სამსახურში მომზადებისთვის. (www.schulministerium.nrw.de)

ჩრდილოეთ რაინ-ვესტფალიის შტატის სკოლებისა და შემდგომი განათლების სამინისტრო (2010). ზედა ნოტები (<https://www.schulministerium.nrw.de/BP/Schulrecht/Verfassungen/Kopfnoten.pdf>).

ნა შემთხვევაში მიიჩნევა ბავშვი მოჯახში ძალადობის მსხვერპლად

ლელა ქორილიანი

სსიპ დანაშაულის პრევენციის, არასაპატიმრო
სასჯელთა აღსრულებისა და პრობაციის
ეროვნული სააგენტოს არასრულწლოვანთა
რეფერირების ცენტრის სოციალური მუშაკი

ოჯახური ძალადობა მსოფლიოში გავრცელებული ერთ-ერთი უდიდესი პრობლემაა. ოჯახური ძალადობის შემთხვევებში, ყველაზე დაუცველი და ხშირად შეუმჩნეველი მსხვერპლი არის ბავშვი. დახურულ კარს მიღმა, სახლის სავარაუდო სიმშვიდის ფარგლებში, უამრავი ბავშვი იტანჯება ჩუმად, როგორც მონმე და ძალიან ხშირად, როგორც ძალადობის პირდაპირი სამიზნე. რამდენადაც საზოგადოება ებრძვის ამ ყოვლისმომცველი საკითხის სირთულეებს, აუცილებელი ხდება ნათელი მოეფინოს იმ გარემოებებს, რომლებიც ბავშვს ოჯახში ძალადობის მსხვერპლად აქცევს. თაობათაშორისი ტრავმის მზაკვრული ციკლიდან დაწყებული, უგულვებელყოფისა და ემოციური ძალადობის შორსმიმავალი შედეგებით, ბავშვების ვიქტიმიზაციის მრავალმხრივი ბუნების გაგება აუცილებელია ეფექტური ინტერვენციების შემუშავების, დაცვისა და მხარდაჭერის კულტურის გასაძლიერებლად.

ხილული ნაწიბურებისა და დაჟეჟილობების გარდა, ოჯახში ძალადობა გავლენას ახდენს ბავშვების მომავალზე, აყალიბებს მათ ემოციურ კეთილდღეობას, ურთიერთობებს და მთლიან განვითარებას. იმ გარემოებების გააზრება, რომლებშიც ბავშვი ითვლება ოჯახში ძალადობის მსხვერპლად, გადამწყვეტია არა მხოლოდ ნიშნების ამოცნობისთვის, არამედ ეფექტური ჩარევისა და მხარდაჭერის სტრატეგიების განსახორციელებლად.

ბავშვზე ძალადობას შეუძლია ხანგრძლივი გავლენა მოახდინოს ბავშვის ფიზიკურ ჯანმრთელობაზე, ფსიქიკურ კეთილდღეობასა და მთლიან განვითარებაზე. ეს კი წარმოადგენს ბავშვის უფლებების სერიოზულ დარღვევას. ბავშვზე ძალადობის აღიარება და მისი აღმოფხვრა გადამწყვეტია ოჯახებში ბავშვების უსაფრთხოებისა და კეთილდღეობის უზრუნველსაყოფად.

ოჯახში ბავშვზე ძალადობა გულისხმობს მშობლის, აღმზრდელის ან სხვა ზრდასრული ადამიანის მიერ ნებისმიერ ქმედებას ან უმოქმედობას, რომელიც იწვევს ბავშვისთვის ზიანის ან პოტენციური ზიანის მიყენების საფრთხეს.

ოჯახში ბავშვზე ძალადობა შეიძლება გამოვლინდეს სხვადასხვა ფორმით, ესენია:

- **ფიზიკური ძალადობა:** ბავშვისთვის მიყენებულ მიზანმიმართული ფიზიკური ზიანი, მათ შორის, დარტყმა, დანვა ან ნებისმიერი ქმედება, რომელიც იწვევს სხეულის დაზიანებას.
- **ემოციური ან ფსიქოლოგიური ძალადობა:** არა-ფიზიკური მოპყრობა, რომელიც გავლენას ახდენს ბავშვის ემოციურ კეთილდღეობაზე. ეს შესაძლოა იყოს დამცირება, მუდმივი კრიტიკა, მანიპულირება ან მიტოვების მუქარა.
- **სექსუალური ძალადობა:** გულისხმობს სექსუალური აქტივობის ან ექსპოზიციის ნებისმიერ ფორმას, რომელიც დაწესებულია ბავშვისთვის მათი თანხმობის გარეშე, მათ შორის შეურაცხყოფა, გაუპატიურება, ინცესტი ან ექსპლუატაცია.
- **უგულებელყოფა:** ბავშვის ძირითადი საჭიროებების დაუკმაყოფილებლობა, ადეკვატური საკვების, თავშესაფრის, ტანსაცმლის, სამედიცინო დახმარების, განათლებისა და ემოციური მხარდაჭერის ჩათვლით. უგულებელყოფა შეიძლება იყოს ფიზიკური, ემოციური ან საგანმანათლებლო.
- **ოჯახში ძალადობის მონმე:** მშობლებსა და აღმზრდელებს შორის ოჯახური ძალადობის ზემოქმედებას შეიძლება ჰქონდეს ღრმა ემოციური და ფსიქოლოგიური გავლენა ბავშვებზე, რაც წარმოადგენს ემოციური ძალადობის ან ტრავმის ფორმას.
- **ნარკოტიკების ბოროტად გამოყენება:** ოჯახურ გარემოში ბავშვების ნარკოტიკების მოხმარების გამოვლენამ, ასევე, თუ იქნება ეს მშობლების მიერ ნარკომანიის ან ალკოჰოლური დამოკიდებულების შემთხვევა, შეიძლება გამოიწვიოს უგულებელყოფა, ემოციური ტრავმა და ნივთიერებათა ბოროტად გამოყენების სხვა ფორმების რისკი.
- **საგანმანათლებლო უგულებელყოფა:** ბავშვის განათლებაზე ხელმისაწვდომობის შეზღუდვა, მათ შორის, ქრონიკული გაცდენა, არაადეკვატური საგანმანათლებლო რესურსები ან ბავშვის სკოლაში სწავლის აკრძალვა ოჯახური მიზეზების გამო.

ძალადობის ამ ფორმების იდენტიფიცირება და მათი აღმოფხვრა გადამწყვეტი ნაბიჯია ბავშვების დასაცავად და მათთვის უსაფრთხო გარემოს უზრუნველსაყოფად.

UNICEF-ისა და WHO-ს ანგარიშების, ისევე, როგორც ეროვნული სააგენტოებისა და კვლევის მონაცემების მიხედვით, შეფასებები ვარაუდობს, რომ ათობით მილიონი ბავშვი მსოფლიოში ყოველწლიურად განიცდის ოჯახში ძალადობის რაიმე ფორმას. ეს მოიცავს ფიზიკურ, სექსუალურ, ემოციურ და ფსიქოლოგიურ ძალადობას ოჯახურ გარემოში.

ოჯახში ბავშვზე ძალადობის შემთხვევაში, დამნაშავეის როლში შესაძლოა მოგვევლინონ:

- **მშობლები ან მეურვეები:** ბიოლოგიურმა მშობლებმა, მამინაცვალმა, დედინაცვალმა, მშვილებელმა ან კანონიერმა მეურვეებმა შესაძლოა განახორციელონ ბავშვზე ძალადობა. ეს შეიძლება მოიცავდეს ფიზიკურ, სექსუალურ, ემოციურ ან ფსიქოლოგიურ ძალადობას, ასევე უგულებელყოფას.
- **ოჯახის სხვა წევრები:** და-ძმა, ბებია და ბაბუა, დეიდა, ბიძა, ბიძაშვილები ან ოჯახში მცხოვრები სხვა ნათესავები, ასევე, შეიძლება იყვნენ ბავშვის მიმართ ძალადობის განმახორციელებელი.
- **ინტიმური პარტნიორები:** ინტიმური პარტნიორის ძალადობის შემთხვევაში, ერთ-ერთმა მშობელმა ან აღმზრდელმა შეიძლება ბავშვზე მიმართოს შეურაცხყოფა, როგორც შურისძიების ან კონტროლის ფორმა მეორე მშობლის ან აღმზრდელის მიმართ.
- **აღმზრდელები ან ძიძები:** ბავშვზე ზრუნვის განმახორციელებელი პირები.
- **გაფართოებული ოჯახი ან მეგობრები:** ზოგჯერ ოჯახის მეგობრები ან ნაცნობები, რომლებსაც აქვთ წვდომა ბავშვზე, შეიძლება იყვნენ ძალადობის ჩამდენნი.
- **უცნობები:** მიუხედავად იმისა, რომ აღნიშნული ნაკლებად გავრცელებულია, უცხო პირებმა შეიძლება ასევე განახორციელონ ბავშვზე ძალადობა გარკვეულ სიტუაციებში, როგორიცაა გატაცება ან ექსპლუატაცია.

იქნტიფიციონა

ოჯახში ძალადობის მსხვერპლი ბავშვის იდენტიფიცირება მოითხოვს სენსიტიურობას, ინფორმირებულობას და იმ ნიშნებისა და სიმპტომების გაგებას, რომლებიც შეიძლება მიუთითებდეს ძალადობაზე. განვიხილოთ რამდენიმე მნიშვნელოვანი მახასიათებელი:

- **ფიზიკური ნიშნები:** ყურადღება მიაქციეთ აუხსნელ დაზიანებებს ან სისხლჩაქცევებს. მრავლობითი დაზიანება ან დაზიანებები შეხორცების სხვადასხვა სტადიაზე, ასევე შეიძლება იყოს ყურადღების გამახვილების მიზეზი.
- **ქცევის ცვლილებები:** ყურადღება მიაქციეთ ბავშვის ქცევაში მნიშვნელოვან ცვლილებებს, როგორებიცაა აგრესია, შფოთვა, დეპრესია ან შიში. ბავშვმა, რომელიც არის ოჯახში ძალადობის მსხვერპლი, შესაძლოა გამოავლინოს რეგრესიული ქცევები, მაგალითად, გახდეს ზედმეტად მორჩილი.
- **ემოციური ნიშნები:** შენიშნეთ ემოციური სტრესის ნიშნები, როგორებიცაა დაბალი თვითშეფასება, უღირსობის განცდა ან ნდობითი ურთიერთობების დამყარების სირთულე. ბავშვებმა ასევე შეიძლება გამოხატონ სუიციდური აზრები ან მითითონ თვითდაზიანებას.
- **აკადემიური და სოციალური ფუნქციონირება:** თვალყური ადევნეთ ცვლილებებს ბავშვის აკადემიურ მოსწრებაში ან სოციალურ ინტერაქციაში. სკოლის ხშირი გაცდენა ან სოციალური აქტივობების თავიდან აცილება შეიძლება მიუთითებდეს ოჯახში ძალადობასთან დაკავშირებულ ძირითად საკითხებზე.

- **გამჟღავნება:** ზოგიერთმა ბავშვმა შეიძლება პირდაპირ გაუზიაროს ძალადობის გამოცდილება სანდო ზრდასრულს, როგორიცაა მასწავლებელი, სკოლის სოციალური მუშაკი ან ჯანდაცვის პროვაიდერი. აუცილებელია ყურადღებით მოუსმინოთ და სერიოზულად მოეკიდოთ გამჟღავნებას, უზრუნველყოთ ბავშვისთვის უსაფრთხო და დამხმარე გარემო საკუთარი თავის გამოხატვისთვის.
- **ოჯახის დინამიკაზე დაკვირვება:** ყურადღება მიაქციეთ ბავშვის ოჯახში არსებულ დინამიკას, მათ შორის, ოჯახის წევრებს შორის ურთიერთდამოკიდებულებას და აღმზრდელების მხრიდან იძულებითი ან მაკონტროლებელი ქცევის არსებობას.
- **ფიზიკური გარემო:** შეაფასეთ ბავშვის საცხოვრებელი გარემო უგულვებელყოფის ნიშნების მიხედვით, როგორებიცაა არაადეკვატური მეთვალყურეობა, ცუდი ჰიგიენა ან ძირითადი საჭიროებების ნაკლებობა.

მნიშვნელოვანია, რომ ოჯახში ძალადობის მსხვერპლი ბავშვების იდენტიფიკაციას მივუდგეთ თანაგრძნობით, კონფიდენციალურობის დაცვით, ბავშვის უსაფრთხოებისა და კეთილდღეობისადმი ერთგულებით. თუ ეჭვი გეპარებათ, რომ ბავშვზე ძალადობენ, მნიშვნელოვანია თქვენი შემფოთება შეატყობინოთ შესაბამის ორგანოებს, როგორებიცაა ბავშვთა დაცვის სამსახურები ან სამართალდამცავი ორგანოები, რათა უზრუნველყონ, რომ ბავშვი მიიღებს საჭირო მხარდაჭერას და დაცვას. თუ სიტუაცია გადაუდებელია ან სიცოცხლისთვის საშიში, ნუ დააყოვნებთ სასწრაფო დახმარების სამსახურის ჩარევასა და დახმარებას. შესთავაზეთ მხარდაჭერა მოსწავლეებს, აცნობეთ მათ, რომ ისინი მარტო არ არიან და რომ დახმარება ხელმისაწვდომია. მოუსმინეთ მათ თანაგრძნობით, შემფოთების, დადანაშაულებისა და განსჯის გარეშე.

სკოლები გადამწყვეტ როლს თამაშობენ ოჯახში ძალადობის იდენტიფიცირებაში რამდენიმე მიზეზის გამო:

- **უსაფრთხო სივრცე:** სკოლა ხშირად ითვლება უსაფრთხო და სანდო გარემოდ, სადაც ბავშვები ატარებენ დროის მნიშვნელოვან ნაწილს. ბავშვებისთვის, რომლებიც განიცდიან ოჯახში ძალადობას, სკოლა შეიძლება იყოს ერთადერთი ადგილი, სადაც ისინი თავს საკმარისად დაცულად გრძობენ, რათა გაამჟღავნონ თავიანთი გამოცდილება ან მოიძიონ დახმარება.
- **დაკვირვების შესაძლებლობები:** მასწავლებლებსა და სკოლის პერსონალს აქვთ რეგულარული კონტაქტი მოსწავლეებთან და არიან საუკეთესო მდგომარეობაში, დააკვირდნენ ოჯახში ძალადობის ნიშნებსა და სიმპტომებს, როგორცაა ფიზიკური დაზიანებები, ქცევის ცვლილებები ან ემოციური დისტრესი.
- **ადრეული ჩარევა:** ოჯახში ძალადობის ადრეული იდენტიფიცირება საშუალებას იძლევა მოხდეს დროული ჩარევა და მხარდაჭერა; პოტენციურად თავიდან იქნეს აცილებული ბავშვის შემდგომი ზიანი და ხელი შეეწყოს წვდომას საჭირო სერვისებზე, როგორცაა კონსულტაცია, ადვოკატირება ან იურიდიული დახმარება.
- **საგანმანათლებლო ზეგავლენა:** ოჯახში ძალადობას შეიძლება ჰქონდეს მნიშვნელოვანი გავლენა ბავშვის საგანმანათლებლო მიღწევებსა და კეთილდღეობაზე. მნიშვნელოვანია აკადემიური მოსწრებისა და სოციალური იზოლაციის საკითხი. ოჯახური ძალადობის ადრეული გამოვლენითა და მოგვარებით, სკოლებს შეუძლიათ შეამსუბუქონ ნეგატიური ეფექტები და მხარი დაუჭიროონ როგორც ბავშვის აკადემიურ წარმატებას, ასევე, ემოციურ მდგომარეობას.
- **ჯანსაღი ურთიერთობების ხელშეწყობა:** სკოლები მნიშვნელოვან როლს ასრულებენ პოზიტიური ფასეულობებისა და ქცევების პოპულარიზაციის საკითხებში; მათ შორის, პატივისცემის, თანაგრძნობისა და კონფლიქტების მოგვარების უნარების განვითარებაში. ოჯახური ძალადობის საგანმანათლებლო და პრევენციული პროგრამების განხილვით, სკოლებს შეუძლიათ ხელი შეუწყონ ძალადობის ციკლის განწყვეტას და ჯანსაღი ურთიერთობების ჩამოყალიბებას მოსწავლეებსა და ოჯახებში.

ოჯახში ძალადობის ზეგავლენა

ბავშვზე ძალადობას ოჯახში შეიძლება ჰქონდეს როგორც მოკლევადიანი, ისე გრძელვადიანი შედეგები, რაც ღრმად აისახება ბავშვის ფიზიკურ, ემოციურ და ფსიქოლოგიურ კეთილდღეობაზე.

მოკლევადიანი შედეგები:

- **ფიზიკური დაზიანებები:** ძალადობის შედეგად გამოწვეული დაუყოვნებელი ფიზიკური დაზიანებები შეიძლება მოიცავდეს სისხლჩაქცევებს, ჭრილობებს, მოტეხილობებს ან კიდევ უფრო მძიმე ტრავმას, რომელიც საჭიროებს სამედიცინო დახმარებას.
- **ემოციური დისტრესი:** ძალადობის შედეგად, ბავშვებმა შეიძლება განიცადონ დაუყოვნებელი ემოციური დისტრესი, მათ შორის, შიში, შფოთვა და დაბნეულობა.
- **ქცევის ცვლილებები:** ძალადობამ შეიძლება გამოიწვიოს ქცევის უცარი ცვლილებები, როგორცაა ჩაკეტილობა, აგრესია. ბავშვებს ასევე შეუძლიათ გამოავლინონ რეგრესიის ნიშნები, უზრუნველბიან ნაადრევი ასაკისთვის დამახასიათებელ ქცევებს.
- **აკადემიური პრობლემები:** ძალადობის სტრესმა და ტრავმამ შეიძლება ხელი შეუშალოს ბავშვის კონცენტრაციას და სკოლაში პროდუქტიულად საქმიანობას. შესაძლოა გამოვლინდეს აკადემიური მოსწრების დაქვეითება.

გრძელვადიანი შედეგები:

- **ფიზიკური ჯანმრთელობის პრობლემები:** ბავშვზე ძალადობის გრძელვადიანი ფიზიკური შედეგები შეიძლება მოიცავდეს ქრონიკულ ტკივილს ან ჯანმრთელობის მდგომარეობას, რომელიც გამოწვეულია არანამკურნალები დაზიანებებით ან უგულვებელყოფით.
- **ფსიქოლოგიური დარღვევები:** ბავშვზე ძალადობა მჭიდრო კავშირშია ფსიქიკური ჯანმრთელობის დარღვევების განვითარების გაზრდილ რისკთან, როგორცაა დეპრესია, შფოთვა, პოსტტრავმული სტრესული აშლილობა (PTSD) და პიროვნული აშლილობა.
- **სოციალური უკმარისობა:** ბავშვებს, რომლებიც განიცდიან ძალადობას, შეიძლება უჭირთ ჯანსაღი ურთიერთობების ჩამოყალიბება, ნდობის შენარჩუნება და სოციალური ინტერაქცია. მათ შეიძლება გაუჭირდეთ საზღვრების დადგენა ან გახდნენ სრულიად იზოლირებულნი.
- **ნივთიერებების ბოროტად გამოყენება:** უფრო მაღალია იმის ალბათობა, რომ ბავშვებმა, რომლებმაც განიცადეს ძალადობა, მიმართონ მავნე ნივთიერების ბოროტად გამოყენებას, როგორც დაძლევის მექანიზმს ტრავმასა და ემოციურ ტკივილთან გამკლავებისთვის.
- **ძალადობის ციკლი:** ჩარევის გარეშე, ბავშვები, რომლებიც განიცდიან ძალადობას, უფრო მაღალი რისკის ქვეშ არიან, გახდნენ ძალადობის მსხვერპლნი ან მოძალადეები საკუთარ ურთიერთობებში მოგვიანებით ცხოვრებაში, რაც აგრძელებს ძალადობის ციკლს.
- **საგანმანათლებლო და პროფესიული გამოწვევები:** ძალადობის ემოციურმა და ფსიქოლოგიურმა ეფექტებმა შეიძლება ხელი შეუშალოს საგანმანათლებლო მიღწევებს და კარიერულ წარმატებას, რაც იწვევს გამოწვევებს პირადი და პროფესიული მიზნების მიღწევაში.

ამ მოკლევადიანი და გრძელვადიანი შედეგების გააზრება ხაზს უსვამს ადრეული ჩარევის, პრევენციის სტრატეგიებისა და ყოვლისმომცველი მხარდაჭერის სისტემების მნიშვნელობას იმ ბავშვებისთვის, რომლებსაც ოჯახში ძალადობა განიცადეს. ამ ბავშვების საჭიროებების გათვალისწინება მოითხოვს მულტი-დისციპლინურ მიდგომას ჯანდაცვის პროფესიონალების, სოციალური მუშაკების, პედაგოგებისა და საზოგადოებრივი ორგანიზაციების ჩართულობით.

ბავშვზე ძალადობის თაობაზე ინფორმაციის შეტყობინების მიზნით, მოქმედებს შემდეგი სატელეფონო „ცხელი ხაზი“:

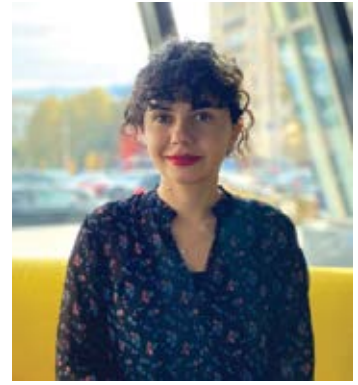
- ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა საკონსულტაციო „ცხელი ხაზი“ – 2 116-006;
- საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს „ცხელი ხაზი“ – 15-05;
- სსიპ – ადამიანთ ვაჭრობის (ტრეფიკინგის) მსხვერპლთა, დაზარალებულთა დაცვისა და დახმარების სახელმწიფო ფონდის „ცხელი ხაზი“: 2 405 222;
- ტრეფიკინგის მსხვერპლთა/დაზარალებულთა საკონსულტაციო „ცხელი ხაზი“ – 2 100 229;
- საგანგებო და გადაუდებელი დახმარების ნომერი – 112;
- ბავშვთა დახმარების ცხელი ხაზი – 111.

Bibliography

- Aspire Counseling. (2021). Domestic Violence & PTSD in Kids.*
- Crimmins, J. (2023). What is the Impact of Domestic Violence on Children?*
- Pratt, E. (2022). Adults Exposed To Parental Domestic Violence As Children More Likely To Develop Mental Illness.*
- World Health Organization. (2022). Violence against children.*
- UNICEF. (2017). A Familiar Face: Violence in the lives of children and adolescents.*
- National Society for the Prevention of Cruelty to Children. (2022). Domestic Abuse; Effects of Child Abuse .*
- Lloyd, M. (2018). Domestic Violence and Education: Examining the Impact of Domestic Violence on Young Children, Children, and Young People and the Potential Role of Schools.*

პირადი ცხოვრება და უსაფრთხოება

მარიამ ბეპიაშვილი

სსიპ დანაშაულის პრევენციის, არასაპატიმრო სასჯელთა აღსრულებისა და პრობაციის ეროვნული სააგენტოს არასრულწლოვანთა რეფერირების ცენტრის სოციალური მუშაკი

21-ე საუკუნეში, როდესაც ყოველდღიურად ვიყენებთ არაერთ კომპიუტერულ მოწყობილობას, როდესაც ხელოვნური ინტელექტი ანაცვლებს ადამიანის სამუშაო ძალას, ერთ-ერთ ყველაზე დიდ გამოწვევად იქცა პირადი ცხოვრებისა და პერსონალური მონაცემების გამჟღავნებისგან დაცვის უზრუნველყოფა.

პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობა იმ მთავარი უფლებების ჩამონათვალში შედის, რომელიც დაცულია სხვადასხვა საერთაშორისო კანონმდებლობით, კონსტიტუციით, პერსონალური მონაცემების დაცვის შესახებ საქართველოს კანონითა და სხვა ქვემდებარე აქტებით. საქართველოს კონსტიტუციის მე-15 მუხლის თანახმად: “ადამიანის პირადი და ოჯახური ცხოვრება ხელშეუხებელია; ამ უფლების შეზღუდვა დასაშვებია მხოლოდ კანონის შესაბამისად, დემოკრატიულ საზოგადოებაში აუცილებელი სახელმწიფო ან საზოგადოებრივი უსაფრთხოების უზრუნველყოფის ან სხვათა უფლებების დაცვის მიზნით.”

მიუხედავად იმისა, რომ კონსტიტუციით განსაზღვრული იყო პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის უფლება, წლების განმავლობაში ქვეყანას არ ჰყავდა კონკრეტული პასუხისმგებელი ორგანო, რომელიც ამ უფლების რეალიზებას მოახდენდა. 2011 წელს საქართველოს მთავრობამ მიიღო კანონი „პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ“, რომლის მიზან-

იცაა პერსონალური მონაცემის იმგვარად დამუშავება, რომ არ დაირღვეს ადამიანის უფლებები და თავისუფლებები, დაცული იყოს პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობა.

პირადი ცხოვრების ფართო და მრავალმხრივი შინაარსიდან გამომდინარე, შეუძლებელია მისი ზუსტი და ამომწურავი განმარტება. აქედან გამომდინარე, საკანონმდებლო ჩარჩო გვაძლევს საშუალებას, უფრო მეტი დეტალი განვსაზღვროთ. პირადი ცხოვრების განმარტება საკმაოდ ინდივიდუალურია; ადამიანები ხშირად თავად განსაზღვრავენ პირადი ცხოვრების ჩარჩოს; შეიძლება ერთი ადამიანისთვის პირადი ცხოვრების აღქმა განსხვავდებოდეს სხვა ადამიანის აღქმისგან; სწორედ ამიტომ გახდა საჭირო პერსონალური მონაცემების შესახებ კანონმდებლობის შექმნა, რომელიც განმარტავს პერსონალურ მონაცემებს, ხოლო კონსტიტუცია უზრუნველყოფს პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის უფლების დაცვას.

რა არის პერსონალური მონაცემები?

პირველ რიგში, განვმარტოთ, საქართველოს კანონმდებლობით რა მიეკუთვნება პერსონალურ მონაცემებს და რა კავშირი აქვს პირად ცხოვრებასთან.

კანონის თანახმად, პერსონალური მონაცემი არის ნებისმიერი ინფორმაცია, რომელიც დაკავშირებულია ფიზიკურ პირთან და რომლის საშუალებითაც შესაძლებელია პირის იდენტიფიცირება; „პირი იდენტიფიცირებადია, როდესაც შესაძლებელია მისი იდენტიფიცირება პირდაპირ ან არაპირდაპირ, კერძოდ, საიდენტიფიკაციო ნომრით ან პირის მახასიათებელი ფიზიკური, ფიზიოლოგიური, ფსიქოლოგიური, ეკონომიკური, კულტურული ან სოციალური ნიშნებით.“ პერსონალურ ინფორმაციაში შედის ჩვენი საცხოვრებელი მისამართი, საბანკო მონაცემები, ინფორმაცია სესხზე, ღეროვან უჯრედებსა თუ ჰონორარზე.

საქართველოს კანონმდებლობით ასევე განსაზღვრულია განსაკუთრებული კატეგორიის მონაცემები, რომლებიც დაკავშირებულია პირის რასობრივ ან ეთნიკურ კუთვნილებასთან, რელიგიურ ან ფილოსოფიურ მრწამსთან, პოლიტიკურ შეხედულებებთან, ჯანმრთელობის მდგომარეობასთან, პროფესიულ კავშირში განევრინებასთან, სქესობრივ ცხოვრებასთან, ადკვეთის ღონისძიების შეფარდებასთან, პირთან საპროცესო შეთანხმების დადებასთან, განრიდებასთან, დანაშაულის მსხვერპლად აღიარებასთან ან დაზარალებულად ცნობასთან, ნასამართლობასთან, ადმინისტრაციულ პატიმრობასთან. განსაკუთრებული კატეგორიის მონაცემები დაცვის უფრო მაღალი სტანდარტით სარგებლობს.

პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობა კი ნიშნავს ყველა მოქალაქის დაცულობას - უზრუნველყოფილი იყოს მათი ფიზიკური და მორალური ხელშეუხებლობა, არ გამჟღავნდეს სატელეფონო მიმონერა თუ საუბარი, საცხოვრებელი მისამართი, ოჯახისა და სქესობრივი ცხოვრების საიდუმლოებები.

თუმცა არის შემთხვევები, როდესაც პერსონალური მონაცემების გასაჯაროება აუცილებელი ხდება. მნიშვნელოვანია, ამ დროს კარგად იყოს დასაბუთებული თუ რატომ გახდა აუცილებელი პირადი ცხოვრების შესახებ ინფორმაციის გამჟღავნება; ასევე მნიშვნელოვანია, მკაფიოდ გაიმიჯნოს ერთმანეთისგან საჯარო ინტერესი და საზოგადოებრივი ცნობისმოყვარეობა. სწორედ ბალანსის დაცვა არის თანამედროვე სამყაროს ერთ-ერთი უდიდესი გამოწვევა. პირადი ცხოვრების უფლების დარღვევა გამართლებულია მხოლოდ მაშინ, როდესაც ამ ინფორმაციის მიმართ არსებობს მაღალი საჯარო ინტერესი, ხოლო გამჟღავნებულ ინფორმაციას უფრო მეტი სიკეთის მოტანა შეუძლია საზოგადოების უსაფრთხოებისთვის, ვიდრე კონკრეტული პირისთვის ზიანის მიყენება. საჯარო ინტერესი უფრო მნიშვნელოვანია, როდესაც საქმე ეხება:

- მნიშვნელოვანი დანაშაულის აღკვეთას;
- თანამდებობის პირების მიერ ჩადენილ დანაშაულს;
- სახელმწიფო თანხების არაკეთილსინდისიერად გამოყენებას;
- საზოგადოებრივი ჯანდაცვის საკითხებს;
- ეროვნულ უსაფრთხოებას.

უნდა გვახსოვდეს: ჯანმრთელობისა და სქესობრივი ცხოვრების შესახებ ინფორმაცია განეკუთვნება განსაკუთრებულ პერსონალურ მონაცემებს და სარგებლობს განსაკუთრებული დაცვით. ამ საკითხების ნებისმიერი სახით გამჟღავნება ითვლება პირად ცხოვრებაში შეჭრად.

პირადი ცხოვრების უფლება სასკოლო სივრცეში

ბავშვთა უფლებებზე ზრუნვა და მათი დაცვა ყველა უწყების მოვალეობაა; ბავშვებსაც აქვთ პირადი ცხოვრება და ადვილად შეიძლება მოხდეს მათი უფლების დარღვევა. სკოლის ადმინისტრაციას და მასწავლებლებს ხშირად აქვთ შეხება მოსწავლეებისა და მათი მშობლების პირად ინფორმაციასთან; სწორედ ამიტომ, პირადი ცხოვრების შესახებ ინფორმაციის დაცვის თვალსაზრისით, სკოლას მნიშვნელოვანი სამართლებრივი და მორალური პასუხისმგებლობა აკისრია.

სასკოლო სივრცეში პერსონალურ ინფორმაციას განეკუთვნება ყველა ის დეტალი, რომელმაც შეიძლება ბავშვის იდენტიფიცირება მოახდინოს: მოსწავლის ჯანმრთელობის მდგომარეობა, ფოტოსურათი თუ საცხოვრებელი მისამართი, აკადემიური მოსწრებისა და დასწრების შესახებ ინფორმაცია, შემაჯამებელი ნაშრომების ქულები თუ დისციპლინური პასუხისმგებლობის დაკისრების შესახებ ნებისმიერი სახის ინფორმაცია. აღნიშნულის თაობაზე ინფორმაციის გაზიარება შესაძლებელია მხოლოდ კანონიერი წარმომადგენლის თანხმობის საფუძველზე.

როგორც სხვა საჯარო უწყების, ისე სკოლის ადმინისტრაციის მხრიდან პერსონალური მონაცემების გაცემის შემთხვევაში, დაინტერესებულმა პირმა უნდა მიმართოს პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურს, რათა მოხდეს საქმის გამოძიება და შესაბამისი რეაგირება.

რატომ უნდა ვასწავლოთ ბავშვებს პერსონალური მონაცემების დაცვა?

ბავშვებისთვის პერსონალური მონაცემების დაცვის შესახებ სასარგებლო ინფორმაციის მიწოდება ადრეული ასაკიდან, ერთი მხრივ, პრევენციული ღონისძიებაა, ხოლო მეორე მხრივ, ეხმარება ბავშვს სწორი ღირებულებების ჩამოყალიბებაში, რათა თავადაც მოახერხოს სხვისი უფლებების დაცვა.

20-30 წლის წინ ვერც კი წარმოვიდგენდით, რომ ინტერნეტი ჩვენი ყოველდღიური ცხოვრების შემადგენელი ნაწილი იქნებოდა და ვისაუბრებდით ინტერნეტშიმონერის დაცვის უფლებაზე. ჩვენი ყოველდღიური აქტივობა ინტერნეტსივრცეში პერსონალური მონაცემების გაზიარებას მოითხოვს. ტექნოლოგიების ეპოქაში, სადაც გაფრთხილებისა და ინტერნეტის მოხმარება ბავშვების თამაშის შემადგენელი ნაწილიცაა, ბავშვებისთვის პირადი ინფორმაციის დაცვისა და გაზიარების საკითხებზე ინფორმაციის მიწოდება განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს. ხშირად ბავშვები ვერ აფასებენ ინტერნეტსივრცეში მათი პირადი ცხოვრების დეტალების გაზიარების რისკებს, რაც საფრთხეს უქმნის მათი უფლებების განხორციელებას და ზრდის კიბერბულინგის შესაძლო შემთხვევებს.

ვინაიდან პერსონალური მონაცემების დაცვაზე ზრუნვა ჩვენი საზოგადოებისთვის ახალი თემაა, სირთულეს წარმოადგენს ბავშვებისთვის ამ საკითხზე მათთვის გასაგები ენით ინფორმაციის მიწოდება; თუმცა აქ შეიძლება ზღაპრები დავიხმაროთ. ზღაპრების გამოყენება ბავშვებისთვის საინტერესო თემებზე საუბრისთვის კარგად აპრობირებული მეთოდია. მცირე ასაკის ბავშვებთან ზღაპრების ენით

საუბარი უფრო ამარტივებს ისეთი თემების გაგება-გააზრებას, როგორც თუნდაც პირადი ცხოვრება და მისი დაცვაა. მაგალითისთვის შეიძლება ყველასთვის ცნობილი ზღაპრები გამოვიყენოთ. ნითელქუდას ზღაპარში, ნითელქუდამ ისეთი სახის პერსონალური მონაცემი გასცა, როგორცაა საცხოვრებელი მისამართი. მგლისთვის ბების საცხოვრებელი ადგილი რომ არ გაემჟღავნებინა, ბების, სავარაუდოდ, არც არაფერი დაემუქრებოდა. გოგონამ მგელში ვერ დაინახა საფრთხე. ინტერნეტსივრცეში ბევრი საფრთხეა ბავშვებისთვის - შეიძლება „მეგობრულ“ უცნობებს გაუზიარონ პერსონალური ინფორმაცია და საკუთარ თავსა და ოჯახის წევრებს შეუქმნან საფრთხე; ამას კი, ზღაპრისგან განსხვავებით, შეიძლება არ ჰქონდეს კეთილი დასასრული.

მეორე ყველასთვის ცნობილი „სამი გოჭის“ ზღაპარია. თანამედროვე დროში რომ გადმოვიტანოთ და აშენებული სახლები ინტერნეტპაროლებს შევადაროთ, მივხდებით, რომ მგელმა იმიტომ ვერ შეაღწია აგურით ნაშენებ სახლში, რომ ძლიერი მასალა იყო გამოყენებული. ასევეა ჩვენს გაჯეტებთან მიმართებითაც, რაც უფრო კარგი თავდაცვის საშუალება, პაროლები და რამდენიმე სახის იდენტიფიკაციის დაცვა გვიყენია, უფრო ნაკლებია შანსი, რომ ვინმემ ჩვენს მონაცემებში შემოაღწიოს და ჩვენს პირად ცხოვრებაზე ინფორმაცია მოიპოვოს.

მშობლების უმრავლესობა, ბავშვების მიერ ინტერნეტის უსაფრთხო გამოყენებისა და შესაძლო ზიანის თავიდან არიდების, ასევე, ბავშვების ინტერნეტმომარების კონტროლის მიზნით, სხვადასხვა აპლიკაციას იყენებს. რა თქმა უნდა, მშობელი ინფორმირებული უნდა იყოს შვილის ინტერნეტაქტივობის შესახებ, თუმცა არ უნდა დაგვავიწყდეს, რომ ბავშვებსაც აქვთ პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის უფლება! სწორედ ამიტომ არის საჭირო, ბავშვებს მცირე ასაკიდან ვესაუბროთ პირადი ინფორმაციის დაცვის მნიშვნელობაზე.

როგორ დავიცვათ პირადი ინფორმაცია?

ტექნოლოგიების საუკუნეში პირადი ცხოვრების დაცვის მიზნით, მნიშვნელოვანია ინტერნეტის უსაფრთხო გამოყენება; ამისთვის კი ყველას უნდა გვახსოვდეს მთავარი პრინციპები:

- არ გადავცეთ პერსონალური მონაცემები ინტერნეტში გაცნობილ ადამიანებს;
- არ შევიყვანოთ საბანკო მონაცემები საექვო საიტებზე;
- არ ჩამოვტვირთოთ ფაილები საექვი ვებგვერდებიდან;
- გამოვიყენოთ რთული პაროლები და დაცვის ორმაგი ავტორიზაცია;
- ყურადღება მივაქციოთ, რომ ვებგვერდი ინყებოდეს <https>-ით და არა <http>-ით.

და თუ კი გაქვთ ეჭვი, რომ თქვენი მონაცემები მუშავდება უკანონოდ, აუცილებლად მიმართეთ საქართველოს პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურს: [032 242 10 00](tel:0322421000).

პერსონალურ მონაცემთა
დაცვის სამსახური

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახური <https://pdps.ge/ka/content/982/biblioTeka>
2. საქართველოს კონსტიტუცია
3. საქართველოს კანონი „პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ“
4. Unicef “**PRIVACY, PROTECTION OF PERSONAL INFORMATION AND REPUTATION RIGHTS**” CHILDREN’S RIGHTS AND BUSINESS IN A DIGITAL WORLD DISCUSSION PAPER SERIES, 2017
5. *What is private life?* ICELANDIC HUMAN RIGHTS CENTRE,
6. Yan Hui and Liu Huawei, *Between Public and Private Life: Traditional Ethics in Modern Society*, Vol. 4, No. 3 (Sep., 2009), pp. 385-399 (15 pages)
7. Kuznetsova, Olga Anatolyevna and Bondarenko, Natalia (2017) “Private Life Safety Provision in Digital Age,” *Journal of Digital Forensics, Security and Law*: Vol. 12 : No. 3 , Article 9.

სიძულვილის ენა

მარიამ ბაკთაშვილი

სსიპ დანაშაულის პრევენციის, არასაპატიმრო სასჯელთა აღსრულებისა და პრობაციის ეროვნული სააგენტოს არასრულწლოვანთა რეფერირების ცენტრის სოციალური მუშაკი.

სიძულვილის ენის ერთმნიშვნელოვანი გაგება ან მისი საყოველთაოდ აღიარებული სამართლებრივი დეფინიცია არ არსებობს, თუმცა ის შესაძლებელია აღვწეროთ, როგორც ვერბალური, წერილობითი ან ქცევაში გამოხატული კომუნიკაცია, რომლითაც ხდება თავდასხმა ან დისკრიმინაცია ინდივიდის ან ჯგუფის მიმართ მისი პიროვნული მახასიათებლების გამო, როგორებიცაა რელიგია, ეთნიკურობა, რასა, კანის ფერი, ასაკი, გენდერი, ენა, ეკონომიკური ან სოციალური წარმომავლობა, ჯანმრთელობის მდგომარეობა და ა. შ. სიძულვილის ენა მოიცავს გამონათქვამებს, მტკიცებას, იდეებსა თუ შეხედულებებს, რომლებიც მიმართულია ამა თუ იმ სოციალური ჯგუფის წინააღმდეგ, ასევე, მოიცავს ძალადობისკენ მონოძებას, იქნება ეს ზოგადი ხასიათის თუ კონკრეტული პირისადმი მიმართული.

სიძულვილის ენის გამოყენებას თან ახლავს წარმომტქმელის სურვილი, დაამტკიცოს ადრესატი ჯგუფის განსხვავებულობა და, შესაბამისად, უარყოფითად წარმოაჩინოს ის საზოგადოების წინაშე. ადრესატზე, კერძოდ, მის ფსიქოლოგიურ და ემოციურ მდგომარეობაზე სიძულვილის ენა ხანგრძლივ და უარყოფით ეფექტს ახდენს; მოკლედ რომ ვთქვათ, სიძულვილის ენა გარკვეული იარაღია ადამიანის მორალურად გასანადგურებლად.

სიძულვილის ენა მიმართულია როგორც ცალკეული ადამიანების, ისე ადამიანთა ჯგუფების წინააღმდეგ, უფრო ხშირად კი მონყვლად მდგომარეობაში მყოფი ადამიანების/ჯგუფების წინააღმდეგ, რაც ხელს უწყობს გაუცხოებას და ლახავს მათ ღირსებას. სიძულვილის ენის სამიზნე, შესაძლოა, ნებისმიერი აღმოჩნდეს. სიძულვილის ენის ამსახველი ტექსტები ხშირად დეზინფორმაციულ ხასიათს ატარებს და, იმავდროულად, კონტექსტიდან ამოგლეჯილ ერთ ფრაგმენტზე ამახვილებს ყურადღებას. ყველა ვთანხმდებით იმაზე, რომ სიძულვილის ენა საფრთხეს უქმნის ადამიანთა ჰარმონიულ თანაცხოვრებას და საშიშია არა მხოლოდ უფლებების დარღვევის კუთხით, არამედ საზოგადოებრივი, პოლიტიკური თუ ეკონომიკური ცხოვრებიდან სხვადასხვა ჯგუფის გარიყვის საშიშროების მხრივაც.

რა ფორმით შეიძლება გამოიხატოს სიძულვილის ენა?

უნდა აღინიშნოს, რომ სიძულვილის ენა გამოხატვის მხოლოდ ზეპირსიტყვიერ, წერილობით ან ვერბალურ საშუალებებს არ უკავშირდება. ეს შეიძლება იყოს ფოტო, კარიკატურა, მიმი, სიმბოლო, თამაშები, ვიდეორგოლები, საგნები, ყუესტები, რაიმე დოკუმენტი ან სტატია, სხვადასხვა გამოსახულება, რომელიც ონლაინ ან რეალურ სივრცეშია განთავსებული. სიძულვილის ენის გამოყენება მიმართულია იმისკენ, რომ ადრესატში გამოიწვიოს შიში, სტრესი, იზოლაცია ან დაშინება, საზოგადოებაში დანერგოს სიძულვილი და ზოგჯერ წაახალისოს კიდევ შეურაცხყოფა და ძალადობა.

სიძულვილის გამოხატვა შეიძლება ხდებოდეს სხვადასხვა სივრცეში: ტელევიზიაში, გაზეთში, საჯარო შეკრების დროს, სკოლაში, სამსახურში ან სამეზობლოში, ქუჩაში ან ოჯახში, ინტერნეტში, ვებგვერდებზე, აპლიკაციებში, ბლოგებზე, სოციალურ მედიაში, მეილზე, ჩათში და ა.შ.. შეიძლება ითქვას, დიდი რისკია იმისა, რომ ინტერნეტი მტრულ გარემოდ გადაიქცეს, რადგანაც სიძულვილის შემცველი ვიდეოების, გამოსახულებებისა თუ სხვა ფოტომანიპულაციების გამო, მომხმარებლების შეურაცხყოფის, შევიწროებისა და სიძულვილის ენის ფართოდ გავრცელების მზარდი ტენდენცია იკვეთება.

ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციის მიხედვით, „ყველა ადამიანი იბადება თავისუფალი და თანასწორი თავისი ღირსებითა და უფლებებით“. ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო სამართალი კრძალავს დისკრიმინაციას და უზრუნველყოფს ყველა ადამიანის თანასწორობას. უნდა აღინიშნოს, რომ დისკრიმინაციის ყველა შემთხვევას არ განაპირობებს სიძულვილის ენა, თუმცა, სიძულვილის ენის გამოყენების თითქმის ყველა შემთხვევა ეფუძნება დისკრიმინაციას, დაშვებას, რომ კონკრეტული ადამიანი ან ადამიანთა ჯგუფი სხვებზე აღმატებულია. ადამიანის ღირსების დაცვა, ყოველგვარი დისკრიმინაციის გარეშე, სიძულვილის ენისგან გვიცავს. ეს ნიშნავს, რომ სიძულვილის ენა საფრთხეს უქმნის ადამიანის უფლებებსა და თავისუფლებას, სწორედ ამიტომ, არაერთ ქვეყანაში, სიძულვილის ენის გამოვლინების მძიმე ფორმები კანონით არის აკრძალული.

სიძულვილის ენა და გამოხატვის თავისუფლება

სიძულვილის ენა ისეთ მგრძობიარე თემას უკავშირდება, როგორცაა გამოხატვის თავისუფლება, რაც ადამიანის უფლებათა და დაცულია ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციით. ეს უფლება დემოკრატიული საზოგადოების ერთ-ერთი ფუნდამენტია და მნიშვნელოვან როლს ასრულებს ყველა ადამიანის თვითრეალიზებაში. სიტყვის თავისუფლება თანამედროვე დემოკრატიული საზოგადოების მთავარ საყრდენს წარმოადგენს. შესაბამისად, თითქმის შეუძლებელია იმის გარკვევა, თუ სად გადის ზღვარი სიძულვილის ენასა და სიტყვის თავისუფლებას შორის. გამოხატვის თავისუფლება მოიცავს ისეთი იდეების გამოხატვის უფლებასაც, რომლებიც, შესაძლოა, შეიცავდეს კრიტიკას, მიჩნეული იყოს შეურაცხყოფელად ან სადავოდ, თუმცა, აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ გამოხატვის თავისუფლება არ არის უსაზღვრო. საჭიროა ბალანსის დაცვა, ერთი მხრივ, ადამიანების მიერ საკუთარი მოსაზრებების გამოხატვასა და, მეორე მხრივ, სხვების უფლებების დაცვას შორის.

სიძულვილის ენა გარკვეულწილად ზღუდავს გამოხატვის თავისუფლებას, ვინაიდან ისინი, ვინც სიძულვილის ენის სამიზნე ხდებიან, ვერ გრძნობენ თავს უსაფრთხოდ და მშვიდად, როცა თავისუფლად გამოხატავენ თავიანთ აზრს. რასაკვირველია, ყველას აქვს საკუთარი აზრის გამოხატვის უფლება, ინფორმაციის, იდეების თავისუფლად გავრცელებისა და მიღების უფლება. რაც მთავარია, ეს ყოველივე შესაძლებელია განხორციელდეს სიძულვილის ენის გარეშე - შეიძლება ცალკეულ ადამიანს ან ჯგუფს არ დაეთანხმონ ან გააკრიტიკონ ისე, რომ მათ კეთილდღეობას და უსაფრთხოებას საფრთხე არ შეუქმნა.

რა ზიანი შეიძლება მიაყენოს სიძულვილის ენამ ბავშვებს?

როდესაც ვსაუბრობთ სიძულვილის ენაზე, ჩვენ უნდა დავფიქრდეთ, რა გავლენა და ზიანი მოაქვს მას კონკრეტული ადამიანებისთვის და, ზოგადად, მთლიანი საზოგადოებისთვის. ბავშვები საზოგადოების ის ნაწილია, რომელიც მონყვლადია ნებისმიერი დადებითი ან/და უარყოფითი გამოცდილების მიმართ. ნებისმიერი სახის გამოცდილებამ შესაძლოა, წარუშლელი კვალი დატოვოს მათ ცხოვრებაზე. გამომდინარე იქიდან, რომ ჩვენი ცხოვრების უდიდეს ნაწილს იკავებს სოციალური პლატფორმები და მედია საშუალებები, ბავშვების განრიდება ყოველივე ამისგან საკმაოდ რთულია. სოციალური მედიისგან მიღებული ინფორმაცია მცირეწლოვან ბავშვებში შესაძლოა ისეთი ემოციებისა და პროცესების ფორმირების მაპროვოცირებელი გახდეს, როგორც არის ბრაზი, გაღიზიანება და დაძაბულობა.

სოციალურ მედიაში განთავსებული ნებისმიერი სახის ინფორმაცია, რომელიც ძალადობრივ ელემენტებს ატარებს, ბავშვებისთვის შესაძლოა აღიქმებოდეს როგორც ნორმა, რაც მომავალში მათ გარკვეულ სირთულეებს შეუქმნის. პირისპირ თუ ონლაინ ურთიერთობაში, გარკვეულ ეტაპზე, თითქმის ყველა ბავშვი აწყდება სიძულვილის ენას. მრავალი უარყოფითი

შინაარსის მქონე ფოტო/ვიდეო თუ სხვა გამოსახულება ბავშვებს უყალიბებს რწმენასა და შეხედულებებს, რომ სამყარო არ არის უსაფრთხო მათთვის, რაც იწვევს შფოთვის და უნდობლობას გარშემო მყოფი ადამიანების მიმართ. მაღალია ალბათობა იმისა, რომ სოციალურ მედიაში განთავსებული უარყოფითი შინაარსის მქონე, ძალადობრივი ელემენტების შემცველი ინფორმაციები, რომლებიც უმეტესწილად ბავშვებში ნორმალიზდება, სამომავლოდ ძალადობრივი ქმედებების მაპროვოცირებელი გახდება. ბუნებრივია, რომ ბავშვები შესაძლოა ერთმანეთისგან ვერ არჩევენ სანდო და არასანდო ინფორმაციას; შესაძლოა მათ ზიანი მიადგეთ ცრუ ინფორმაციის გავრცელებით ან თავად მოახდინონ სიცრუის ტირაჟირება თავიანთი მეგობრების წრეში.

როგორც ვიცით, ბავშვები და ახალგაზრდები სიძულვილის ენის წინაშე განსაკუთრებულად დაუცველები არიან. როდესაც ბავშვებს ესმით ან კითხულობენ ინფორმაციას, რაც მათი იდენტობის და პიროვნული მახასიათებლის მიმართ სიძულვილის ენით გაჯერებულ გზავნილს შეიცავს, შესაძლებელია ჩათვალონ, რომ რაღაცით განსხვავებულები, მაშასადამე, სოციალურად არასასურველები არიან. თავის მხრივ, ეს უარყოფითად აისახება მათ თავდაჯერებაზე და შესაძლოა გამოიწვიოს ფსიქიკური ჯანმრთელობის გაუარესება, მაგალითად, შფოთვა და დეპრესია, თვითდაზიანებასა თუ სუიციდზე ფიქრები. სიძულვილის ენას შეუძლია ძალადობის ნახალისება, რამაც შეიძლება ადამიანებზე, მათ შორის, ბავშვებზე თავდასხმაც კი გამოიწვიოს.

რა გავლენა აქვს სოციალურ მედიას სიძულვილის ენის გავრცელებაზე?

რა თქმა უნდა, სიძულვილის ენა დიდი ხანია არსებობს, მაგრამ ონლაინ კომუნიკაციის ზრდამ განსაკუთრებულად შეუწყო ხელი მის სწრაფ და ფართოდ გავრცელებას. ინტერნეტის საყოველთაო გამოყენებასთან ერთად, თანდათან მრავალფეროვან და მასშტაბურ ხასიათს იძენს მისი გავრცელების საშუალებებიც. თანამედროვე სამყაროში სოციალური მედია ბავშვების ცხოვრების უდიდეს ნაწილს იკავებს, რადგან ნებისმიერი სოციალური თუ შემეცნებითი აქტივობა დაკავშირებულია იმ სოციალურ პლატფორმებთან, რომელთა გარეშე ცხოვრებაც წარმოუდგენლად მიგვაჩნია. ფეისბუქი, ინსტაგრამი და სხვა სოციალური ქსელები ბავშვებს და არა მარტო ბავშვებს, აძლევს შესაძლებლობას, ხელი მიუწვდებოდეთ უამრავ ინფორმაციაზე. სამწუხაროდ, იმავე ციფრული პლატფორმების გამოყენებით მარტივია სიძულვილით გაჯერებული კონტენტის შექმნა და ფართო აუდიტორიებზე სწრაფად გავრცელება, რაც ხშირ შემთხვევაში ანონიმურად ხდება. ინტერნეტის საშუალებით, სიძულვილის ენას შეუძლია აუდიტორიას მთელი მსოფლიოს მასშტაბით მისწვდეს და დროდადრო ხელახლა ამოტივტივდეს.

სოციალურ მედიაში განთავსებული ნებისმიერი სახის ინფორმაცია, მისგან მიღებული აგრესია და გალიზიანებადობა რეალიზდება სწორედ იმ გარემოში, რომელშიც ბავშვებს უწევთ ყოფნა. ხოლო იმ შემთხვევაში, როცა ბავშვები აგრესიისა და ბრახის რეალიზებას ვერ ახდენენ რეალურ გარემოში, სოციალური მედია თავისუფალ ასპარეზს აძლევს მათ, ერთმანეთის მიმართ აგრესია გამოხატონ სხვადასხვა პლატფორმაზე. ვინაიდან ინტერნეტში ბევრი ბავშვი სიძულვილის ენას აწყდება, ამიტომ მნიშვნელოვანია, მშობელი აკონტროლებდეს თუ რას უყურებს მისი შვილი ტელევიზიით და ინტერნეტით, რა სახის თამაშებს თამაშობს და ა. შ..

როგორ ვუპასუხოთ სიძულვილის ენას?

მნიშვნელოვანია, ვებრძოლოთ არა მხოლოდ სიძულვილის ენის გამოვლინებას, არამედ მის გამომწვევ მიზეზებსაც. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, მას უნდა დავუპირისპირდეთ საზოგადოებაში სხვადასხვა ჯგუფს შორის არსებული ურთიერთობებისა და დამოკიდებულებების დონეზე. თუ როგორ შეიძლება ვებრძოლოთ სიძულვილის ენას, ამის ერთმნიშვნელოვანი ინსტრუქცია არ არსებობს, რადგან ეს კომპლექსური საკითხია, თუმცა ინფორმირებულობის და ცნობიერების დონის ამაღლება, კრიტიკული აზროვნების განვითარება, ემპათიის გამომუშავება და, რაც მთავარია, მომავალი თაობის ჯანსაღი ღირებულებებით აღზრდა ამ პრობლემური საკითხის აღმოფხვრის უმნიშვნელოვანესი ნაწილია.

მნიშვნელოვანია, ზრდასრულები ბავშვებს ღიად ვესაუბროთ სიძულვილის ენის შესახებ, რათა დავეხმაროთ მის ამოცნობაში და ვასწავლოთ, როგორ მოიქცნენ, როცა მისი გამოყენების მომსწრენი გახდებიან. იმისათვის, რომ ბავშვმა შეძლოს სიძულვილის ენის ამოცნობა, საჭიროა პირველ რიგში მისი იდენტიფიცირება, რაშიც ეს რამდენიმე კითხვა დაგვეხმარება:

- შენი აზრით, რა არის სიძულვილის ენა? შენი აზრით, რა მიზნით იყენებენ სიძულვილის ენას? როგორ გრძნობ თავს, როცა სიძულვილის ენა გესმის?
- შენი აზრით, როგორ გრძნობს თავს ადამიანი, რომლის მიმართაც გამოყენებულია სიძულვილის ენა? შენი აზრით, რას გრძნობს ადამიანი, რომელიც სიძულვილის ენას ავრცელებს? სიძულვილის ენასთან საბრძოლველად, ბავშვებთან ურთიერთობის პროცესში მნიშვნელოვანია, მშობლებმა გავითვალისწინოთ სპეციალისტების მიერ შემუშავებული რეკომენდაციები:
- დავეხმაროთ ბავშვებს, ამოიცნონ სიძულვილის ენა ინტერნეტში და ავეუსნათ, რომ გავრცელებული ინფორმაცია შეიძლება არ იყოს სიმართლე, არამედ შესაძლოა გამოიყენებოდეს კონკრეტული ადამიანებისთვის ზიანის მიყენების, საზოგადოების გახლეჩისა და ძალადობის გაღვივების მიზნით. მოზარდების შემთხვევაში შეგვიძლია განვიხილოთ მაგალითები ისტორიიდან, როცა სიძულვილის ენამ მოუმზადა ნიადაგი უამრავ კონფლიქტს და ადამიანის უფლებების დარღვევას.

- ვესაუბროთ ბავშვებს ღიად და გულწრფელად. შევასხენოთ, რომ ეკრანის მეორე მხარეს სხვა ადამიანი დგას და ნუ გაავრცელებს მის შესახებ სიძულვილით გაჯერებულ ცრუ ინფორმაციას. ის, რაც ერთს შეიძლება უწყინრად მოეჩვენოს, სხვისთვის შეიძლება ძალიან მტკივნეული აღმოჩნდეს. მცირე ასაკის ბავშვებთან აღნიშნული თემა შეგვიძლია განვიხილოთ სამართლიანობის კონტექსტში და იმის ხაზგასმით, რომ მნიშვნელოვანია სხვებს ისე მოვექცეთ, როგორც გვსურს რომ თავად მოგვექცნენ.
- რაც უფრო ხშირად ვესაუბრებით ბავშვებს ისეთი თემის შესახებ, როგორცაა სიძულვილის ენა, მით უფრო თავდაჯერებულად იგრძნობენ თავს, რადგან უფრო მეტად ინფორმირებულები იქნებიან საკითხის ირგვლივ. მაგალითად, თუ ტელევიზიის საშუალებით ვნახავთ შესაბამის თემას, შეგვიძლია ვკითხოთ ბავშვს თუ რა იცის და რას ფიქრობს ამის შესახებ. მოვუსმინოთ ისე, რომ არ შევანყვიტინოთ და წავახალისოთ, რომ დასვას კითხვები.
- მნიშვნელოვანია, ბავშვებს ვასწავლოთ განსხვავება განზრახვასა და შედეგს შორის. ის, რასაც ვამბობთ, შესაძლოა სხვებისთვის დამაზიანებელი იყოს მაშინაც კი, როცა ამის განზრახვა არ გვქონია. წავახალისოთ ბავშვები, გულწრფელად გამოხატონ ცნობისმოყვარეობა, ვინაიდან სიძულვილის ენა ზოგჯერ არაინფორმირებულობასა და ცრუ წარმოდგენებზეა აგებული. ვასწავლოთ მოზარდებს, რომ ყველას ცხოვრება ინდივიდუალურია და სხვისი ცხოვრება ჩვენი გასარჩევი არ არის.
- ვისარგებლოთ თითოეული შესაძლებლობით, ავუხსნათ ბავშვს, რომ ყველას აქვს უფლება, საზოგადოებაში თავი უსაფრთხოდ იგრძნოს და მიიღოს ღირსეული მოპყრობა და პატივისცემა. სიძულვილის ენა არასდროს არის გამართლებული და მისი აღმოფხვრა ყველა ჩვენგანის მოვალეობაა.
- ვკითხოთ ბავშვს, ვის ეტყოდა საგანმანათლებლო სივრცეში, თუ სიძულვილის ენას ნააწყობოდა. მნიშვნელოვანია, ბავშვს, საჭიროების შემთხვევაში, შეეძლოს იმ ზრდასრულ ადამიანებთან გახსნილად საუბარი, ვისაც ენდობა.
- დავეხმაროთ მოზარდებს, მიიღონ მრავალფეროვნება. ავუხსნათ, რომ თითოეული ადამიანი სხვებისგან განსხვავდება და ეს ასეც უნდა იყოს, რადგან წინააღმდეგ შემთხვევაში, სამყარო ძალიან მოსაწყენი იქნებოდა. ცნობისმოყვარეობის ნახალისებით შეგვიძლია დავეხმაროთ ბავშვებს განსხვავებების დანახვასა და დაფასებაში. მცირე ასაკიდანვე უნდა ვასწავლოთ, რომ განსხვავებულობა დანაშაული არ არის, რითაც ხელს შევუწყობთ მათ განსხვავებულ ადამიანებთან დიალოგსა და ემპათიაში.

და ბოლოს, უნდა გვახსოვდეს, რომ სიძულვილი ასაზრდოებს ნეგატიურ სტერეოტიპებს და თუ სიძულვილს თავიდანვე არ დავუპირისპირდებით, ის დამკვიდრდება ჩვენს საზოგადოებაში, გაამყარებს სტერეოტიპებს და გადაიზრდება უფრო სამიმ ქმედებებში, მათ შორის, შესაძლოა ფიზიკურ ძალადობასა და სიძულვილით მოტივირებულ დანაშაულში. დავუპირისპირდეთ სიძულვილის ენას და გვახსოვდეს, რომ, პირველ რიგში, ჩვენ ვართ მაგალითი ბავშვებისთვის, ამიტომ დავფიქრდეთ ჩვენს სიტყვებსა და ქმედებებზე როგორც რეალურ, ისე ინტერნეტ სამყაროში.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ევროპის საბჭოს გაიდლაინები ადამიანის უფლებების სწავლებასთან დაკავშირებით;
2. საქართველოს დემოკრატიული ინიციატივა, სიძულვილის ენა, სამართლებრივი ჩარჩოები საქართველოსთვის;
3. ევროპის საბჭო. ისაუბრე მშვიდობის ენით! სიძულვილის ენა დაუშვებელია!
4. როგორ ვესაუბროთ ბავშვებს სიძულვილის ენის შესახებ;
5. ევროკომისიის ქცევის კოდექსი ონლაინ სივრცეში სიძულვილის ენის გამოყენებასთან ბრძოლის შესახებ;
6. სიძულვილის ენა და გენდერული სტერეოტიპები ქართულ ციფრულ მედია-დისკურსში. სოფიო თოთიბაძე.

ბავშვის დაცვის ენოვნული სისტემა

თაონა ბაკაჯავაძე

სსიპ დანაშაულის პრევენციის, არასაპატიმრო სასჯელთა აღსრულებისა და პრობაციის ეროვნული სააგენტოს არასრულწლოვანთა რეფერირების ცენტრის სოციალური მუშაკი.

საქართველომ ევროკავშირთან ასოცირების ხელშეკრულების ხელმოწერის შემდგომ განახორციელა არაერთი რეფორმა, რომელიც ადამიანის უფლებებისა და თავისუფლებების დაცვის ინსტიტუციონალიზაციას შეეხება. სამართლებრივი სახელმწიფოს იდეა ყველაზე თვალსაჩინოდ კონსტიტუციური რეფორმის შედეგებში გამოვლინდა. სახელმწიფო ცნობს და იცავს ადამიანის საყოველთაოდ აღიარებულ უფლებებსა და თავისუფლებებს, როგორც წარუვალ და უზენაეს ადამიანურ ღირებულებებს. ამ კუთხით, ყურადღებას იმსახურებს სახელმწიფოს ძალისხმევა ბავშვთა უფლებების სფეროში, რასაც შედეგად მოჰყვა ქართული კანონმდებლობის დაახლოება და ჰარმონიზაცია ევროკავშირის სტანდარტებთან; კერძოდ, ბავშვის უფლებათა კოდექსის მიღება, რომელმაც დაცვის განსაკუთრებული უფლებებით აღჭურვა ბავშვი.

კოდექსი განსაზღვრავს ბავშვის ძირითად უფლებებსა და თავისუფლებებს, ქმნის ბავშვის ძირითადი უფლებებისა და თავისუფლებების დაცვისა და მხარდაჭერის სისტემის ფუნქციონირების სამართლებრივ საფუძვლებს.

კოდექსის რეგულირების სფერო განსაზღვრავს სამსვეტიან სისტემას:

სუბიექტები:

- საქანონმდებლო, აღმასრულებელი და სასამართლო ხელისუფლება
- მუნიციპალიტეტის ორგანოები
- ბავშვებთან და ბავშვთა საკითხებზე მომუშავე ნებისმიერი პირი

კოდექსის ძირითადი სისტემა

კოდექსის სამსვეტიანი სისტემა ეფუძნება შემდეგ ძირითად სტანდარტებს:

- ბავშვის უფლებების დაცვაზე ორიენტირებული მიდგომა
- ბავშვის (ბიო-ფსიქო-სოციალურ) საჭიროებებზე ორიენტირებული მიდგომა
- ბავშვის საუკეთესო ინტერესებისათვის უპირატესობის პრინციპი
- ოჯახურ გარემოში აღზრდისა და კარგონიული განვითარების უფლება
- მონივრული მისაღებად და უნივერსალური ღირსების გათვალისწინება
- გელანჯავილის მიღება მულტიდისციპლინური მუშაობის საფუძველზე

ა) ბავშვის უფლებების დაცვაზე ორიენტირებული მიდგომა

- ბავშვის უფლებებზე დაფუძნებული მიდგომა წარმოადგენს კოდექსის კონცეპტუალურ ჩარჩოს, რომელიც ეფუძნება ბავშვის უფლებების საერთაშორისოდ აღიარებულ სტანდარტებს და მიმართულია ბავშვის უფლებების დაცვისა და რეალიზებისკენ.
- ბავშვის უფლებებზე დაფუძნებული მიდგომა ეყრდნობა სახელმწიფოს სამართლებრივ და მორალურ ვალდებულებას - დაიცვას ბავშვის უფლება.
- ბავშვის უფლებებზე დაფუძნებული მიდგომა გულისხმობს ოჯახების გაძლიერებას.

ბ) ბავშვის (ბიო-ფსიქო-სოციალურ) საჭიროებებზე ორიენტირებული მიდგომა

ბიო-ფსიქო-სოციალური შეფასება გულისხმობს იმ ბიოლოგიური, ფსიქოლოგიური და სოციალური ფაქტორების შეფასებას, რომლებიც გავლენას ახდენს ერთმანეთზე და განსაზღვრავს ბავშვისა და ოჯახის ფუნქციონირების ხარისხს.

გ) ბავშვის საუკეთესო ინტერესებისათვის უპირატესობის მინიჭება

ბავშვის უფლებებზე დაფუძნებულ ბავშვის უფლებათა დაცვის სისტემაში ბავშვის საუკეთესო ინტერესის დაცვას უჭირავს ცენტრალური ადგილი.

კოდექსის მე-5 მუხლი აყალიბებს ბავშვის საუკეთესო ინტერესებისთვის უპირატესობის მინიჭების უფლებას. აღნიშნული ნორმიდან გამომდინარე, ის წარმოადგენს სუბიექტურ უფლებას, რომლის დაცვაც შესაძლებელია, მათ შორის, სასამართლოსთვის მიმართვის გზით.

ბავშვის საუკეთესო ინტერესების ცნების ელემენტები:

- ბავშვის ინტერესი;
- ბავშვის ინტერესების პრიორიტად განსაზღვრა მშობლის მიერ;
- ინტერესების განსაზღვრა ბავშვის ინდივიდუალური მახასიათებლების შესაბამისად, მისი მონაწილეობით და მისი მოსაზრების გათვალისწინებით;
- ბავშვის საუკეთესო ინტერესებისათვის უპირატესობის მინიჭება.

დ) ოჯახურ გარემოში აღზრდისა და ჰარმონიული განვითარების უფლება

- გულისხმობს ოჯახის, როგორც საზოგადოების ძირითადი უჯრედის და განსაკუთრებით, ბავშვების აღზრდისა და კეთილდღეობისათვის მნიშვნელოვანი გარემოს დაცვას და მხარდაჭერას.
- ბავშვს აქვს უფლება, აღიზარდოს სიყვარულით აღსავსე ოჯახურ გარემოში, სადაც მის განვითარების საჭიროებებზე თანმიმდევრულად ზრუნავენ.
- დაუშვებელია ბავშვის მშობლისგან განცალკევება მისი ნების საწინააღმდეგოდ, გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც მათი დაშორება აუცილებელია ბავშვის საუკეთესო ინტერესებიდან გამომდინარე.
- დაუშვებელია, ბავშვის მშობლისგან/ოჯახისგან განცალკევება მხოლოდ იმის გამო, რომ მშობელს არ აქვს სათანადო საცხოვრებელი პირობები ან ფინანსური/მატერიალური სახსრები.
- დაუშვებელია ბავშვის მშობლისგან განცალკევება მხოლოდ იმის გამო, რომ მშობელი შეზღუდული შესაძლებლობის პირია.

ე) გონივრული მისადაგებისა და უნივერსალური დიზაინის გათვალისწინება

გონივრული მისადაგება - ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში იმ აუცილებელი და შესაბამისი ცვლილებების განხორციელება, რომლებიც უზრუნველყოფს ყველა ბავშვის უფლებებისა და თავისუფლებების რეალიზებას სხვათა თანასწორად.

გონივრული მისადაგების განსაზღვრების სამი არსებითი კომპონენტი:

1. ცვლილებები უნდა იყოს აუცილებელი და შესაბამისი;
2. გათვალისწინებული უნდა იქნეს ცვლილებით გამოწვეული ტვირთი;
3. მას უნდა ჰქონდეს ინდივიდუალური ხასიათი.

მისადაგების არსებითი მიზანი არის თანასწორობის ხელშეწყობა და დისკრიმინაციის აღმოფხვრა.

უნივერსალური დიზაინი - პროდუქტის, გარემოს, სწავლების, პროგრამის, მომსახურების ისეთი დიზაინი, რომელიც მას ყველა ბავშვისთვის ხელმისაწვდომს ხდის ისე, რომ ადაპტირება და სპეციალური დიზაინის გამოყენება აუცილებელი არ არის. უნივერსალური დიზაინი არ გამორიცხავს, საჭიროების შემთხვევაში, ბავშვის ინდივიდუალური შესაძლებლობებისა და საჭიროებების შესაბამისად, მისთვის დამხმარე საშუალებების მიწოდებას ან/და სხვაგვარად ხელის შეწყობას.

ვ) გადანყვეტილების მიღება მულტიდისციპლინური შეფასების საფუძველზე

მულტიდისციპლინური მიდგომა არის ბავშვის საუკეთესო ინტერესების განსაზღვრისა და სავალდებულო შეფასების ერთ-ერთი კრიტერიუმი, რომელიც გულისხმობს სპეციალიზებული პირების მიერ ბავშვის ფსიქოლოგიური და ფიზიკური კეთილდღეობის, მისი სამართლებრივი, სოციალური და ეკონომიკური ინტერესების შეფასებას და გათვალისწინებას.

მულტიდისციპლინური მიდგომა არის ბავშვის უფლების შემადგენელი ნაწილი:

- თუ ალტერნატიული ზრუნვის მიზნით ბავშვის განთავსება აუცილებელია და ალტერნატიული ზრუნვის ფორმა სრულად შეესაბამება ბავშვის უფლებათა დაცვისა და ბავშვზე ზრუნვის როგორც საერთაშორისო, ისე საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილ სტანდარტებს, უფლებამოსილი ორგანო იღებს ალტერნატიული ზრუნვის მიზნით ბავშვის განთავსების შესახებ გადანყვეტილებას, შესაბამისი პროფესიული კადრებით დაკომპლექტებული მულტიდისციპლინური ჯგუფის შეფასებისა და რეკომენდაციის საფუძველზე, ბავშვის მონაწილეობით და ბავშვის ინტერესებისთვის მორგებული პროცედურების დაცვით.
- მულტიდისციპლინური ჯგუფი ამტკიცებს ბავშვის ინდივიდუალური განვითარების გეგმას, რომლის მიზანია ბავშვის ფიზიკური და ფსიქიკური ჯანმრთელობის დაცვა, მისი ჰარმონიული განვითარება, სოციალური ინკლუზია და მისი ყველა სხვა უფლებისა და თავისუფლების ეფექტიანი რეალიზება.
- ალტერნატიული ზრუნვის მიმწოდებელი პირები უნდა აკმაყოფილებდნენ საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილ პროფესიულ სტანდარტებს, მათ შორის, პროფესიული ეთიკის სტანდარტებს და საქმიანობას მულტიდისციპლინური მიდგომით უნდა ახორციელებდნენ.

ბავშვთა კეთილდღეობის რეფორმის ერთ-ერთ პრიორიტეტულ მიმართულებას წარმოადგენს ბავშვთა დაცვის სისტემის სამართლებრივი ჩარჩოს ჩამოყალიბება, ბავშვთა მიმართ ძალადობის დროული იდენტიფიცირება და რეაგირება უწყებათაშორისი თანამშრომლობის ფარგლებში. სწორედ აღნიშნული მიზნის რეალიზებისთვის შემუშავდა „ბავშვთა დაცვის მიმართვიანობის (რეფერირების) პროცედურების“ პროექტი, რომელიც დამტკიცდა საქართველოს მთავრობის 2016 წლის 12 სექტემბრის N437 დადგენილებით, რომლითაც განისაზღვრა ბავშვზე ძალადობის იდენტიფიცირებასა და რეაგირებაზე პასუხისმგებელი უწყებები. ესენია: საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო, საქართველოს განათლების, მეცნიერებისა და ახალგაზრდობის სამინისტრო, საქართველოს იუსტიციის სამინისტრო, საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტრო და მათ სახელმწიფო კონტროლს დაქვემდებარებული/მიმართველობის სფეროში მოქმედი საჯარო სამართლის იურიდიული პირები და საქართველოს პროკურატურა, ასევე, მუნიციპალიტეტის შესაბამისი ორგანოები/დანესებულებები.

დანესებულებების/მომსახურებების სახით „ბავშვთა დაცვის მიმართვიანობის პროცედურებში“ ჩართულ სუბიექტებად განისაზღვრა სკოლამდელი განათლების დანესებულებები, ზოგადსაგანმანათლებლო დანესებულებები, სკოლისგარეშე სახელოვნებო/სასპორტო წრეები და ადგილობრივი თვითმმართველობები.

ბავშვთა დაცვის რეფერირების სისტემის მიზანს წარმოადგენს ძალადობის მსხვერპლი ბავშვის გამოვლენა; მისი მდგომარეობის შეფასება და ძალადობის შესახებ საფუძვლიანი ეჭვის შემთხვევაში, შესაბამისი ორგანოების ინფორმირება; საჭიროების შემთხვევაში, ბავშვის განთავსება ბავშვზე ზრუნვის შესაბამის დანესებულებაში და ძალადობის შემთხვევაზე ზედამხედველობის განხორციელება.

მოცემული ეტაპების დროულად და მოქნილად განხორციელება აჩქარებს ძალადობის მსხვერპლი ბავშვის დროულ იდენტიფიცირებას და მასზე სათანადო რეაგირებას. აღნიშნულს ხელს უწყობს ასევე ჩართულ უწყებებს შორის თანამშრომლობის გამართული მექანიზმების არსებობა.

„ბავშვთა დაცვის მიმართვიანობის (რეფერირების) პროცედურების“ ახალი რედაქციით, გაფართოვდა და დაკონკრეტდა საპატრულო პოლიციისა და საუბნო სამსახურების უფლებამოსილება, რომლებსაც, პროცედურების ფარგლებში, გარდა ბავშვზე ძალადობის ფაქტების გამოვლენაზე ოპერატიული რეაგირებისა, დაევალა სოციალურ მუშაკთან ერთად ბავშვის მშობლებისგან/სხვა კანონიერი წარმომადგენლისგან ან სხვა პირებისგან განცალკევების შესახებ მიღებული გადაწყვეტილების აღსრულება, მათ შორის, გადაუდებელ შემთხვევაში, ბავშვის სამედიცინო დანესებულებაში გადაყვანა. ამის გარდა, შსს-ს უფლებამოსილი პირი, საქართველოს კანონმდებლობით გათვალისწინებულ შემთხვევებში („ქალთა მიმართ ძალადობის ან/და ოჯახში ძალადობის აღკვეთის, ძალადობის მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების შესახებ“ საქართველოს კანონი), გამოსცემს

შემაკავებელ ორდერს და იღებს გადაწყვეტილებას ბავშვის განცალკევებაზე;

ასევე, სოციალური მუშაკის მიერ ბავშვის განცალკევებასთან დაკავშირებით მიღებული გადაწყვეტილებისათვის დაუმორჩილებლობის შემთხვევაში, გამოსცემს იარაღთან დაკავშირებული უფლებების შეზღუდვის ორდერს.

გაფართოვდა სსიპ სახელმწიფო ზრუნვისა და ტრეფიკინგის მსხვერპლთა, დაზარალებულთა დახმარების სააგენტოს უფლებამოსილებაც. გარდა სააგენტოში სხვადასხვა სუბიექტისგან რეფერირებული ძალადობის მსხვერპლი ან საგარაუდო მსხვერპლი ბავშვის მდგომარეობის შეფასებისა და ძალადობის შემთხვევის მართვისა, სააგენტოს უფლებამოსილ პირს, სოციალურ მუშაკს, მიეცა უფლებამოსილება გადაუდებელ შემთხვევებში, უკიდურესი ზომის სახით, პოლიციის წარმომადგენელთან ერთად მიიღოს გადაწყვეტილება ოჯახიდან ბავშვის გამოყვანის ან მოძალადისგან განცალკევების შესახებ და ბავშვი შესაბამის სპეციალიზებულ დანესებულებაში, საჭიროების შემთხვევაში, სამედიცინო დანესებულებაში განათავსოს. გარდა მითითებული ვალდებულებისა, სოციალურ მუშაკს დაევალა, საჭიროების შემთხვევაში, განახორციელოს ბავშვისთვის დაბადების რეგისტრაციის ან/და პირადობის დამადასტურებელი დოკუმენტების, მათ შორის, დროებითი საიდენტიფიკაციო დოკუმენტების მოპოვების/მიღების მიზნით შესაბამისი პროცედურა; ასევე, მშობლის/მშობლების, სხვა კანონიერი წარმომადგენლების ან/და სხვა პასუხისმგებელი პირების კონსულტირება.

აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ სოციალური მუშაკისა და სამართალდამცავი უწყების წარმომადგენლის თანამშრომლობა „არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსის“ მოთხოვნებიდან (მუხლი 52, პუნქტი 11) გამომდინარე, სსიპ სახელმწიფო ზრუნვისა და ტრეფიკინგის მსხვერპლთა, დაზარალებულთა დახმარების სააგენტოს უფლებამოსილება არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების პროცესში არის არასრულწლოვნის საპროცესო წარმომადგენლობის განხორციელება. სააგენტო პროცესში ერთვება გამომძიებლის, პროკურორისა და მოსამართლის მიმართვის საფუძველზე. იმ შემთხვევაში, როდესაც მიმართვა ხორციელდება არასამუშაო საათებში/დღეებში ან სატელეფონო შეტყობინებით, მიმართვა სააგენტოს წარმომადგენელს – სოციალურ მუშაკს – უნდა გადაეცეს ადგილზე მისვლისას. მიმართვაში/დადგენილებაში დასაბუთებული უნდა იყოს ინფორმაცია როგორც კანონიერი წარმომადგენლის, ისე სანდო პირის ვერმოდების შესახებ და სოციალური მუშაკის, როგორც საპროცესო წარმომადგენლის, ჩართვის საჭიროება. აღნიშნული რეგულაცია, თავისთავად, პირდაპირ არ უკავშირდება ბავშვთა დაცვის რეფერალის პროცედურებს, თუმცა, განსაზღვრავს უწყებათაშორის თანამშრომლობას, რომლის დროსაც არასრულწლოვნის უფლებების დაცვა მაქსიმალურად ბავშვზე უნდა იყოს ორიენტირებული.

რაც შეეხება „ბავშვთა დაცვის მიმართვიანობის პროცედურებში“ ჩართულ სხვა სუბიექტებს, სკოლამდელი/ზოგადი განათლების დანესებულებებს, სკოლისგარეშე სახელოვნებო ან/და სასპორტო საგანმანათლებლო დანესებულებებს, მანდატურის სამსა-

ხურს და ბავშვთა სპეციალიზებულ დაწესებულებებს, მათი ვალდებულებაა, ბავშვზე ძალადობის შესახებ ეჭვის გაჩენის შემთხვევაში, ადგილზე გააანალიზონ შემთხვევა და საფუძვლიანი ეჭვის არსებობისას, უზრუნველყონ სსიპ სახელმწიფო ზრუნვისა და ტრეფიკინგის მსხვერპლთა, დაზარალებულთა დახმარების სააგენტოს და პოლიციის ინფორმირება.

სამედიცინო სერვისების მიმწოდებლები (მათ შორის, სოფლის ექიმები) რეფერირების პროცედურების ფარგლებში ვალდებული არიან, ბავშვზე ძალადობის შესახებ ეჭვის გაჩენისას, გააანალიზონ შემთხვევა და საფუძვლიანი ეჭვის გაჩენისას დაუყოვნებლივ მიაწოდონ ინფორმაცია ზრუნვის სააგენტოსა და პოლიციას. კომპეტენციის ფარგლებში უზრუნველყონ ბავშვზე ძალადობის შემთხვევის სწორი მართვა, რაც გულისხმობს:

- შეფასების შედეგების ზუსტ დოკუმენტირებასა და კონფიდენციალურობის დაცვას;
- შესაბამისი სამედიცინო ტესტების დროულად ჩატარებას;
- ბავშვზე ძალადობის შედეგების, აგრეთვე სიცოცხლისა და ჯანმრთელობის რისკების შეფასებას;
- პრევენციული ზომების გატარებას, მათ შორის, მშობელთა/კანონიერ წარმომადგენელთა/სხვა პასუხისმგებელ პირთა განათლება/ინფორმირებას ბავშვის განვითარებისა და ბავშვზე ზრუნვის საკითხებზე;
- ძალადობის მსხვერპლი ბავშვის მდგომარეობაზე ზედამხედველობის განხორციელებას ზრუნვის სააგენტოსთან თანამშრომლობით.

ბავშვთა დაცვის მიმართვიანობის პროცედურების ფარგლებში ჩართული ახალი სუბიექტი – მუნიციპალიტეტების გამგეობა/მერია, უშუალოდ ან/და უფლებამოსილი დაწესებულების მეშვეობით ახორციელებს მუნიციპალიტეტის მართვაში არსებული სკოლამდელი და სკოლისგარეშე აღზრდის დაწესებულებების მონიტორინგს და, ბავშვზე ძალადობის შესახებ ეჭვის გაჩენისას, რეფერირების პროცედურების ფარგლებში, უფლებამოსილია, ადგილზე გააანალიზოს შემთხვევა და საფუძვლიანი ეჭვის არსებობისას, დაუყოვნებლივ უზრუნველყოს ზრუნვის სააგენტოსა და პოლიციის ინფორმირება.

ქვეყანაში მიღწეული მნიშვნელოვანი სასიკეთო ცვლილებების მიუხედავად, კვლავ მრავალი გამოწვევა რჩება ყველა ბავშვის უფლებების განუხრელად დაცვისა და რეალიზების კუთხით. დღეისათვის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან გამოწვევად კვლავ იკვეთება ბავშვების მიმართ ძალადობის პრევენცია, ძალადობის შესაძლო ფაქტების იდენტიფიცირება და აღნიშნულზე სათანადო რეაგირება. ამ მიმართულებით, აუცილებელია საზოგადოების, განსაკუთრებით თავად ბავშვების ინფორმირება როგორც ძალადობის ფორმების, ასევე დაცვისა და სარეაბილიტაციო მექანიზმების შესახებ.

ქვეყანაში მოქმედი პროგრამები არასაკმარისია სიღარიბეში მცხოვრები ბავშვიანი ოჯახების საჭიროებების დასაკმაყოფილებლად, მათი გრძელვადიანი მხარდაჭერისა და სოციალური ფუნქციის ამალღებისთვის, იმგვარად, რომ მათ შემდგომ დამოუკიდებელ ცხოვრებას მიაღწიონ. გამონკვევად რჩება, ასევე, მხარდაჭერი პროფესიების სპეციალისტების სიმცირე და სარეაბილიტაციო სერვისებით ბავშვების უზრუნველყოფა.

ბავშვების უსაფრთხოებისა და საჭიროებების უზრუნველსაყოფად მნიშვნელოვანია, მათზე ორიენტირებული და სისტემური მიდგომის, კოორდინაციის გაძლიერება და შესაძლო დამატებითი მომსახურებების დანერგვა, მათ შორის, და განსაკუთრებით, სახელმწიფო ზრუნვაში მცხოვრები ბავშვებისთვის, კანონთან კონფლიქტში მყოფი არასრულწლოვნებისთვის, ფსიქიკური ჯანმრთელობის კუთხით საჭიროებების მქონე ბავშვებისთვის.

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, აუცილებელია, სახელმწიფომ:

- შეაფასოს და გააძლიეროს ბავშვების სოციალური მხარდაჭერის პროგრამები, რათა ისინი ადეკვატურად პასუხობდნენ სოციალურად დაუცველი ბავშვებისა და ოჯახების საჭიროებებს.
- ბავშვებისთვის ღირსეული და არაძალადობრივი გარემოს ხელშეწყობისთვის, იზრუნოს პოზიტიური აღზრდის პროგრამების განვითარებაზე, ქცევის კორექციისა და მშობელთა უნარების სერვისებზე.
- ბავშვების უსაფრთხოების უზრუნველყოფის, მათზე ორიენტირებული და სისტემური მიდგომის დანერგვისთვის, გააძლიეროს სახელმწიფო უწყებებს შორის კოორდინაცია და იზრუნოს შესაძლო დამატებითი მომსახურებების დანერგვის საჭიროებაზე.

ბიბლიოგრაფია:

ბავშვის უფლებათა კოდექსი;

არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსი;

„ბავშვთა დაცვის მიმართვიანობის (რეფერირების) პროცედურების დამტკიცების თაობაზე“ საქართველოს მთავრობის 2016 წლის 12 სექტემბრის №437 დადგენილება;

ქალთა მიმართ ძალადობის ან/და ოჯახში ძალადობის აღკვეთის, ძალადობის მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების შესახებ“ საქართველოს კანონი.

როგორ გახდეს ზოგადსაბანგანათლებლო დანებაზრუნველობა ბავშვის უფლებებთან დაკავშირებული სკოლა (უცხოეთის გამოცდილება)

თამარ კვანიჭვილი

STEM პროგრამის სპეციალისტი

რატომ ბავშვის უფლებებთან მეგობრული სკოლა?

პროექტის უსაზღვრო

ბავშვის უფლებებთან მეგობრული სკოლების პროექტი მიზნად ისახავს ახალგაზრდების გაძლიერებასა და სასკოლო საზოგადოების წევრთა აქტიურ მონაწილეობას ბავშვის უფლებათა ღირებულებებისა და პრინციპების სკოლის ცხოვრებაში ინტეგრირებაში. ბავშვის უფლებებთან მეგობრული სკოლების პროექტი არის Amnesty International-ის გლობალური საგანმანათლებლო პროექტი სკოლებისთვის. პროექტი ხელს უწყობს და მხარს უჭერს ადამიანის უფლებათა გლობალური კულტურის განვითარებას, რათა მთელ მსოფლიოში, საშუალო სკოლების მოსწავლეებისა და მასწავლებლების დახმარებით, შეიქმნას ბავშვის უფლებებთან მეგობრული სასკოლო თემები.

მონაწილე სკოლები ცდილობენ დანერგონ ეს მიდგომა მთელ დანერგულებას, ადამიანის უფლებათა ღირებულებებისა და პრინციპების ინტეგრირება მოახდინონ სასკოლო ცხოვრების სხვადასხვა ასპექტში, როგორცაა მმართველობა, ინტერპერსონალური დინამიკა, სასწავლო გეგმა, კლასგარეშე აქტივობები და სასკოლო გარემო.

ბავშვის უფლებებთან მეგობრული სკოლების პროექტი სცილდება საკლასო ოთახს. მისი მიზანია, შეცვალოს ხალხის აზროვნება და მოუწოდოს მათ, მიიღონ აქტიური მონაწილეობა ადამიანის უფლებათა საკითხების გადაჭრაში. პროექტი ემყარება რწმენას, რომ ცოდნის გაზრდითა და საზოგადოების დამოკიდებულების შეცვლით შეიძლება მიღწეულ იქნეს ბავშვთა უფლებების გლობალური კულტურის მდგრადობა.

პროექტის საფუძველი

ადამიანის უფლებებთან მეგობრული სკოლების პროექტი შეიქმნა Amnesty International-მა, გაეროს ბავშვთა უფლებების განათლების მსოფლიო პროგრამის ფარგლებში. პროგრამის პირველ ფაზაში (2005-2009) ხაზგასმულია ადამიანის უფლებათა განათლების ინტეგრაცია დაწყებით და საშუალო სკოლებში მთელ მსოფლიოში.

პროექტი მხარს უჭერდა ადამიანის უფლებათა განათლებისადმი ჰოლისტიურ მიდგომას, მოუწოდებდა ეროვნულ მთავრობებს, რომ არა მხოლოდ მხარი დაეჭირათ სკოლებისთვის ადამიანის უფლებების შესახებ სწავლებაში, არამედ უზრუნველყონ, რომ სკოლების მართვაც შესაბამისობაში ყოფილიყო ამ ღირებულებებსა და პრინციპებთან. ადამიანის უფლებათა განათლების მსოფლიო პროგრამის მეორე ეტაპი 2010 წელს დაიწყო და ფოკუსირებულია უმაღლეს განათლებაზე, ამასთან, ხაზს უსვამს მუდმივი ძალისხმევის მნიშვნელობას ადამიანის უფლებათა განათლების სკოლებში ინტეგრაციისთვის.

გაეროს დეკლარაცია ბავშვის უფლებათა განათლებისა და ტრენინგის შესახებ მოუწოდებს ქვეყნებს, ხელი შეუწყონ და უზრუნველყონ ადამიანის უფლებათა განათლებისა და ტრენინგის განვითარება და განხორციელება, რომელიც ორიენტირებული იქნება მონაწილეობაზე, ჩართულობასა და ანგარიშვალდებულებაზე.

„ყველას აქვს უფლება იცოდეს, მოიძიოს და მიიღოს ინფორმაცია ბავშვთა ყველა უფლებასა და ფუნდამენტურ თავისუფლებაზე და ჰქონდეს წვდომა ბავშვთა უფლებების განათლებასა და ტრენინგზე“.

ბავშვის უფლებებთან მეგობრული სკოლების პროექტი აფართოებს სხვადასხვა მიმდინარე ინიციატივასა და მცდელობას ადგილობრივ და ეროვნულ დონეზე მრავალ ქვეყანაში, დაწყებული ინდოეთიდან და ირლანდიიდან, დამთავრებული კოლუმბიითა და გაერთიანებული სამეფოთი. ეს პროექტი შესაძლებლობას აძლევს Amnesty International-ს, დაეხმაროს ქვეყნებს გლობალურად ადამიანის უფლებათა ინტეგრირებაში მათი ეროვნული განათლების ჩარჩოების ფუნდამენტურ კომპონენტში.

ბავშვის უფლებებთან მეგობრული სკოლების პროექტის საპილოტე ფაზა გრძელდებოდა 2009 წლის სექტემბრიდან 2011 წლის ივლისამდე და მოიცავდა 15 საშუალო სკოლას 14 ქვეყნიდან.

ვინაიდან პროექტი ფართოვდება და იზრდება მასში ჩართული სკოლების რიცხვი, Amnesty International-მა განაახლა ადრინდელი გზამკვლევი საპილოტე ფაზის გამოცდილებისა და სწავლების კონსოლიდაციის, ასახვისა და გაზიარების მიზნით.

ნა ანის ბავშვთა უფლებების განათლება?

ბავშვთა უფლებების განათლება არის მონაწილეობითი პრაქტიკა, რომელიც მიზნად ისახავს ინდივიდებისა და თემების გაძლიერებას, მათ აღჭურვას ცოდნით, დამოკიდებულებებით, ღირებულებებითა და უნარებით, რომლებიც საჭიროა, რომ ისარგებლონ თავიანთი უფლებებით, პატივი სცენ და დაიცვან სხვათა უფლებები.

ბავშვთა უფლებების განათლება მოიცავს:

1. განათლებას ბავშვთა უფლებების შესახებ – ცოდნა და ადამიანის უფლებათა ნორმების, პრინციპების გაგება, ინსტრუმენტები და ღირებულებები, რომლებიც მათ ემყარება.
1. განათლებას ბავშვთა უფლებების მეშვეობით – სწავლა ინკლუზიური, მონაწილეობითი და დემოკრატიული მეთოდებით, რომელიც პატივს სცემს როგორც მასწავლებელთა, ასევე მოსწავლეთა უფლებებს.
1. განათლებას ბავშვთა უფლებებისთვის – განათლება ბავშვთა უფლებებისთვის მოიცავს სწავლებისა და სწავლის მეთოდოლოგიებს, რომლებიც ხელს უწყობს ადამიანის უფლებათა პრინციპების გამოყენებას ყოველდღიურ სიტუაციებში, რაც აძლევს ინდივიდებს უფლებას, განამტკიცონ თავიანთი უფლებები და, იმავდროულად, პატივი სცენ და დაიცვან სხვათა უფლებები.

ბავშვის უფლებებთან მეგობრული სკოლების ქსელი 2009-2012 წწ.:

ბენინი	უნგრეთი	მონღოლეთი
ბერმუდა	ინდოეთი	მაროკო
ჩილე	ირლანდია	პარაგვაი
კოტ-დ'ივუარი	ისრაელი	პოლონეთი
ჩეხეთი	იტალია	სენეგალი
დანია	კენია	სამხრეთ აფრიკა
განა	მოლდოვა	გაერთიანებული სამეფო

ნატომ ანის ადამიანის უფლებების განათლება გნიუვნალოვანი სკოლებით?

სკოლებს გადამწყვეტი ადგილი უჭირავთ როგორც ინდივიდუალურ, ასევე საზოგადოებრივ ცხოვრებაში. ისინი ემსახურებიან ფართო საზოგადოების მიკროსამყაროს, და ასევე, გადამწყვეტ როლს ასრულებენ ახალგაზრდა თაობის ღირებულებებისა და ქცევების ჩამოყალიბებაში, მათ აღჭურვაში საჭირო უნარებითა და ცოდნით, რათა აქტიური და მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანონ საზოგადოებაში. 21-ე საუკუნეში, რომელიც ხასიათდება გლობალიზაციით, ახალგაზრდები სულ უფრო მეტად ხვდებიან და ეცნობიან მრავალფეროვან და დინამიკურ სამყაროს. ამ კონტექსტში, ისეთი საკითხები, როგორცაა სიღარიბე, უთანასწორობა და სხვადასხვა უსამართლობა კვლავ რჩება მილიონობით ადამიანის ცხოვრებაში.

ბავშვთა უფლებებს შეუძლია მთელ მსოფლიოში მისცეს სკოლებს თანასწორობის, არადისკრიმინაციის, ჩართულობის, პატივისცემის, ღირსების და მონაწილეობის საერთო ენა, რაც გადამწყვეტია უფრო მშვიდობიანი და სამართლიანი გლობალური საზოგადოების მიღწევისთვის. ბავშვთა უფლებების განათლება არის კრიტიკული საშუალება იმ ცოდნის, უნარების, დამოკიდებულებებისა და ღირებულებების დასაწინააღმდეგად, რამაც შეიძლება ხელი შეუწყოს ადამიანის უფლებათა კულტურის განვითარებას.

Amnesty International განსაზღვრავს ადამიანის უფლებათა კულტურას, როგორც ატმოსფეროს, რომელშიც მოცემული საზოგადოების თითოეულ წევრს ესმის, აფასებს და იცავს ადამიანის უფლებებს; სადაც თანასწორობის, ღირსების, პატივისცემისა და არადისკრიმინაციის ღირებულებები ამაგრებს პოლიტიკას და წარმოადგენს საფუძველს საზოგადოების შიგნით გადანაცვლებების მიღების პროცესებისთვის.

“მაინც საიდან იწყება ადამიანის საყოველთაო უფლებები? იწყება პატარა ადგილებიდან, სახლთან ახლოს - ისე პატარა, მცირე ადგილებიდან, რომ მსოფლიოს არცერთ რუკაზე არ ჩანს. თუმცა ისინი თითოეული ადამიანისათვის მთელი სამყაროა; უბანი, რომელშიც ცხოვრობს; სკოლა ან კოლეჯი, სადაც სწავლობს; ქარხანა, ფერმა თუ ოფისი, სადაც ის მუშაობს... თუ ამ უფლებებს იქ არ აქვს მნიშვნელობა, მათ სხვაგანაც არ ექნებათ ღირებულება.”

ელეონორ რუზველტი, ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციის ერთ-ერთი მთავარი შემოქმედი.

ნა ანის ბავშვის უფლებებთან მეგობრული სკოლა?

ბავშვის უფლებებთან მეგობრული სკოლა არის სკოლა, რომელიც მოიცავს ბავშვთა უფლებებს, როგორც ძირითად სამოქმედო და ორგანიზების პრინციპებს. ეს არის სასკოლო საზოგადოება, სადაც ადამიანის უფლებების სწავლა, სწავლება, პრაქტიკა, პატივისცემა, დაცვა და პოპულარიზაცია ხდება; ეს არის ადგილი, სადაც ყველა მონაწილეობს და წახალისებულია, მიიღოს მონაწილეობა, განურჩევლად სტატუსისა და როლისა; გარემო, სადაც აღინიშნება კულტურული მრავალფეროვნება.

ბავშვის უფლებებთან მეგობრული სკოლა უზრუნველყოფს, რომ ადამიანის უფლებების ღირებულებები და პრინციპები იყოს სასწავლო გამოცდილების ცენტრში და სასკოლო ცხოვრების ყველა ძირითად სფეროში; ეს არის სკოლა, რომელიც „მეგობრულია“ ბავშვთა უფლებების მიმართ.

ბავშვის უფლებებთან მეგობრული სკოლა:

- ხელს უწყობს თანასწორობის, არადისკრიმინაციის, ჩართულობის, პატივისცემისა და ღირსების საერთო ატმოსფეროს შექმნას სკოლის მასშტაბით.
- წარმოადგენს სკოლების მართვის მოდელს, რომელიც მოიცავს სრულ დემოკრატიას და აქტიურ მონაწილეობას; სადაც სასკოლო საზოგადოების თითოეული წევრი იღებს გადამწყვეტილებებს.

- ეხმარება მოსწავლეებს, მასწავლებლებსა და პერსონალს, არსებითად და თანაბრად მონაწილეობდნენ სკოლის პოლიტიკისა და პრაქტიკის შექმნასა და განხორციელებაში.
- ავითარებს გაძლიერებული ინკლუზიურობისა და ურთიერთდაკავშირების გრძნობას, რომელიც ავითარებს ორმხრივ ანგარიშვალდებულებას და სოლიდარობას როგორც ადგილობრივ, ისე გლობალურ დონეზე.
- ავითარებს სტუდენტების კრიტიკულ აზროვნებასა და ჩართულობას დებატებში ადამიანის უფლებებისა და სოციალური ცვლილებების შესახებ.
- უზრუნველყოფს მდიდარ სასწავლო გამოცდილებას ადამიანის უფლებების შესახებ საკლასო ოთახის შიგნით თუ გარეთ.
- ბავშვის უფლებებთან მეგობრული სკოლა იყენებს ჰოლისტიურ სტრატეგიას ბავშვთა უფლებების პრინციპების დანერგვისთვის სასკოლო ცხოვრების სხვადასხვა ასპექტში. ეს მიდგომა, რომელიც ასევე ცნობილია, როგორც უფლებებზე დაფუძნებული მიდგომა ადამიანის უფლებათა განათლებისადმი, მოიცავს არა მხოლოდ განათლების შინაარსის, არამედ სწავლების მეთოდების შემომწმებას, რაც მიზნად ისახავს ადამიანის უფლებათა კულტურის ხელშეწყობას სასკოლო საზოგადოებაში.
- რა სარგებელი მოაქვს ბავშვის უფლებებთან მეგობრულ სკოლას?

მიუხედავად იმისა, რომ ბავშვთა უფლებების კულტურის ზრდის გაზომვა რთულია, შესაძლებელია რეალური ცვლილებების დანახვა როგორც სკოლაში, ასევე ფართო საზოგადოებაში ბავშვის უფლებებთან მეგობრული სკოლების ინიციატივის გამო. საპილოტე ფაზამ აჩვენა, რომ ადამიანის უფლებების სწავლების ყოვლისმომცველმა მიდგომამ შეიძლება გამოიწვიოს შემდეგი შედეგები:

პიროვნებაზე:

1. მასწავლებლები გადიან ტრენინგს ადამიანის უფლებების დაცვისა და სწავლების მეთოდების შესახებ, რის შედეგადაც საკლასო ოთახში იქმნება პოზიტიური ატმოსფერო და მოსწავლეებთან ურთიერთობაც ძლიერდება.
2. მოსწავლეები ავლენენ კრიტიკული აზროვნების გაზრდილ უნარს და უკეთ ესმით თავიანთი უფლებებისა და პასუხისმგებლობების შესახებ.
3. მოსწავლეები აჩვენებენ გაძლიერებულ ინფორმირებულობას ფართო საზოგადოებისა და სოციალური საკითხების შესახებ; ასევე უვითარდებთ ლიდერობის უნარები, რომლებიც სჭირდებათ სკოლის პოლიტიკასა და აქტივობებში ეფექტური მონაწილეობისა და გავლენის მოხდენისთვის.
4. მასწავლებლებიც და სტუდენტებიც ავლენენ გაუმჯობესებულ უნარებს თანამშრომლობითი მუშაობისა და სწავლის დროს.
5. სკოლის საზოგადოების ყველა წევრი იძენს ცოდნას ადამიანის უფლებების შესახებ, ერთვება დისკუსიებში და ხელს უწყობს პოზიტიურ ცვლილებებს როგორც ადგილობრივ, ისე გლობალურ დონეზე.

სკოლებში

1. რადგან მოსწავლეები, პერსონალი და უფრო ფართო სასკოლო საზოგადოება გადამწყვეტილებებს იღებს სკოლაში, იზრდება მათი პასუხისმგებლობის გრძნობა სკოლის მიმართ.
2. იზრდება გამჭვირვალობა და ანგარიშვალდებულება, რაც ხელს უწყობს უფრო მყარ ურთიერთობებს მასწავლებლებსა და მოსწავლეებს შორის.
3. სასკოლო საზოგადოების წევრები გამოხატავენ უფრო დიდ პატივისცემას, თანამშრომლობას და ერთმანეთისადმი მიმღებლობას, რაც იწვევს ანტი-სოციალური ქცევის შემცირებას, როგორცაა მაგალითად, ბულინგი.
4. ადამიანის უფლებების დაცვის მიდგომა გარდაქმნის სკოლებს სწავლისთვის უფრო უსაფრთხო და ინკლუზიურ გარემოდ, განსაკუთრებით მარგინალიზებული ან დაუცველი პირების სასარგებლოდ.

საზოგადოებაში

1. ფართო საზოგადოება აქტიურად მონაწილეობს სასკოლო საქმეებში, წვლილი შეაქვს ადამიანის უფლებების ხელშეწყობის პოლიტიკისა და აქტივობების შემუშავებასა და განხორციელებაში.
2. ადამიანის უფლებების შესახებ ცნობიერების ამაღლებასთან ერთად, ახალგაზრდები თანამშრომლობენ ფართო საზოგადოებასთან, რათა განახორციელონ ადამიანის უფლებების ხელშეწყობის ცვლილებები, რომლებიც სცილდება საკლასო ოთახის საზღვრებს.

ეროვნულ კუთვნილებაზე:

1. ბავშვთა უფლებებისადმი მეგობრული სკოლების პროექტი პარტნიორობს ადგილობრივ და ეროვნულ ორგანიზაციებთან, რათა ერთობლივად გამოიკვლიონ ბავშვთა უფლებების გაძლიერების გზები.
2. პროექტი გამოიყენება როგორც სანიმუშო საგანმანათლებლო სისტემა, რომელიც აჩვენებს ადამიანის უფლებათა განათლების ფორმალური განათლების სისტემაში ინტეგრირების უპირატესობებს.

ბავშვის უფლებებთან მეგობრული სკოლა პრაქტიკაში არის გარემო, რომელიც ხელს უწყობს დემოკრატიულ მონაწილეობას და პროაქტიულ ჩართულობას გლობალურ საკითხებში.

დანია

KonTiki Skolen-ში ჰილეროდში, ყოველი დღე იწყება სკოლის შეკრებით, რომელსაც ესწრებიან მოსწავლეები, მასწავლებლები და მშობლები. ეს შეხვედრები ემსახურება განახლებისა და განცხადებების პლატფორმას და სასკოლო საზოგადოებას აძლევს საშუალებას, გააძლიეროს ადამიანის უფლებების ჩარჩო, რომელიც მორგებულია მათ უნიკალურ მოთხოვნებზე. შეხვედრებს უძღვებიან მოსწავლეები როტაციის პრინციპით, რაც ხელს უწყობს მათ დემოკრატიულ ჩართულობას. ყოველ პარასკევს იმართება ე.წ. „დემოკრატიული პროცესი“, რომელიც საშუალებას

აძლევს ბავშვებს, გაუზიარონ თავიანთი პერსპექტივები და გამოხმაურება სასკოლო ცხოვრების სხვადასხვა ასპექტზე უშუალოდ სკოლის დირექტორსა და მასწავლებლებს. ამ პროცესის ფარგლებში, კლასში თანატოლების მიერ არჩეული ორი წარმომადგენელი თანამშრომლობს მთელ სტუდენტურ ჯგუფთან, რათა მოილაპარაკონ და მიაღწიონ კონსენსუსს მასწავლებლებთან და სკოლის ხელმძღვანელებთან ყოველკვირულ საკითხებზე

სკოლა ხელს უწყობს მოსწავლეებს აქტივობების ორგანიზებაში, როგორცაა მაგალითად, ფონდების მოზიდვის ღონისძიებები. ეს აქტივობები მოსწავლეებს უვითარებს გადამწყვეტილების მიღების უნარებს და ეხმარება ფინანსების მართვაში.

მშობლების ჩართულობა სკოლის საქმეებში ძალიან ფასდება. ისინი მონაწილეობენ სკოლის საბჭოში, დილის შეკრებებში და აწყობენ კლასგარეშე აქტივობებს, როგორცაა სათემო მებაღეობა.

საბოლოოდ, სკოლის მიერ ადამიანის უფლებათა პერსპექტივებისა და ტერმინოლოგიის ყოველდღიურობაში ჩართვამ შექმნა დემოკრატიული მონაწილეობისთვის და გლობალურ საკითხებში აქტიური ჩართულობისთვის მხარდამჭერი ატმოსფერო. მოსწავლეები აღნიშნავენ, რომ დემოკრატიული პროცესი მათ საშუალებას აძლევს, უფრო მნიშვნელოვანი გავლენა იქონიონ სკოლის გადამწყვეტილების მიღებაზე.

პროექტის მიმოხილვა

ეს თავი გთავაზობთ ბავშვის უფლებებთან მეგობრული სკოლების პროექტის დეტალურ მიმოხილვას, რაც უზრუნველყოფს აუცილებელ ცნებებს მისი ძირითადი მიზნებისა და ფარგლების გასაგებად. ამ ნაწილში წარმოდგენილი 10 გლობალური პრინციპი ბავშვის უფლებებთან მეგობრული სკოლებისთვის, ასახავს სასკოლო ცხოვრების ოთხ ძირითად სფეროს და აჯამებს ადამიანის უფლებებთან მეგობრულ სკოლად გარდაქმნის პროცესს.

რას მოიცავს ბავშვის უფლებებთან მეგობრული სკოლის პროექტი?

ეს პროექტი განსხვავდება ჩვეულებრივი მიდგომებისგან, სადაც გაკვეთილები უბრალოდ ისწავლება და ბავშვები პასიურად უსმენენ მასწავლებლებს. ბავშვთა უფლებების მეგობრული სკოლების პროექტი აქცევს სკოლას ადგილად, სადაც ბავშვთა უფლებები არის ინტეგრირებული სასკოლო საქმიანობის ყველა ასპექტში - სკოლებში გადამწყვეტილების მიღების წესიდან დაწყებული, ჩატარებული აქტივობებით და სასწავლო გარემოთი დამთავრებული; სკოლა წარმოადგენს ბავშვის უფლებათა განათლების სანიმუშო მოდელს. სკოლებს მოუწოდებენ ინოვაციებისკენ და მიესალმებიან მრავალ თვალსაზრისს სამოქმედო გეგმების შემუშავებისას.

ბავშვის უფლებებთან მეგობრული სკოლების პროექტი ეფუძნება ბავშვთა უფლებების 10 გლობალურ პრინციპს, რომლებიც გამომდინარეობს ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო სტანდარტებიდან, ნორმებიდან და ინსტრუმენტებიდან, როგორცაა ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია (UDHR). გლობალური პრინციპები ხაზს უსვამს იმას,

თუ როგორ შეუძლიათ სკოლებს ბავშვის უფლებათა დაცვის ამ ინსტრუმენტებში დაცული ღირებულებები და უფლებები სასკოლო გარემოსთვის გამოსაყენებელ პრაქტიკად გადააქციონ.

დამატებითი დეტალები ბავშვის უფლებებთან მეგობრული სკოლების 10 გლობალური პრინციპის შესახებ ხელმისაწვდომია წინამდებარე სახელმძღვანელოს მესამე ნაწილში.

10 გლობალური პრინციპი ბავშვის უფლებებთან მეგობრული სკოლისთვის:

არადისკრიმინაცია და ინკლუზიურობა

1. ბავშვის უფლებებთან მეგობრულ სკოლაში თანასწორობა, არადისკრიმინაცია, ღირსება და პატივისცემა საფუძვლად უდევს სასკოლო ცხოვრების ყველა ასპექტს.
2. სკოლა ქმნის სასწავლო გარემოს, სადაც პრიორიტეტულია ადამიანის უფლებების პატივისცემა, დაცვა და ხელშეწყობა.
3. ადამიანის უფლებებთან მეგობრული სკოლა სრულად მოიცავს ინკლუზიას.

მონაწილეობა

4. სასკოლო საზოგადოების ყველა წევრი ნახალისებულია, რომ თავისუფალი, აქტიური და მნიშვნელოვანი მონაწილეობა მიიღოს სასკოლო ცხოვრებაში, მათ შორის, სკოლის პოლიტიკისა და პრაქტიკის შემუშავებაში.
5. სკოლა უზრუნველყოფს, რომ მის თითოეულ წევრს ჰქონდეს ინფორმაცია და რესურსები, რომლებიც აუცილებელია სასკოლო ცხოვრებაში სრულფასოვანი მონაწილეობისთვის.

ანგარიშვალდებულება

6. ბავშვის უფლებებთან მეგობრული სკოლა ინარჩუნებს სამართლიანობას, ანგარიშვალდებულებასა და გამჭვირვალობას თავისი დაგეგმვის, პროცესების, პოლიტიკისა და პრაქტიკის ყველა ასპექტში.
7. სკოლა პრიორიტეტს ანიჭებს სასკოლო საზოგადოების წევრთა უსაფრთხოებას, და მას საერთო პასუხისმგებლობად აქცევს.

გაძლიერება სწავლისა და სწავლების გზით

8. სკოლა აერთიანებს ბავშვთა უფლებების პრინციპებს სწავლებისა და სასწავლო გეგმის ყველა ასპექტში.
9. სკოლა ცდილობს, თითოეულმა მოსწავლემ გაიაზროს საკუთარი პოტენციური განათლების საშუალებით, განსაკუთრებით მათ, ვინც მარგინალიზებულია სქესის, სტატუსის ან განსხვავებულობის გამო.
10. ბავშვის უფლებებთან მეგობრული სკოლა აძლევს მოსწავლეებსა და პერსონალს უფლებას, აქტიურად ჩაერთონ სასწავლო პროცესში როგორც გლობალური საზოგადოების წევრები, გაუზიარონ

რონ ცოდნა სხვებს და გადადგან პროაქტიული ნაბიჯები, რათა პატივს სცემდნენ ბავშვთა უფლებებს, იცავდნენ და ხელს უწყობდნენ მათ.

სასკოლო ცხოვრების ძირითადი სფეროები.

სკოლებს მოუწოდებენ, ჩართონ 10 გლობალური პრინციპი ბავშვის უფლებებთან მეგობრული სკოლებისთვის სასკოლო ცხოვრების ოთხ ძირითად სფეროში.

მმართველობა - სკოლის მართვის წესი.

ადამიანის უფლებებთან მეგობრული სკოლები იბრძვიან, შექმნან მმართველობითი სტრუქტურები, რომლებიც იქნება სრულად დემოკრატიული და მონაწილეობითი, წაახალისებს სკოლის საზოგადოების ყველა წევრს თავისუფლად და აქტიურად ჩაერთოს სკოლის საქმეებში, მათ შორის, სკოლის პოლიტიკისა და პრაქტიკის შემუშავებაში. ეს შეიძლება გამოვლინდეს სხვადასხვა გზით, როგორცაა მოსწავლეთა წარმომადგენლობის ხელშეწყობა სკოლის საბჭოში, მოსწავლეთა წარმომადგენლობითი ორგანოების შექმნა, მშობელთა ასოციაციების გაძლიერება და თანატოლების ჩართვა მოსწავლეთა დისციპლინურ სამართალწარმოებაში.

ურთიერთობები - სასკოლო საზოგადოების წევრების ერთმანეთთან ურთიერთობის ფორმა.

პროექტი ხელს უწყობს თანასწორობის, არადისკრიმინაციის, ინკლუზიის, პატივისცემისა და ღირსების ატმოსფეროს მთელ სასკოლო საზოგადოებაში. ბავშვის უფლებებთან მეგობრული სკოლები ცდილობენ განავითარონ ურთიერთპატივისცემა, ნდობა და უფლებებისა და მოვალეობების კოლექტიური გაგება პერსონალს, მოსწავლეებსა და ფართო საზოგადოებას შორის. ამ მიზნის მისაღწევად შეიძლება გამოყენებულ იქნეს აქტივობების ფართო სპექტრი, მათ შორის, ტრენინგები ან ღია შეხვედრები, რომლებიც ფოკუსირებული იქნება უფლებებსა და პასუხისმგებლობებზე; შესაძლოა განხორციელდეს საზოგადოებასთან ურთიერთობის პროექტები, კომუნიკაციისა და კონფლიქტების მოგვარების სემინარები, სკოლების ღია კარის დღეები, გამოფენები ადამიანის უფლებების თემაზე და სხვ.

სასწავლო გეგმა და კლასგარეშე აქტივობები - ბავშვის უფლებათა სწავლება, რომელიც მოიცავს როგორც მის შინაარსს, ასევე მეთოდოლოგიას.

ბავშვის უფლებებთან მეგობრული სკოლები საშუალებას აძლევენ მოსწავლეებს, გაეცნონ ადამიანის უფლებებს როგორც სასწავლო გეგმის, ასევე კლასგარეშე კლუბებისა და აქტივობების მეშვეობით. პროექტის ფარგლებში, მასწავლებლები ატარებენ ტრენინგს როგორც ადამიანის უფლებათა შინაარსთან დაკავშირებით, ასევე ადამიანის უფლებათა განათლების მეთოდოლოგიაში, რაც მათ საშუალებას აძლევს ეფექტურად გააერთიანონ ადამიანის უფლებებზე დაფუძნებული მიდგომები თავიანთ სასწავლო პრაქტიკაში.

ისინი სწავლობენ სხვა ბავშვის უფლებებთან მეგობრული სკოლების გამოცდილებიდან და იყენებენ Amnesty International-ის ადამიანის უფლებათა საგან-

მანათლებლო რესურსებსა და კამპანიის ინსტრუმენტებს. კლასგარეშე აქტივობები შეიძლება მოიცავდეს სამსახიობო კლუბებს, სადაც შეასრულებენ სპექტაკლებს ბავშვთა უფლებების თემაზე, ბუღინგის წინააღმდეგ კამპანიებს, ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო ან ეროვნულ დღეებში აღნიშვნის ღონისძიებებს და ადამიანის უფლებათა კლუბების შექმნას ადამიანის უფლებათა საკითხებზე ადგილობრივ, ეროვნულ და საერთაშორისო დონეზე ადვოკატირებისთვის.

სკოლის გარემო - გარემო, სადაც მიმდინარეობს სწავლა.

ბავშვთა უფლებების შესახებ ყველაზე ეფექტური სწავლა ხდება გარემოში, რომელიც იცავს სწავლების პრინციპებს. ბავშვის უფლებებთან მეგობრული სკოლები განიცდიან ფიზიკურ ცვლილებებს, რათა ასახონ და გამოხატონ ადამიანის უფლებებთან დაკავშირებული ღირებულებები. ეს აქტივობები შეიძლება მოიცავდეს დერეფნებისა და შენობებისთვის ბავშვთა უფლებების შესაბამისი სახელწოდებების მინიჭებას, საზოგადოების ჩართვას არსებული სტრუქტურების შეკეთებასა და განახლებაში ან სკოლაში ადამიანის უფლებათა დაცვის სივრცეების შექმნას, როგორცაა ბალები ან სადისკუსიო ოთახები. დამატებითი დეტალები სასკოლო ცხოვრების ოთხ ძირითად მიმართულებასთან და სტრატეგიებთან დაკავშირებით, ადამიანის უფლებებთან მეგობრული სკოლების 10 გლობალური პრინციპის ამ სფეროებში ინტეგრირებისთვის, ხელმისაწვდომია წინამდებარე სახელმძღვანელოს მეოთხე ნაწილში.

როგორ მუშაობს ბავშვის უფლებებთან მეგობრული სკოლების პროექტი?

ბავშვის უფლებებთან მეგობრული სკოლების პროექტს სკოლები მთელი საზოგადოების მხარდაჭერით ახორციელებენ. პროექტის ჩარჩო შემუშავებულია Amnesty International-ის მიერ და Amnesty International-ის ადგილობრივი ოფისები ან დანიშნული დამხმარე ორგანიზაციები ეხმარებიან პროექტის დაგეგმვასა და განხორციელებაში. მხარდაჭერა ხელმისაწვდომია ადამიანის უფლებებისადმი კეთილგანწყობილი გარემოს ჩამოყალიბების გზაზე ყოველ ნაბიჯზე.

როგორ ეხმარება Amnesty International სკოლებს, რომ გახდნენ უფრო მეგობრული ბავშვთა უფლებების დაცვაში?

როგორც კი სკოლა გამოთქვამს ინტერესს, გახდეს ბავშვის უფლებებთან მეგობრული სკოლა, Amnesty International მზადაა დისკუსიების დასაწყებად, ინფორმაციის, ექსპერტიზის, მასალებისა და ინსტრუმენტების შეთავაზებისთვის და, საჭიროების შემთხვევაში, იგეგმება შეხვედრები სკოლის ხელმძღვანელობასთან. მხარდაჭერა გრძელდება პროექტის განხორციელების პერიოდში, სკოლასა და Amnesty International-ის ადგილობრივ ოფისს შორის შეთანხმებული მიდგომის შესაბამისად.

როგორ თანამშრომლობენ სკოლები და Amnesty International?

სკოლასა და Amnesty International-ს შორის პარტნიორობა მხარს უჭერს პროექტის ეფექტურ განვითარებას. წარსული გამოცდილება მიუთითებს, რომ პირველადი ორგანიზაციული მხარდაჭერა შეიძლება იყოს საჭირო, მაგრამ რამდენადაც სკოლის საზოგადოება სულ უფრო მეტად ითვისებს პროექტს, პარტნიორობას შეუძლია საჭიროებისამებრ მოერგოს.

როგორ აერთიანებენ სკოლები ბავშვთა უფლებებს ყოველდღიურ საქმიანობასა და რუტინაში?

თქვენს სკოლას აქვს სრული შემოქმედებითი ავტორიტეტი სასკოლო ცხოვრებაში ბავშვთა უფლებების ჩართვაში, იმის გათვალისწინებით, თუ რა ეროვნულ საგანმანათლებლო სისტემას ეკუთვნის და როგორ სოციალურ და კულტურულ გარემოში მუშაობს. აქცენტი კეთდება შემოქმედებითობისა და ინოვაციების ხელშეწყობაზე. მთელი პროცესის განმავლობაში მხარდაჭერა, ხელმძღვანელობა და საილუსტრაციო აქტივობები ხელმისაწვდომია ყველა ეტაპზე.

როგორ შეიძლება გახდეს სკოლა ბავშვის უფლებებთან მეგობრული სკოლა?

ეს თავი მიმოიხილავს იმ ნაბიჯებს, რომლებიც თქვენს სკოლას შეუძლია გადადგას ბავშვის უფლებებთან მეგობრული სკოლისკენ მიმავალ გზაზე, დაწყებული პროექტში ჩართვის გადწყვეტილებიდან, დაგეგმვისა და განხორციელების ფაზებიდან, მისი მცდელობების ეფექტურობისა და გავლენის შეფასებამდე. ეს ნაბიჯები მიზნად ისახავს, იყოს გზამკვლევი, რათა თითოეულმა სკოლამ გაიაროს თავისი უნიკალური გზა ბავშვის უფლებებთან მეგობრული სკოლისკენ.

ბავშვის უფლებებთან მეგობრული სკოლების პროექტი ადაპტირებადია, რაც საშუალებას აძლევს სკოლას, თითოეული ნაბიჯი მორგებული იყოს მის კონკრეტულ საჭიროებებზე. ეს მოქნილობა ეხება შინაარსს, ნაბიჯების თანმიმდევრობასა და პროექტის განხორციელების ვადებს.

გაითვალისწინეთ, რომ ადამიანის უფლებებთან მეგობრულ გარემოზე გადასვლა გრძელვადიანი მიზანია და მისი მიღწევა არაა შესაძლებელია ერთ ღამეში ან თუნდაც ერთი სასწავლო წლის განმავლობაში. ეს არის უწყვეტი მოგზაურობა, რომელიც მოითხოვს მუდმივ ერთგულებას და ძალისხმევას სკოლებისგან. ქვემოთ მოცემულია ბავშვის უფლებებთან მეგობრულ სკოლად გახდომის პროცესის ორი ეტაპის მიმოხილვა:

- სანყისი ფაზა - მოიცავს მომზადებას, დაგეგმვასა და პროექტისთვის საფუძვლის ჩამოყალიბებას.
- პროექტის განხორციელებისა და განხილვის ეტაპზე სკოლები ქმნიან სამოქმედო გეგმას ბავშვთა უფლებების სასკოლო ცხოვრებაში ინტეგრაციისა და მათი პროგრესის შესაფასებლად მუდმივი მონიტორინგის გზით.

დამატებითი ინფორმაცია დანყების ფაზის თითოეული საფეხურის, პროექტის განხორციელებისა და განხილვის ფაზასთან დაკავშირებით, ხელმისაწვდომია მეხუთე ნაწილში.

სანყისი ფაზა

1. გაეცანით პროექტს

- შეისწავლეთ და გაიაზრეთ 10 გლობალური პრინციპი, რომლებიც ხელს უწყობს ბავშვთა უფლებების დაცვას სკოლებში, სასკოლო ცხოვრების ოთხ ძირითად ასპექტთან ერთად.
- გადახედეთ ნაბიჯებს, რათა გახდეთ ბავშვის უფლებებთან მეგობრული სკოლა.
- კითხვების შემთხვევაში, დაუკავშირდით თქვენს ახლომდებარე Amnesty International-ის ოფისს.

ინფორმაცია, ადამიანის უფლებებთან მეგობრული სკოლებისთვის 10 გლობალური პრინციპის დანერგვისა და სასკოლო ცხოვრების ოთხი ძირითადი სფეროს შესახებ, შეგიძლიათ იხილოთ ამ სახელმძღვანელოს მესამე და მეოთხე ნაწილებში.

სახელმძღვანელოში თქვენ შეხვდებით, ასევე, კონკრეტული შემთხვევების განხილვას, რომლებიც გთავაზობთ დამატებით ინფორმაციას. თქვენმა ახლომდებარე Amnesty International-ის ოფისმა შესაძლოა მოგაწოდოთ დამატებითი რესურსებიც/დახმარებაც.

2. განსაზღვრეთ, შეესაბამება თუ არა ბავშვის უფლებებთან მეგობრული სკოლების პროექტი თქვენი სკოლის მიზნებს.

- თქვენი ახლომდებარე Amnesty International-ის ოფისის დახმარებით შეაფასეთ, რამდენად შესაფერისია ადამიანის უფლებებთან მეგობრული სკოლების პროექტი თქვენი სკოლისთვის.

დარწმუნდით, რომ გესმით პროექტის მოთხოვნები და დაადასტურეთ, რომ თქვენს სკოლას გააჩნია მისი განხორციელებისთვის საჭირო მდგრადობა და შესაძლებლობა. ეს გადწყვეტილება მიიღება თქვენს ადგილობრივ Amnesty International ოფისთან ან დანიშნულ დამხმარე ორგანიზაციასთან თანამშრომლობით.

3. მიიღეთ თქვენი სკოლის ხელმძღვანელობის თანხმობა პროექტის განსახორციელებლად.

- დარწმუნდით, რომ თქვენი სკოლის ხელმძღვანელობა სრულად ეთანხმება და მზადაა პროექტის განხორციელებისთვის.
- გააფორმეთ შეთანხმება, ურთიერთგაგების მემორანდუმის (MOU) ხელმოწერით, თქვენს ახლომდებარე Amnesty International-ის ოფისთან.

თქვენი სკოლის ხელმძღვანელობის (მაგ.: დირექტორთა საბჭოს, რწმუნებულების, უფროსი მასწავლებლის ან დირექტორის) მხარდაჭერა მნიშვნელოვანია პროექტის წარმატებით განხორციელებისთვის. თქვენ შეგიძლიათ მიიღოთ ურთიერთგაგების მემორანდუმი (MOU) ბავშვის უფლებებთან მეგობრული სკოლების პროექტისთვის თქვენი ახლომდებარე Amnesty International-ის ოფისიდან.

4. შექმენით სამუშაო ჯგუფი ბავშვის უფლებებთან მეგობრული სკოლების პროექტისთვის.

- შექმენით პროექტის სამუშაო ჯგუფი ან მენეჯმენტის სხვა ფორმა, რათა უზრუნველყოთ ეფექტური ხელმძღვანელობა და ლიდერობა მთელი პროექტის განმავლობაში.
- დარწმუნდით, რომ პროექტის სამუშაო ჯგუფი მოიცავს წარმომადგენლობას სასკოლო საზოგადოების ყველა სექტორისგან, მათ შორის, მასწავლებლებს, სტუდენტებს, სკოლის ადმინისტრაციას და მშობლებს.
- გააძლიერეთ პროექტის სამუშაო ჯგუფის წევრების უნარ-ჩვევები იმ სფეროებში, რომლებიც მათთვის სასარგებლოა პროექტის ეფექტური მართვისთვის.

პროექტის სამუშაო ჯგუფის შექმნისას შექმენით დოკუმენტი, რომელიც ასახავს ჯგუფის მთავარ მიზანს, ამოცანებსა და პასუხისმგებლობებს. თქვენს ახლომდებარე Amnesty International-ის ოფისს შეუძლია დაგეხმაროთ ამაში.

5. პროექტის შესახებ ცნობიერების ამაღლება მოსწავლეებში, მასწავლებლებსა და მთელ სასკოლო საზოგადოებაში.

- პროექტში ჩართეთ ყველა!
- ჩაატარეთ აქტივობები ცნობიერების ამაღლების მიზნით, რათა ყველამ გაიგოს და იყოს პროექტით შთაგონებული.
- ეს აქტივობები და დისკუსიები ასევე ღირებულია სკოლის სამოქმედო გეგმის შემუშავების კუთხით.

თქვენ გაქვთ შესაძლებლობა, მოაწყოთ საღამოს შეხვედრები ან სემინარები მშობლებისა და სკოლის სხვა წევრებისთვის, გაუგზავნოთ წერილები სათემო ორგანიზაციებს ან ჩაერთოთ საზოგადოებასთან სხვა შესაფერისი მეთოდებით. თქვენი ახლომდებარე Amnesty International-ის ოფისი მხარს დაგიჭერთ პროექტის ამ ფაზის განმავლობაში.

6. მოამზადეთ მასწავლებლები!

- ჩაატარეთ თქვენი მასწავლებლებისთვის ტრენინგ-სესიები, რომლებიც მოიცავს ინფორმაციას პროექტის, ბავშვის უფლებათა პრინციპებისა და მეთოდოლოგიების შესახებ.

მასწავლებელთა ტრენინგი ამ პროექტის გადამწყვეტი კომპონენტია, რათა უზრუნველყოფილი იყოს მისი გაგება და ეფექტურად განხორციელება კლასში. ტრენინგ-სესიები მორგებული უნდა იყოს მასწავლებლების საჭიროებებსა და შესაძლებლობებზე. ისინი უნდა ტარდებოდეს რამდენიმე დღის განმავლობაში რეგულარულად, საჭიროების შემთხვევაში, დამატებითი სესიებით.

7. შეაფასეთ ბავშვთა უფლებების კეთილგანწყობის ამჟამინდელი დონე თქვენს სკოლაში.

- განიხილეთ ბავშვის უფლებებთან მეგობრული სკოლების 10 გლობალური პრინციპი.

- შეაფასეთ ბავშვთა უფლებების ტემპერატურა თქვენი სკოლისთვის მონოდებული კითხვარის გამოყენებით.
- შეასრულეთ SWOT ანალიზი, რათა შეაფასოთ თქვენი სკოლის ძლიერი და სუსტი მხარეები, შესაძლებლობები თუ საფრთხეები.
- გამოიყენეთ ადამიანის უფლებების კეთილგანწყობის დონეები სახელმძღვანელოდ.

პროექტის დასაწყისშივე თქვენს სკოლაში ბავშვთა უფლებების კეთილგანწყობის დონის შეფასება დაგეხმარებათ თქვენი სკოლის ხედვის, მიზნებისა და სამოქმედო გეგმის ჩამოყალიბებაში. გარდა ამისა, ის დაგეხმარებათ ადამიანის უფლებების მეგობრული სკოლის სტატუსის მისაღწევად საჭირო პროგრესის შეფასებაში.

8. ჩამოაყალიბეთ თქვენი სკოლის ხედვა, რომ გახდეთ ბავშვის უფლებებთან მეგობრული.

- შეიმუშავეთ სკოლის ხედვა, რომელიც აერთიანებს 10 გლობალურ პრინციპს და ასახავს თქვენი სკოლის შეფასებას ადამიანის უფლებების კეთილგანწყობის შესახებ.
- ჩართეთ ამ პროცესში სკოლის საზოგადოების ყველა წევრი.

თქვენი სკოლის ხედვის განვითარება მნიშვნელოვანი ნაბიჯია თქვენი სამოქმედო გეგმის შექმნამდე.

იყავით კრეატიული! წარმოიდგინეთ, რისი მიღწევაც გასურთ თქვენს სკოლაში. გამოიყენეთ 10 გლობალური პრინციპი და ცოდნა სასკოლო ცხოვრების ოთხი ძირითადი სფეროს შესახებ, როგორც საფუძველი თქვენი სკოლის ხედვის ჩამოყალიბებისთვის.

9. შექმენით თქვენი სკოლის სამოქმედო გეგმა.

- დაგეგმეთ გზა ბავშვთა უფლებების კეთილგანწყობის მისაღწევად, სამოქმედო გეგმის შემუშავებით.
- დარწმუნდით, რომ თქვენს სამოქმედო გეგმაში ადგილი გამოყოფილია მონიტორინგისა და შეფასების აქტივობებისთვის.
- მიიღეთ შეფასება სასკოლო საზოგადოების რაც შეიძლება მეტი წევრისგან, მათ შორის მოსწავლეების, ადმინისტრაციული პერსონალის, მშობლებისა და ადგილობრივი საზოგადოების ორგანიზაციებისგან. ეს მიდგომა შესანიშნავი გზაა ყველა ადამიანის ჩართვისთვის.
- გაითვალისწინეთ, რომ თავდაპირველად სამოქმედო გეგმაში სასკოლო ცხოვრების ერთ ან ორ მიმართულებაზე შეგიძლიათ კონცენტრირდეთ, თქვენი სკოლის საჭიროებებსა და შესაძლებლობებზე დაყრდნობით.
- დარწმუნდით, რომ ყველა მონაწილე კმაყოფილია და მხარს უჭერს სამოქმედო გეგმას.

სკოლის სამოქმედო გეგმის შემუშავებისა და მონიტორინგის ხელმძღვანელობა პროექტის სამუშაო ჯგუფის პასუხისმგებლობა უნდა იყოს და ყველაზე ეფექტური იქნება თუ ამ პროცესში მთელი სკოლის

საზოგადოება მიიღებს მონაწილეობას. 10 გლობალური პრინციპი და ინფორმაცია სასკოლო ცხოვრების ოთხი ძირითადი სფეროს შესახებ შეიძლება გახდეს თქვენი სამოქმედო გეგმის შემუშავების ჩარჩო. პროექტის განხორციელებისა და განხილვის ეტაპი.

1. განახორციელეთ თქვენი სამოქმედო გეგმა.

- დარწმუნდით, რომ პროექტის სამუშაო ჯგუფი რეგულარულად იკრიბება, რათა სწორად წარიმართოს პროექტი.
- მოაწყვეთ გახსნის ღონისძიება ცნობიერების ამაღლების მიზნით და, თუ სასურველია, ჩართეთ მედია.
- გამოიყენეთ თქვენი ახლომდებარე Amnesty International-ის ოფისის მიერ მონოდედებული რესურსები.

თქვენი სკოლის სამოქმედო გეგმის შემუშავებისას განიხილეთ ამ სახელმძღვანელოში მოცემული შემთხვევები და მიიღეთ ინსპირაცია იმ სკოლებისგან, რომლებიც უკვე შეუდგნენ გზას ადამიანის უფლებების დაცვისკენ.

2. ჩართეთ მთელი სასკოლო საზოგადოება და სხვა სკოლები.

- დარწმუნდით, რომ სკოლის საზოგადოების ყველა წევრი ჩართულია პროექტის ყველა ასპექტში.
- გარდა იმისა, რომ დაუკავშირდეთ თქვენი ქვეყნის სკოლებს, შეგიძლიათ ასევე, დაამყაროთ კომუნიკაცია ადამიანის უფლებებთან მეგობრულ სკოლებთან მთელ მსოფლიოში Amnesty International-ის დახმარებით.
- მიმართეთ სხვა სკოლებს გამოცდილების, იდეების გაცვლისა და შთაგონების მისაღებად.
- დაამყარეთ პარტნიორობა გარე ორგანიზაციებთან სწავლის გასაუმჯობესებლად და დამატებითი მხარდაჭერის მისაღებად.

სასკოლო საზოგადოების თითოეული წევრის ჩართულობა უზრუნველყოფს პროექტის მდგრადობასა და წარმატებას. სხვა ქვეყნებში ადამიანის უფლებებთან მეგობრულ სკოლებს შეიძლება დაუკავშირდეთ ტელეკონფერენციების, წერილების, ელ. ფოსტის ან საერთაშორისო გაცვლის გზით. სკოლას შეუძლია მოიზიდოს ფონდები ამ საერთაშორისო გაცვლის მხარდასაჭერად.

3. თვალყური ადევნეთ, შეაფასეთ და მიაწოდეთ უკუკავშირი პროექტზე.

- შეაფასეთ ბავშვთა უფლებების მეგობრული სკოლების პროექტის გავლენა თქვენს სკოლაში.
- მიმართეთ თქვენს ახლომდებარე Amnesty International-ის ფილიალს შეფასების კრიტერიუმებთან დაკავშირებით.

მონიტორინგისა და შეფასების თქვენს სამოქმედო გეგმაში ჩართვა გადამწყვეტია პროექტის წარმატებისთვის. კარგი იქნება თუ სასკოლო საზოგადოების ყველა წევრი მონაწილეობას მიიღებს ამ აქტივობაში.

4. გადახედეთ თქვენს სამოქმედო გეგმას და შეიმუშავეთ ახალი გეგმა მომავალი წლისთვის.

- თქვენი სკოლის პროგრესის შეფასების შემდეგ შეცვალეთ უკვე არსებული სამოქმედო გეგმა ან ჩამოაყალიბეთ ახალი, მომავალი სასწავლო წლისთვის.
- ეცადეთ, ჩაერთოთ სასკოლო ცხოვრების ოთხივე ძირითად სფეროში.

გაითვალისწინეთ, რომ ადამიანის უფლებებთან მეგობრული სკოლების პროექტი მიჰყვება შეფასების, დაგეგმვის, შესრულებისა და შეფასების მუდმივ ციკლს.

განა

აკრას საშუალო სკოლა განაში მიზნად ისახავს ახალგაზრდების შესაძლებლობების განვითარებას, დემოკრატიული სასკოლო გარემოსა და სწავლების ინოვაციური მეთოდების ხელშეწყობის გზით. სკოლა მოსწავლეებს აძლევს შესაძლებლობას, გამოხატონ საკუთარი აზრი გადამწყვეტილების მიღების პროცესში მათ მიერ არჩეული მოსწავლეთა წარმომადგენლობითი საბჭოს (SRC) მეშვეობით, რომელიც მოქმედებს როგორც სასკოლო საზოგადოების პარლამენტი. სკოლის პოლიტიკასა და პროგრამებთან დაკავშირებული მოსაზრებები ჯერ წარედგინება საბჭოს, შემდეგ კი გადაეგზავნება მასწავლებლებსა და სკოლის ადმინისტრაციას.

ზოგიერთი სასკოლო საგანი მოიცავს ბავშვთა უფლებებს სასწავლო გეგმაში, ახალი სწავლების მეთოდები კი ხელს უწყობს ბავშვების მონაწილეობას. მასწავლებლებს შეუძლიათ პრიორიტეტი მიანიჭონ ვიზუალურად მიმზიდველ პროგრამებსა და დრამატულ მოვლენებს, როგორცაა როლური სავარჯიშოები ადამიანის უფლებების საკითხებზე, რაც დადებითად მოქმედებს სწავლაზე. შედეგად, მოსწავლეებიც და პედაგოგებიც გამოხატავენ თავიანთი უფლებებისა და მოვალეობების გაძლიერებულ გაცებასა და ცნობიერებას.

სკოლაში შექმნილია მრავალი კლუბი ბავშვთა უფლებების ხელშესაწყობად. გარდა ამისა, მოსწავლეებმა და თანამშრომლებმა ერთობლივად დააარსეს ბავშვის უფლებათა ბაღი, რომელიც უზრუნველყოფს დასვენებას, ადამიანის უფლებათა საკითხებზე დისკუსიებსა და ნარატივების გაზიარებას. ეს ინიციატივა ხელს უწყობს ღიაობისა და ტოლერანტობის უფრო დიდ გრძნობას სხვადასხვა რწმენისა და რელიგიის მიმართ, ისლამის, ქრისტიანობისა და სხვა სარწმუნოების წარმომადგენლობითი სკოლის საზოგადოებაში.

აკრას საშუალო სკოლამ მნიშვნელოვანი ტრანსფორმაცია განიცადა. ეს მოიცავს მასწავლებელთა ტრენინგებს, რომლებიც ორიენტირებულია ბავშვების უფლებებსა და მონაწილეობითი სწავლების მეთოდებზე; ასევე სტუდენტების უფლებამოსილებას, გადამწყვეტონ ადამიანის უფლებათა ეროვნული საკითხები, როგორცაა სიკვდილით დასჯა. აღნიშნული ცვლილება ქმნის საფუძველს კულტურისთვის, სადაც პატივისცემა, ღირსება და ტოლერანტობა ფუნდამენტურია ყოველდღიური ცხოვრებისათვის.

2011 წლის 20 ოქტომბერს, სკოლაში ვიზიტის დროს, განას მამინდელმა პრეზიდენტმა, პროფესორმა ჯონ ატა მილსმა, გამოხატა აღფრთოვანება აკრას საშუალო სკოლის მიმართ ბავშვთა უფლებების წარმატებით ჩართვისთვის სკოლის ეთოსში.

ჩვენები გავვის უფლებათა მკობრული სკოლისთვის.

1. არ იჩქარო!

ბავშვის უფლებებთან მეგობრულ სკოლად გარდაქმნა მოითხოვს მთელი სკოლის კოლექტიური მხარდაჭერას. თავიდანვე საჭირო დროისა და ენერჯის ინვესტიცია უზრუნველყოფს, რომ ყველამ გაიგოს პროექტის არსი, თვისი წვლილი შეიტანოს და იგრძნოს პასუხისმგებლობა.

2. უზრუნველყავით სკოლის ხელმძღვანელობის მხარდაჭერა!

მნიშვნელოვანია, რომ დირექტორმა ან სკოლის სხვა ხელმძღვანელებმა სრულად დაუჭირონ მხარი ინიციატივას, აქტიურად იყვნენ ჩართულნი და შეინარჩუნონ მჭიდრო კომუნიკაცია პროექტის სამუშაო ჯგუფთან. ეს მხარდაჭერა გადამწყვეტია პროექტის წარმატებისა და მისი გრძელვადიანი მდგრადობისთვის. სკოლის ხელმძღვანელობის თანხმობით, პროექტი ინტეგრირებული იქნება სკოლის დაგეგმვის პროცესებსა და პოლიტიკაში, რაც უზრუნველყოფს პერსონალის დროის ადეკვატურ განაწილებას.

3. აირჩიეთ პიროვნება Amnesty International-თან კოორდინაციისთვის.

ითანამშრომლეთ თქვენს ადგილობრივ Amnesty International-ის ოფისთან, რათა გაძლიერდეს კომუნიკაცია ორივე მხარეს შორის და გამარტივდეს Amnesty International-ისგან დროული და ეფექტური მხარდაჭერის მოთხოვნისა და მიღების პროცესი.

4. ჩართეთ პროექტში მთელი სასკოლო საზოგადოება!

მიეცით სკოლის საზოგადოების თითოეულ წევრს შესაძლებლობა, პროექტის დასაწყისში შეაფასონ სკოლა ბავშვთა უფლებების დაცვის მხრივ. ეს ხელს შეუწყობს სასკოლო საზოგადოებაში ცნობიერების ამაღლებას და ნაახალისებს მას. ასევე მნიშვნელოვანია სასკოლო საზოგადოების წევრების ჩართვა პროექტის აქტივობების განხორციელებაში, განხილვასა და შეფასებაში. მშობლების პროექტში ჩართვა შეიძლება იყოს გამოწვევა, მაგრამ მათი უნარები და გამოცდილება გაამდიდრებს პროექტს და გააფართოებს მის გავლენას სკოლის საზღვრებს მიღმა.

5. მოამზადეთ თქვენი მასწავლებლები!

მასწავლებლების მომზადებაზე ძალისხმევა და დროის დახარჯვა პროექტისთვის ფუნდამენტური მნიშვნელობისაა. თუკი მასწავლებლები გაითავისებენ ბავშვთა უფლებებს და აღიჭურვებიან აუცილებელი ინსტრუმენტებით, ამით უზრუნველყოფენ პროექტის წარმატებას.

6. ისწავლეთ სხვებისგან და სხვებთან ერთად!

ბავშვის უფლებებთან მეგობრული სკოლების პროექტი მოიცავს სკოლების საერთაშორისო ქსელში ჩართვას მსოფლიოს მასშტაბით. სხვა მონაწილე სკოლებთან დაკავშირება გთავაზობთ შესანიშნავ შესაძლებლობას, გაზარდოთ პროექტის წარმატება თქვენს სკოლაში. მიღწევების გაზიარებით და გამოწვევების ერთობლივი გადაწყვეტით, სკოლებს შორის თანამშრომლობა ხელს უწყობს ზრდას. Amnesty International-ის ოფისი დაგეხმარებათ, დაუკავშირდეთ პროექტში ჩართულ სხვა სკოლებს.

7. არ შეგეშინდეთ შეცდომების!

ნუ მოერიდებით შეცდომებს. სხვადასხვა მიდგომის გამოცდა სწავლისა და ზრდის საშუალებას იძლევა. თქვენი გამოცდილების გაზიარებით, სხვებსაც შეეძლებათ ისწავლონ და გააუმჯობესონ პროექტი თავიანთ სკოლებში.

8. იყავით რეალისტები!

ბავშვთა უფლებების მეგობრულ გარემოზე გადასვლა ეტაპობრივი პროცესია. დაისახეთ SMART (სპეციფიკური, გაზომვადი, მიღწევადი, რელევანტური, დროში შეზღუდული) მიზნები, რომლებსაც განახორციელებთ ყოველი სასწავლო წლის განმავლობაში. მოერიდეთ ბევრი გადამწყვეტილების ერთდროულად მიღებას და დარწმუნდით, რომ დაგეგმილი აქტივობები შეესაბამება თქვენი სკოლის შესაძლებლობებსა და რესურსებს.

9. შეიმუშავეთ გრძელვადიანი პერსპექტივა!

დაგეგმეთ მომავალი და დარჩით პროექტის ერთგული. გაიაზრეთ, რომ ნებისმიერ სკოლაში ბავშვთა უფლებების მიმართულებით სრულყოფილების მიღწევა თითქმის შეუძლებელია. ეს პროექტი არის გრძელვადიანი და მოითხოვს დიდ ძალისხმევას.

10. იზიარეთ თქვენი წარმატებები!

რეგულარულად შეაფასეთ თქვენი პროგრესი ბავშვთა უფლებების დაცვის საკითხში და გამოიყენეთ სხვადასხვა შესაძლებლობა, რომ აღნიშნოთ თქვენი მიღწევები. გაუზიარეთ შედეგები სასკოლო საზოგადოებას მეკრებების ან გაზეთების მეშვეობით. აღნიშნეთ თქვენი სკოლის ძალისხმევა, შექმნას ისეთი საზოგადოება, რომელშიც ბავშვთა უფლებები დაცულია.

გამოყენებული ლიტერატურა:

<http://www.amnesty.org/en/library/info/ORG20/001/2002/en>

